

Podoba mladega sveta

Prvo leto drugega mandatnega obdobja RK ZSMS po 10. kongresu ZSMS je mimo. Da bi s čistimi računi in jasno podobo prišli na 11. kongres, je predsedstvo na svoji volilno-programski seji 8. oktobra položilo karte na mizo, v zavesti, da leto dni do kongresa nikakor ni veliko za izpolnitev še cele vrste nalog. S tem, ko so se dotaknili številnih, široko družbeno zajetih vprašanj, od gospodarske stabilizacije, kadrovske politike, usmerjenega izobraževanja in s tem v zvezi štipendiranja ter zaposlovanja, pa do uveljavljanja samoupravnega položaja učenca in študenta, do perspektive kmetijstva, ki sloni na mladih, do vključevanja mladih v celotno družbeno življenje, v fronto SZDL, do idejnopolitičnega marksističnega izobraževanja, ki krepi socialistično zavest, do vprašanj kulture, mladinskih delovnih akcij, splošnega ljuskega odpora in družbene samozaščite, obveščanja in propagande ter do vprašanj krepitve mednarodnih odnosov, pri čemer igra mladina veliko vlogo, so mladi pokazali, da njihova organizacija ni neka vase zaprta oblika združevanja mladine, ki živi le zaradi oblike same in jo zanimajo samo neposredni mladinski problemi, ampak je sposobna globljega razmišljanja in tudi širšega ukrepanja. Sicer pa, saj so vsi družbeni problemi tudi problemi mladine, ki v tej družbi živi, še posebej, če je to socialistična samoupravna družba, v kateri imajo mladi možnost dostopa do vseh njenih celic, in ne samo možnost, tudi dolžnost. Zato je prva naloga mladinske organiza-

cije kar najširša mobilizacija mladih. Pri tem pa ne bo šlo brez truda. Mladinska organizacija lahko nosi še tako zveneče ime, pa ne bo pritegnila mladine, če ne bo ona sama izraz mladega sveta, če ne bo resnična fronta vseh mladih od 14. do 27. leta, hudournik, ki s svojo močjo, udarnostjo in vztrajnostjo ruši vse, kar moti družbeni razvoj in humane odnose med ljudmi. Mladina se zaveda, da razmere niso lahke in da so vsakdanja preizkušnja moči in zavesti. Vedo, da morajo zdržati, da tudi sedanja gospodarska kriza ne sme ovirati nadaljnjega razvoja socialističnega samoupravljanja. Za to pa so še potrebni aktivisti, tisti, ki bodo krčili pot napredku in se spopadali z negativnimi pojavi.

»Ravno v prizadevanjih po takojšnji akciji mora ZSM odigrati pomembno vlogo«, je v uvodnem referatu na seji poudaril sekretar RK ZSMS Robert Černe. »Mladi so nosili glavno breme našega narodnoosvobodilnega boja in povojne izgradnje. Vedno so vedeli, da je njihovo mesto na čelu v bojih za nove družbene odnose. Tudi danes mladi vemo, kje je naše mesto. Nikjer drugje kot v prvih bojnih vrstah za ohranjanje in nadaljevanje naše revolucije. Pogoj za to pa je uresničitev gospodarske stabilizacije.«

Mladi skozi svoje akcije nenehno dokazujejo, da so svojo življenjsko pot povezali s socialističnim sistemom, s Titovo Jugoslavijo in da res tudi po Titu živi Tito.

Živa Drole

»Z ljubeznijo do velikih Titovih dejanj, z neomajnim zaupanjem v Titovo pot, z željo, da uspehe naše socialistične izgradnje in svojo bodočnost trajno obeležimo s Titovim imenom, smo se delovni ljudje in občani Velenja odločili, da svoje mesto preimenujemo v Titovo Velenje,« so v sklepu o razglasitvi s ponosom in neprikritim veseljem zapisali prebivalci tega mladega mesta v Šaleški dolini. S podobnimi besedami je odločitev Velenjčanov pozdravil tudi predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, ki je v pozdravnem govoru med drugim dejal, da je bil predlog delovnih ljudi in občanov Velenja, da svoje mesto imenujejo Titovo Velenje, v Socialistični republiki Sloveniji sprejet z velikim odobravanjem. Mitja Ribičič je tudi poudaril, da je v naši domovini veliko mest in krajev, v katerih bi ljudje prav tako kot Velenjčani s ponosom povezali svojo zgodovino, življenje in delo z imenom prvega graditelja naše svobodne in neuvrščene Jugoslavije.

Foto:
Tone Tavčar

Čestitka makedonskim borcem in občanom

Minulo nedeljo so bile po vsej Makedoniji slovesnosti ob dnevu vstaje makedonskega naroda. Večje slovesnosti so bile v Prilepu, Skopju in Kumanovu. Na teh narodnih zborih so govorniki pregledali štiridesetletno prehojeno pot makedonskega naroda v skupnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, zvrstili so se pohodi po partizanskih poteh in odprli so številne nove objekte v gospodarstvu, kulturi in drugih dejavnostih.

Ob tej priložnosti je v imenu RO ZZB NOV Slovenije in v svojem imenu čestital delovnim ljudem in borcem Makedonije tudi predsednik predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik.

»Ob 40-letnici vstaje vam želimo nadaljnji napredek in razcvet vaše republike na izročilih tovariša Tita in Edvarda Kardelja, ki so nam vsem osnova v skupnem boju za vsestranski razvoj samoupravne in neuvrščene Jugoslavije, za utrjevanje bratstva, enotnosti in enakopravnosti naših narodov in narodnosti,« je med drugim zapisal Janez Vipotnik.

Verjetno to ni osamljen primer

V povojnih letih so skoraj vsi, ki so aktivno sodelovali v boju proti okupatorju, tako aktivisti narodnoosvobodilnega gibanja kakor borci NOV, prejeli priznanja ali odlikovanja. Pred kratkim pa sem obiskal ostarelega prijatelja, na katerega se nihče ni spomnil, in to se mi ne zdi prav.

Ne bom navajal njegovega imena, ker bi mu bilo nerodno, povem naj le, da so ga nacisti že kmalu po zasedbi naših krajev aretirali in zaprli v Begunjah, kjer je ostal nekaj mesecev. Aktivno je potem začel sodelovati v narodnoosvobodilnem gibanju v skupini znanega aktivista na Jesenicah Nika Bernarda. Tam smo se zbirali pri Veri Jelincič, ki je bila vedno pripravljena prispevati svoj delež pri našem delu. To sodelovanje v boju proti okupatorju, v katerega je bil vključen tudi moj prijatelj, je trajalo do marca 1943, ko je prišlo zaradi izdaje do številnih aretacij na Jesenicah in v okolici, nekaterim pa se je posrečilo, da so se pravočasno pobegnili in se priključili našim borcem v gozdovih. Tako tudi prijateljem Lojzetu Lebanu in njegovemu bratu Mihju, Jakobu Rutarju in še nekaterim drugim, nekaterim pa gestapo ni prišel na sled, in tako tudi mojemu omenjenemu prijatelju ne, Veri Jelincič in še nekaterim drugim, s katerimi smo sodelovali. Še do jeseni 1944 je ta moj prijatelj podpiral osvobodilno gibanje, nato je tudi on stopil v vrste partizanov, kjer je do konca vojne, v Gradnikovi brigadi na Primorskem. Marsikaj je doživel in marsikaterega boja se je udeležil, bil je tudi komisar čete in bil sprejet v partijo, katere član je še danes.

Po upokojitvi živi na Bovškem in veseli je prijateljskega obiska. Rad se pogovarja o tistih, za naš narod hudih časih, o požrtvovalnosti naših preprostih ljudi, s katerimi je bil povezan, o odhodu k partizanom in doživljanju v tistih časih, polnih težav, a trdnega prepričanja v zmago nad sovražnikom.

Kar težko je razumeti, da se vsa povojna leta nihče ni spomnil, da bi ga predlagal vsaj za skromno odlikovanje. Tu naj omenim, da je že vrsto let pred drugo svetovno vojno tesno in aktivno sodeloval v boju proti fašizmu in da je bil najožji sodelavec znanega tigrovca Ferda Kravanja. Pri njem je Kravanja hranil eksploziv, katerega je uporabljal pri diverzantskih akcijah v Avstriji leta 1940. To omenja tudi tovariš Tone Ferenc v svoji knjigi pod naslovom Akcije organizacije TIGR v Avstriji in Italiji spomladi 1940.

SREČKO ŠORLI
Blejska Dobrava 10

Preseneča me

Ko sem nekega dne pregledoval lanske številke revije Naša obramba, sem v 6-7. številki, ki je izšla za junij in julij, opazil članek o sabotajah železničarjev v Ljubljanski pokrajini. Takole piše: »V letu 1941 je miniral delavec iz krajevnega skladišča Ferdinand Kapš kretnico v skladišču Kandija. Ko je privozil vlak na napačni tir, je zadel v stoječe vagone. Nastala je velika škoda.« Članek me je presečel, ker je neresničen. Leta 1941 namreč tovariš Kapš ni miniral kretnice na postaji Kandija, ker je prišel k železnici šele leta 1943. Vlak tudi ni naletel na stoječe vagone na postaji Kandija, ker jih tam ni bilo. Tudi iztiril se ni, ker je mina eksplodirala, ko je vlak kretnico že prevozil. Resnica pa je taka:

Ključavničar Albin Novak sem bil takrat zaposlen v kurilnici Novo mesto, stanoval pa sem v neposredni bližini železniške postaje Kandija pri Rozinatovih. Franc Potokar, sorodnik Rozinatovih, je bil skladiščnik na postaji. Od nekod mi je prinesel na stanovanje eksploziv – plastik 808 in detonator. Poučil me je, kako se pripravi tak eksploziv za miniranje. Ob devetih zvečer sem pripravljen eksploziv odnesel na postajo Kandija do kretnice. Ob enajstih zvečer pa je kretnico vrglo v zrak. Eksplozija je bila komaj 40 do 50 metrov stran od italijanskega bunkerja, v katerem je bilo približno 30 vojakov. Ti so začeli streljati na vse strani. Tudi v hišo, v kateri sem stanoval, je priletelo nekaj krogel. Po eksploziji je moral Potokar z nekaj Italijani pregledati progo. Čeprav je vedel, da je poškodovana kretnica, jih je vodil v drugo smer. Končno pa so le ugotovili, kaj je narobe.

Naslednjega dne sem se kot ponavadi odpravil na postajo Kandija, da se odpeljem v službo, čeprav sem vedel, da vlak ne bo vozil. Nekaj časa sem opazoval, kako so delavci menjali kretnico. Niso bili pozorni name. Ko bi vedeli, da sem jim jaz to zagodel! Peš sem odšel v službo.

Italijani so takrat izgubili veliko dragocene časa, preden so železnico spet usposobili za vožnjo.

Zgodilo pa se je to v drugi polovici avgusta leta 1942.

ALBIN NOVAK
Sela – Semič

Dvojno štetje

Ne želim z nikomer polemizirati, nikogar napadati ali žaliti niti vznemirjati javnosti, ampak pokazati togost, ki jo včasih in v dosti primerih nismo poznali, ki je lahko malenkost, v zdočenju in priznanju pa veliko in ki nekje vendarle boli.

V tem našem glasilu večkrat preberem tudi o težavi ali celo o krivici kateremu od naših članov ali vandalizmu nad obeležji, pa sem se tudi jaz namenila napisati nekaj, ker mislim, da nimam priznanja za tisto, za kar sem nesebično, organizirana v mladinski organizaciji, naredila. Nekaj časa sem bila tudi predsednik mladinske organizacije za območje Stranje.

Občinski odbor ZZB NOV Kamnik je na podlagi dokazil in izjav priči izdal potrdilo, da se mi čas, prebit na aktivnem in organiziranem delu med NOB od začetka avgusta 1943 do 15. 5. 1945 prizna v pokojninsko dobo v dvojnem trajanju. Posebej so poudarili, da je predsedstvo pri obravnavanju vloge na seji 18. 2. 1980 vedelo, da sem bila rojena 24. 10. 1928, da sem torej dopolnila starost 15 let šele 24. 10. 1943 in da zato resnično organiziranega dela in izpopolnjevanja odgovornih nalog za odbor OF in vojaške enote, kurirje in obveščevalce, kljub členu 49. TZPT in točki 1/d Navodila o kriterijih za natančnejše določanje časa, ki se po členu 29 in 32, zakona o pokojninskem zavarovanju, ne morejo priznati kot posebno dobo o dvojnem trajanju pred 15. letom starosti, ker nisem bila v partizanskih enotah. Čas v dvojnem trajanju naj se mi prizna od avgusta 1943 do konca vojne.

S prvim sklepom in potem sklepom na moje pritožbo so mi čas v dvojnem trajanju priznali samo delno, to se pravi od 24. 10. 1943 do 15. 5. 1945.

Odbor za varstvo pravic v Ljubljani v svojem sklepu na moje pritožbo piše dobesedno: »Odbor za varstvo pravic se v celoti strinja z razlogi spodbijane sklepa, na podlagi katerih predlagateljci ni mogoče priznati obdobja od avgusta 1943 do 23. 10. 1943 v posebno dobo dvojno iz naslova aktivnega in organiziranega dela za NOB. Po dokazanem

gradivu v spisu res izhaja, da je predlagateljica od začetka avgusta 1943 dalje aktivno in organizirano delala za NOB.«

Zelim, da bi me razumeli, vsakemu naj bodo priznane pravice, ki mu pripadajo v naši družbi. Tudi uzakonili smo jih že med NOB in to z veliko trpljenja, žrtv in krvi. Res pa je, da smo tudi tisti organizirani in aktivni na terenu delali dostikrat v enako težkih pa tudi še težjih in nevarnejših okoliščinah za kurirje in obveščevalce čet in odredov, za kurirske postaje, saj smo bili njihova podaljšana roka.

Vsi moji sovrstniki, ki smo se oziroma so nas organizirali in smo aktivno delali za NOB, se nismo spraševali o nevarnostih. Vsi smo delali za eno in isto in eden brez drugega nismo mogli. Sedaj pa je tako! Moj primer je obravnavan togo; gre le za dva meseca in pol. Ne vem, če je tako prav, saj so primeri, kot je moj, pa zanje že pred leti ni bil problem priznanja.

Ali naj sedaj za to tožim? Naj uveljavljam sodno varstvo?

J. K. iz Kranja

S patroljo spet v Slovenijo

Dopolnila k »Sedem Manfredovih iz Huma je bilo pri partizanih«, 36. št. TV-15. Tudi jaz sem bil leta 1942 pri partizanih v Titovi Korenici, takrat Korenici.

Slovenska patrolja 5 članov, ki je bila v glavnem štabu NOV, se je vračala v Slovenijo in s seboj pobirala vse Slovence, ki so se želeli vrniti. Dne 10. 8. 1942. je dospela v Korenico imenovana patrolja s približno 16 ljudmi, ki so se vračali v Slovenijo. Tudi jaz sem se pridružil tej patrolji.

Iz Korenice naprej nas je bilo 22 s patroljo 10. Med člani patrolje sta bila tudi tovariš Stane Kavčič in baje pokojni Jaka Avšič, drugih pa se ne spominjam.

Iz Korenice smo odšli istega dne kmalu popoldne in smo dospeli na Notranjsko 21. 8. 1942 blizu požgane vasi Babno polje. Tisti, ki smo bili s Primorske, smo ostali pri Loškem odredu, drugi s Štajerske pa so odšli dalje. Z Ivanom Manfredom-Jakom sva ostala v Loškem odredu do odhoda na Primorsko.

Dne 27. 9. 1942. je Bračič zbral nekaj prostovoljcev za Primorsko. Priglasilo se nas je 10 ali 11 mož. Še istega dne so nas dobro oborožili in kmalu popoldne smo krenili proti bivši jugoslovansko-italijanski meji. Drugi dan zgodaj zjutraj smo krenili dalje in prekorčili mejo ter v še jutranjih urah dospeli v Volčjo vas na Primorskem, bilo je 29. 9. 1942. Po kratkem počitku smo v večernih urah krenili proti Vipavi, in isto noč smo dospeli na Brje v Vipavski dolini. Že na Brjah so bili nekateri od naše desetine dodeljeni 2. četi Simona Gregorčiča, ki je taborila nekje blizu vasi, drugi smo odšli dalje k 1. četi Simona Gregorčiča, ki je taborila blizu Vogerskega v spodnji Vipavi, razen Jake, ki je nadaljeval pot k Tolminski četi na Tolminskem. K takratnemu Gregorčičevemu bataljonu je bil prehod med partizani tako močan, da je v oktobru 1942 število borcev naraslo od dveh kar na 4 čete, v vsaki četi pa je bilo najmanj 30 ljudi. Po 15 dneh v 1. četi sem bil dodeljen v 4. četo, ki je 31. 10. 1942 že bila poslana na Banjsko planoto in je tam delovala do 8. januarja 1943, potem pa odšla v zahodna Brda.

Ob tej priložnosti prosim vse tiste, ki so bili v patrolji iz Korenice, in tiste, ki so bili v desetini z Notranjske na Primorsko, naj do-

polnijo moj članek s podrobnostmi, ki se jih spominjajo in mi sporočijo svoje naslove.

JOŽE KOZOROG
Ul. Petra Skalarja 2
65220 Tolmin

Pozabljene žrtve Gabrške gore

Prav nedavni članek v TV-15 pod naslovom Da ne pozabimo je vzbudil bolno Angelo Benedik iz Gabrške gore, da želi otihi pozabi pomemben dogodek nad njihovo rojstno hišo Zabrdom, točneje na Zadobnikovem vrhu med Selško in Poljansko dolino na Škofjeloškem.

Njej je bilo takrat komaj 14 let. Njihova družina je bila pod sovražnikovim tudarom že od začetka okupacije. Oče je bil znan naprednjak in kot tak tudi ustreljen v Dragi že 1941. leta. Ob koncu julija 1942, kot se spominja Angela, so prišli na Zadobnikov vrh partizani. K njim sta prihajala dva ali trije zvečer ali ponoči po hrano. Koliko je bilo vseh partizanov zgoraj, Angeli ni znano.

Toda nekega dne so prišli Nemci iz doline k njim z žandari iz Poljan. Kakih 150 do 200 jih je bilo. Nastanili so se pri njih in v sosedovi hiši, ki je bila prazna. Potem pa so odšli naprej proti Zadobniku, dobre pol ure navgor. In kaj kmalu se je zaslislalo pokanje. Trajalo je precej časa. Angela je z vsemi domačini v strahu in bojzni poslušala boj vrh hriba. Ko so Nemci odšli spet v dolino, so zvedeli, da so zgoraj padle žrtve. Sosed Mrak (sedaj že pokojni) in še nekdo sta šla pogledat in pokopala tam padle partizane, menda jih je bilo pet. Angela domneva, da je bil to del borcev 2. grupe odredov, ki so za tem šli čez Davovec na Štajersko. Pozneje je tudi ona šla k partizanom. Čudi se nad tem in boli jo, kot pravi, da o tistih borcih nad njihovo domačijo še nikjer ni zasledila nič napisanega. Dobro pa ve, da ni niti najmanjšega obeležja tam, kjer so padle in bile pokopane žrtve. Zato želi vzbuditi morebiti še živeče takratne borce, priče ali kogarkoli, ki mu je ta dogodek znan, da bi pomagal osvetliti, kdo so bili padli borci, in jim postaviti vsaj skromno obeležje.

KAREL MAKUC
Kranj

Zakaj ni pismenih vabil

Kot naročnik TV-15 redno prebiram ta naš časopis. Bil sem borec Gubčeve brigade. Rad bi se obrnil na odbor za proslavo Gubčeve brigade. Ni nas več veliko borcev, ki smo bili leta 1942 pri ustanovitvi te brigade in smo se počutili užaljene, ker nam odbor ne pošilja vabil za proslavo. Dne 27. 8. 1981 sem v TV-15 bral, da bo 4. septembra 1981 na Trebelnem proslava. Čudno se mi je zdelo, ker je bila doslej še vedno na nedeljo. Telefoniral sem v Mokronog in poizvedoval o proslavi, izvedel pa nisem nič.

Desetega septembra pa sem odprl TV-15 in vidim na sliki gozd, v katerem je bila proslava. Zelo sem ogorčen, saj se mi zdi, da borci, ki smo bili pri ustanovitvi brigade, nismo vredni pismenega vabila.

FRIDO VIDMAR
Novi svet 6
Škofja Loka

Odlikovanje ob življenjskem jubileju

Predsedstvo Jugoslavije je ob življenjskem jubileju in za dolgoletno požrtvovalno, nesebično, odgovorno in ustvarjalno družbenopolitično delo odlikovalo Adolfa Areglerja-Bodina z redom republike z zlatim vencem.

Odlikovanje mu je na priložnostni slovesnosti minuli petek v Ljubljani izročil predsednik RO ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik. Slovesne podelitve so se udeležili tudi Stane Markič, Rado Pehaček, Janko Rudolf, Franček Simonič, Marjan Lenarčič, Lojze Bukovac, France Perovšek, Mirko Tušek in Bogo Gorjan.

B. K.

Ob visokem življenjskem in delovnem jubileju, 70-letnici, so uglednemu novinarju, dobitniku nagrade »Moša Pijade« in našemu stalnemu zunanjepolitičnemu komentatorju Dragu Košmrlju čestitali najvišji predstavniki družbenopolitičnih teles SR Slovenije. Čestitkam se pridružuje tudi naše uredništvo.

Kam gre Egipt

Po vsem sodeč bi kazalo za sedanje stanje v Egiptu, kakršno je nastalo po smrti predsednika Sadata, uporabiti star, za sedanji čas sicer nekoliko neuporaben rek: Kralj je mrtev, živel kralj! S tem rečem so pogostokrat, ob različnih spremembah na vrhu posameznih držav, ponazarjali dejstvo, da take spremembe v ničemer ne predručajajo stanja. Sadat je bil žrtev enega najbolj nenavadnih atentatov v pisani zgodovini podobnih dejanj – brezsrčno so ga pokosile bombe in strojnice njegovih vojakov, ki naj bi na paradi prav za prav proslavljale eno najpomembnejših Sadatovih dejanj – zmago nad Izraelci leta 1973.

Gotovo je, da skupina oficirjev, pripadnikov skrajne desničarske verske organizacije Muslimanski bratje, ki je sicer skrbno pripravila in tudi izvedla atentat, ni hkrati tudi zagotovila spremembe državnega vodstva v taki meri, da bi ta sprememba označevala začetek povsem drugačne politike. Tako pa so tisti, ki so začasno, pred izvolitvijo novega predsednika, opravljali vodstvene funkcije, zagotavljali, da bo Egipt nadaljeval politiko, ki jo je začel in začrtal ubiti predsednik Sadat. Sicer se ob takih izjavah in zagotovilih preprostemu človeku postavlja vprašanje, zakaj so potem sploh pripravili in izvedli atentat na Sadata, če naj bi po njegovi odstranitvi ostalo vse pri starem. Mar je šlo potemtakem zgolj za maščevanje neke ozke skupine ljudi v vrstah vojske, ki ni mogla trpeti

Sadatovega vodstva? Seveda je egiptovska javnost še daleč od tega, da bi mogla spoznati in zvedeti za vse skrivne nagibe in pobude, pa tudi za vse tiste sile, ki so načrtovale umor predsednika Sadata, kakor je tudi očitno, da se v sami deželi po smrti Sadata ne more čez noč kaj dosti bistvenega spremeniti. Prav gotovo pa drži, da se je s Sadatovo smrtjo končala določena in v mnogočem povsem svojevrstna faza v razvoju Egipta in njegove politike.

Sadat sam je bil za časa svojega predsednikovanja kaj pogosto tarča ostrih napadov in kritik zlasti s strani arabskih držav, s katerimi je imel Egipt nekaj kar najtesnejše odnose in je bil celo vzor vztrajnega bojevnika za sveto arabsko stvar, kot so radi ponavljali v preteklosti. Dejstvo je, da je Egipt vsaj v dveh vojnah z Izraelom, v letih 1967 in 1973, nosil pglavitno breme in je dajal v sporu z Izraelom največ žrtev poleg, seveda, palestinskega ljudstva.

Sadat sam pa bo odšel v zgodovino kot ena najbolj tragičnih osebnosti arabskega sveta v novejši zgodovini. Njegovo politično in vojaško delovanje sega daleč v začetke boja proti Faruku in tuji nadvladi nad Egiptom. Bil je od začetka privrženec Naserja in njegovega boja. Vendar je bil po Naserjevi smrti Sadat tisti, ki je kar se da odločno in dosledno skušal odpraviti vse, kar je nosilo količkaj naserskega pečata, tudi vse Naserju zveste pripadnike je oddaljal z vseh vplivnih mest.

Sadat je bil tisti egiptovski državnik, ki se je v začetku najtesneje navezal na Sovjetsko zvezo in na njeno oboroženo pomoč v boju proti Izraelu. Pa vendar je bil Sadat tisti voditelj Egipta, ki je napravil najbolj odločilen zasuk v zunanji politiki dežele. Povsem se je iztrgal iz zavezništva s Sovjetsko zvezo – še neposredno pred koncem življenja je celo pregnal iz dežele vse sovjetske diplomate – in se bolj kot malokateri arabski državnik naslonil na nasprotno velesilo, Združene države Amerike.

Sadat je verjetno vodil egiptovsko politiko v prepričanju, da edino ta politika pelje k miru na Bližnjem vzhodu. Odtod njegov sklep, da se – po nagovoru in pod vodstvom Washingtona – pobota z Izraelom. Tako je Sadat prišel v kolesje bojev, sporov in protislovij, ki označujejo današnje stanje na Bližnjem vzhodu. Obvisel je med silami, ki vidijo v uničenju Izraela edino pravilno in častno politiko arabskih držav, in tistimi silami, ki so spoznale nujnost upoštevanja Izraela kot stvarnosti in se skušale tej stvarnosti tudi prilagoditi. Hkrati pa je bil Sadat neke vrste žrtevno jagnje na oltarju srditih blokovskih sporov in trenj za nadvlado na svetu in še posebej na Bližnjem vzhodu. Težko je v takem položaju začrtati Egiptu, tudi po Sadatovi smrti, kakšno povsem novo pot, ki ne bi upoštevala vseh silnic, ki pritiskajo na stanje na Bližnjem vzhodu in pogotujejo politiko tamkajšnjih držav, pa tudi Egipta.

Drago Košmrlj

Zakaj počasnost pri dogovarjanju?

Dogovarjanje med republikami in pokrajinama o pomembnih življenjskih vprašanjih teče prepočasi. Na to so v zadnjih dneh resno opozorili delegati v skupščini Jugoslavije. O neučinkovitem dogovarjanju na ravni federacije so spregovorili tudi na zadnji seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Zakaj pravzaprav gre?

Ko je skupščina Jugoslavije sprejela srednjeročni plan razvoja 1981–1985, je bilo dogovorjeno, da bodo republike in pokrajine sprejele 44 družbenih dogovorov, s katerimi naj bi podrobneje opredelili naloge, ki nas čakajo in ki se jim ne bo mogoče izogniti. Sam plan namreč ne določa gmotnih in drugih obveznosti posameznih republik. To je prepuščeno dogovorom.

Sedaj ugotavljajo, da so na ravni federacije doslej sklenili samo dva dogovora. Deset listin pripravljajo, osem pa jih niso niti zasnovali. Za sprejetje posameznih dogovorov so roki že mimo, zaradi česar prihaja do številnih težav. Nekatere republike nočejo prevzeti predvidenih obveznosti nase, ker sodijo, da bremena niso enako porazdeljena.

Pri tem pa velja opozoriti, da ta praksa ni nova. Z velikimi težavami so se srečevali že v prejšnjem srednjeročnem obdobju, ko naj bi podpisali 47 družbenih dogovorov, pa so jih na koncu veliko manj. In še te z veliko zamudo, zaradi česar smo utrpeli precejšnjo škodo.

Zakaj te težave? Predstavniki zveznega izvršnega sveta za to večidel krivijo republike in pokrajine. Trdijo, da prihajajo ljudje na seje medrepubliških komitejev brez pooblastil za pravo dogovarjanje. Na mizo položijo svoje papirje in se ne menijo kaj prida za argumente drugih.

Zagovarjajo interese, ki včasih niso usklajeni niti z interesi združenega dela v njihovem okolju. Najhuje pa je po mnenju zveznega izvršnega sveta to, da predstavniki republik in pokrajin nočejo uskladiti svojih razvojnih teženj s stvarnimi možnostmi. Predlogi, s katerimi nekateri prihajajo na seje, zahtevajo dodatna sredstva, ki pa jih ta čas nikakor ni mogoče zbrati.

Delegati, ki sodelujejo pri dogovarjanju, del krivde za počasnost sicer prevzemajo nase, vendar sodijo, da je za marsikaj odgovoren tudi izvršni svet. Trdijo, da večkrat predlaga stvari, ki so nedorečene, ki ne ustrezajo resničnim potrebam. Nekatera gradiva zamegljujejo pravo stanje in ne dajejo odgovorov na bistvena razvojna vprašanja. Neredko – pravijo delegati – zvezni izvršni svet reče: vi se dogovorite, mi se bomo strinjali z vsem. Na tak način pa dogovarjanje seveda ni mogoče. Delegati zamerijo še dve stvari. Najprej sodijo, da Zvezni izvršni svet ne bi smel več skrivati informacij. Da bi moral javno povedati, zakaj se zatika in kdo je za to odgovoren. Javnost dela medrepubliških komitejev in drugih organov so odločno zahtevali tudi na zadnjih skupščinskih sejah. Menijo, da bi s tem močno prispevali k hitrejšemu preseganju neresenih vprašanj. In drugič, vprašujejo se, zakaj izvršni svet, ko vidi, da posameznega dogovora ni, ne predlaga začasnih ukrepov. Izvršni svet je pooblaščen za pripravo začasnih rešitev vselej, kadar bi zavoljo nepravčasnega dogovarjanja utegnili priti do večjih družbenih motenj ali škod. Delegati sodijo, da je nekaj takih primerov v zadnjem času že bilo in da bi ta organ moral posredovati.

Seveda pa se vsi strinjajo, da to ni tako enostavno in da bi bilo veliko bolje, če bi stvari reševali po normalni delegatski poti. To je veliko bolj v skladu z naravo naših družbenoekonomskih odnosov. Do dogovorov se je treba dokopati po vsestranski preučitvi vseh interesov, posebej pa še interesov in potreb celotne jugoslovanske skupnosti.

Razlogi za počasnost, ki jih omenjajo predstavniki zveznega izvršnega sveta in delegati, so najbrž resnični. Vzroke za neučinkovitost je gotovo treba iskati na eni in drugi strani. Vendar pa ta čas le ni mogoče mimo tega, kar je bilo poudarjeno že na 21. seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije. Na dlani je – je bilo rečeno – da se republike in pokrajine vse bolj zapirajo vase in da »skrbijo« zgolj za svoje ozke interese. Vsaka republika rešuje večidel le svoje potrebe, ne glede na to, kaj se dogaja v drugih delih države. Ena republika danes, na primer, izvažajo surovine, druga jih po veliko višjih cenah – uvažajo. Dohodkovne vezi so marsikje pretrgane. Vse to pa seveda nujno vpliva na zavlačevanje pri sprejemanju skupnih dogovorov in graditvi enotne razvojne politike države.

Te pomanjkljivosti bi bilo treba zavoljo tega čimprej odstraniti. Zadržne razprave kažejo, da se številni čedalje bolj zavedajo; da tako ne gre več in da se je snovanja skupnih razvojnih poti treba lotevati z veliko večjo odgovornostjo.

Darko Marin

Žalostne številke

Ko praznujemo 40-letnico vstaje naših narodov proti okupatorju, se spominjamo tudi na hude čase, ko so začeli okupatorji preganjati, zapirati, izseljevati naše najbolj zavedne rojake. Zaporji so se polnili in padli so že tudi prvi talci.

Nasilje se je stopnjevalo a tudi odpor našega naroda se je vedno bolj večal in povzročal okupatorju nemalo skrbi. Ti dogodki ne morejo in tudi ne smejo v pozabo, še našim poznim rodovom bodo pričali o herojskem boju in tudi o velikih žrtvah, ki jih je doprinesel naš narod za svobodo in neodvisnost. Le koliko naših zavednih rojakov je izgubilo življenja, koliko jih je padlo pod streli podivjanih nacistov, koliko jih je izgubilo življenje v koncentracijskih taboriščih in koliko se jih je vrnilo domov po vojni s hudimi posledicami.

Nacisti so pošiljali na tisoče naših rojakov v razna koncentracijska taborišča in lahko trdimo, da ni bilo enega od teh taborišč ali podružnic širom po nacistični Nemčiji in zasedeni Poljski, v katerem ne bi našli našega rojaka. Nacisti so proti koncu vojne, ko so se končno le zavedali, da se bliža zlom nacistične Nemčije, uničevali arhive in zažigali vse obremenilno gradivo, da bi vsaj delno prikrili svojo zločinsko dejavnost, in to še posebno za koncentracijska taborišča.

Vendar je ostalo še dovolj gradiva, da te njihove zločinske dejavnosti niso mogli prikriti.

Eden teh dokumentov je tudi fotokopija poveljstva koncentracijskih taborišč višjemu poveljstvu nacistične Nemčije. Ta prikazuje številčno stanje v koncentracijskih taboriščih za mesec avgust 1943 in tudi število umrlih v mesecu avgustu v omenjenih taboriščih. Seveda pa je veliko vprašanje, koliko lahko verjamemo temu poročilu, saj je dobro znano, da so nacisti zapornike v nekaterih taboriščih, kakor na primer v Auschwitzu, takoj po prihodu v taborišče poslali v plinske celice, ne da bi jih bili registrirali. Tako tudi vemo, da so v taborišče Flossenbug in še nekatera pripeljali veliko število visokih ruskih oficirjev in jih že drugi dan pobili, ne da bi jih oštevilčili. Število zapornikov v avgustu 1943:

Taborišče:	Zapornikov:	Umrlih:	odstot.:
Dachau	17.300	40	0,23
Sachsenhausen	26.500	194	0,73
Buchenwald	17.600	118	0,67
Mauthausen/Gusen	21.100	290	1,37
Flossenbug	4.800	155	3,23
Neugamme	9.800	150	1,53
Auschwitz – moški	48.000	1442	3,00

Auschwitz – ženske	20.000	938	3,61
Gros-Rosen	5.000	76	1,52
Netzweiler	2.200	41	1,67
Bergen-Belsen	3.300	4	0,12
Stuthof – moški	3.800	131	3,45
Stuthof – ženske	500	1	0,20
Lublin moški	11.500	882	7,67
Lublin – ženske	3.900	172	4,41
Rawensbrüch moški	3.100	26	0,84
Rawensbrüch ženske	14.100	38	0,27
Riga	3.000	1	0,03
Berzogenbusch	2.500	–	–
Skupaj	224.00	4.699	2,09

Za julij istega leta pa je bil odstotek umrlih nekoliko višji. Za taborišče Dachau pravi poročilo, da je bilo tu v avgustu 1943. leta 17.300 zapornikov, vemo pa, da je dobila skupina naših rojakov, ki so prispeli tja zvečer 17. avgusta 1943, številke od 50.300 navzgor. Z vsega tega bi sledilo, da nacistično poročilo navaja le stanje v matičnih taboriščih, ne pa tudi v podružnicah, katerih je bilo več kot tisoč širom po nacistični Nemčiji in v okupiranih državah. Srečko Šorli

S seje sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

Obširno o dveh nalogah

Na minuli seji sveta, ki je po dnevnem redu obravnaval le dve točki dnevnega reda, so se kljub temu zasedeli, ker je gradivo zahtevalo od članov sveta natančnejšo obravnavo. Šlo je za vprašanja, ki izvirajo iz težavnega dela Partizanskega pevskega zbora v Ljubljani in njegovega mladega posinovljenca, mladinskega pevskega zbora Kurirček.

V drugi točki so obravnavali rezultate analize o »Kvantitativnih in kvalitativnih vidikih ohranjanja, negovanja in razvijanja tradicij NOV v osnovnih šolah 1973–1981«. Menili so, da je taka analiza nadvse primeren način ugotavljanja stanja na tem področju dela, ter da bi je ne smeli jemati kot enkratno opravljeno nalogo,

ampak kot prvi korak k takemu delu, saj ostaja morebitnim prihodnjim raziskovalcem še dovolj vprašanj, ki bodo nanje lahko po tej poti našli odgovore. Osnovna misel, ki jo ponujajo rezultati ankete v omenjeni analizi, je, da so učenci na nižji osnovnošolski stopnji za svojo starost in razumevanju primer- no dobro seznanjeni s pojmi o NOB, medtem ko osnovno-

šolci na višji stopnji takega razumevanja skozi rezultate ankete niso pokazali. Člani sveta so opravljeno delo petih raziskovalcev, ki jih je vodil profesor Veber iz ljubljanske pedagoške akademije, pohvalili ter se opredelili za nadaljevanje takega dela in tudi dajanje spodbude vsakomur, ki bi se nadaljevanja takega dela lotil.

B. Ž. J.

V miru se bojujemo za mir

Tudi letos smo se Jugoslovani srečali s pobratnimi Pesarčani: v mestu Fano, enajst kilometrov od Pesara, je bila prireditev z naslovom Eno izmed mest v odpornem gibanju. Med gosti smo imeli častno mesto nekdanji jugoslovanski borci bataljona Stalingrad iz 5. garibaldinske brigade. Slovenijo je zastopala petčlanska delegacija pod vodstvom tovariša Lojzeta Bukovca, borce iz drugih republik pa šestčlanska delegacija iz Beograda. Glavne prireditve so bile 19. in 20. septembra.

Za nas je bila posebno pomembna nedeljska proslava v Fanu, ki ji je bil pokrovitelj obrambni minister Lelio Lagorio. Na častni tribuni so bili tudi vojaški atašeji Poljske, Jugoslavije, Grčije, Francije in Velike Britanije, katerih vojak ali partizani so sodelovali v bojih za gotško linijo leta 1944. Na trgu in po ulicah Fana, ki ima dobrih 50.000 prebivalcev, se je zbralo vse meščanstvo kot

baje še nikoli in na tisoče ljudi iz drugih krajev. Vse občine pokrajine so bile navzoče tudi s svojimi prapori. V velikem sprevedu so korakali partizani 5. garibaldinske brigade, brigade Bruno Lugli in GAP Pesaro, abruške brigade Maiella, poljski in naši borci ter delegacije iz drugih italijanskih mest. V istem sprevedu so korakali vojakji šestih pomembnih enot s slikovito godbo karabinerjev Tuscania iz Firenc. Ob pogledu na naše ovratne rute z barvami in oznako naše federacije (in z napisom Borci Pesaro-Urbino, jugoslovanski partizani, Fano 1981) nas je spremljalo posebej poudarjeno ploskanje.

Vojaki in partizani ter tuji borci so menda prvič korakali skupaj. Povsod je bilo videti transparente z napisi, ki so pozivali k boju za mir in razorožitev. Skupaj z mladino, ki je sodelovala v izredno velikem številu in s tem potrdila svojo obsodbo terorizma, smo izražali solidarnost

v tem boju.

»Italija je napredovala, toda ideali osobodilne vojne še niso povsem uresničeni,« je med drugim dejal minister Lagorio. »Upirati se moramo utrujenosti. Pogoji za spremembe so dani. Velika večina Italijanov nosi v sebi nagonsko zastavljen in preprost politični program: braniti in razvijati državo v miru, politični svobodi in večji enakosti.« Lagorio je bil tisti, ki je napravil vojašnice dostopne tudi civilnemu prebivalstvu, da bi ga čimbolj povezal z vojsko. Med nekim pogovorom v Fanu je dejal, da svet sedi na vulkanu.

Sodelovali smo tudi na slovesnosti ob podelitvi spominskih medalj v gledališču, kjer je nastopil tudi naš govornik tovariš Slavko Radović. Zahvalili so se mu zelo navdušeno.

Naša delegacijo je na vsakem koraku spremljala izredna pozornost. V hotel v Pesaru so nas prišli pozdraviti poslanci in senatorji komu-

nistične, socialistične in krščanskodemokratske stranke pa še nekaj upokojenih generalov (tovarišev socialistov). Članom karabinerske godbe Tuscania je bilo treba nabaviti za spomin čim več ovratnih rut z našo zastavo in tudi slovo je bilo nadvse prisrčno.

V gosteh smo ostali še nekaj dni. Dne 21. so nas odpeljali na izlet v Renicci, na kraj, kjer je nekoč stalo zloglasno taborišče. Še vedno se izve kaj zanimivega. V Sansepolcru smo se poklonili spominu tamkaj pokopanih Jugoslovancov. Trije Črnogorci so iskali ostanke padlih svojcev. Tovariš Čedomir, upokojeni general milice, je mogoče le odkril posmrtno ostanke svojega očeta, ki je raje umrl, kot da bi se predal nacistom med ofenzivo. Tudi jugoslovansko bratstvo in enotnost smo še bolj okrepili v naših enajstih srcih v teh dneh in težko smo se razšli tudi mi.

Polde Verbovšek

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Trnovlje – Pred obračunom dveletnega dela

Krajevni odbor zveze borcev NOB bo imel delovno konferenco ob koncu oktobra 1981. Na tej konferenci bodo izvolili predvsem nov odbor. V mesecu avgustu so imeli izlet v partizanski kraj Vače. Iz zapisnika 14. seje je razvidno, da prejema 7 članov visoko priznavalino, katero bo mogel novi odbor primerjati z njihovimi dohodki če so upravičeni do nadaljnje priznavalnine.

Krajevna konferenca SZDL Trnovlje končuje seznam novih članov za razne delegacije in predloge novega vodstva krajevne skupnosti.

ZSMS Trnovlje se veliko ukvarja s športom (22. julija so izvedli turnir v malem nogometu v počastitev dneva vstaje, sodelovali bodo pri izkopu vodovodnega jarka). Sestanke bodo imeli enkrat mesečno vsako soboto.

OOZK in svet ZK v Trnovljah bo imel volilno konferenco v začetku novembra. Člani zveze komunistov aktivno sodelujejo v vseh. DPO in v komiteju SLO in DS. V OOZK in svetu ZK bodo izvolili predvsem mlajše člane ZK, da se v vodstvih organov ZK spremeni kadrovska usklajevalna lista.

Viktor Dobrišek

Šentjur pri Celju – Borci so razpravljali o gospodarskih problemih

Zadnja seja občinskega odbora ZZB NOV je v prvo točko dnevnega reda uvrstila poročilo člana izvršnega sveta občine o stanju gospodarstva v občini v luči stabilizacije.

Zanimivo je, da so v razpravi, ki je bila zelo razgibana in konstruktivna, sodelovali skoraj vsi člani odbora, ki ki jih je bilo na seji 23. Za osnovo so postavili, da je potrebno povsod in na vseh nivojih od najnižjih do najvišjih zaostri odgovornost. Gospodarska stanja je treba nenehno spremljati in sproti ukrepati. Kršitelje samoupravnih sporazumov je treba klicati na odgovornost – za svoja dela moralno, materialno in kazensko odgovarjajo. Razpravljalec je vprašal, zakaj teh ukrepov ne izvajajo? Slabo gospodarjenje se ne more in ne sme družbeno podpirati. Kmetu nihče ne pokriva izgube zaradi njegove lenobe – posledice svojega nedela nosi sam.

Razpravljalci niso bili zadovoljni s študentsko politiko. Dijaki srednjih šol, ki živijo v kraju šolanja ali se vozijo v šolo na kratkih razdaljah in se oskrbujejo doma, naj ne bi bili deležni štipendij. Starši naj sami vzdržujejo svoje otroke, socialno ogroženim pa je treba pomagati. Glede kmetijstva so menili, da ga družba obravnava zapostavljeno. Specifičnost šentjurske občine je v tem, da izvažajo delovno silo in to približno 2.000 delavcev v celjsko občino. Ustvarjen dohodek teh delavcev bi se moral videti tudi v KS kjer delavec živi, ne pa da ostaja presežna vrednost vsa v mestu kjer delavec dela.

Glede zbiranja odpadnih surovin je treba izvesti močnejšo družbeno akcijo, saj gre veliko odpadnih surovin v izgubo po nepotrebnem, hkrati pa z njimi onesnažujemo okolje. V razpravi je bilo izraženo enotno mnenje, da je potrebno povsod več reda in discipline pri izpolnjevanju samoupravno dogovorjenih zadev, za kar so zadolženi in odgovorni delavci v gospodarstvu in politiki.

Ernest Rečnik

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Na obisku pri prekmurskih borcih in pri Federicu Vincenttiju v Radencih

Skupne naloge in hotenja

Predstavniki predsedstva RO ZZB NOV Slovenije so pod vodstvom predsednika komisije za stike z zamejstvom Boga Gorjana obiskali v Radencih Federika Vincenttija, predsednika italijanske borčevske organizacije VZPI – ANPI za Furlanijo-Juljsko krajino, ki je pri nas na zdravljenju. Po tem obisku so se srečali še s predstavniki borčevskih organizacij Murske Sobote, Lendave in Gornje Radgone, s katerimi so se pogovarjali o možnostih navezave stikov z borčevsko organizacijo na Madžarskem, predvsem pri ureditvi in skrbi za pomnike, ki spominjajo na padle in umrle jugoslovanske držav-

ljane v NOB na madžarskih tleh.

Gorjan in Vincentti sta se strinjala, da bo treba pri podeljevanju odlikovanj borcem NOV in POJ – italijanskim državljanom akcijo počasi končati in upoštevati ter popraviti nekatere napake. Spregovorila sta tudi o postavitvi še nekaterih spomenikov NOB v Slovenski Benečiji (na krajih, kjer so se bojevale enote NOV in POS ter so padli nekateri borci.

Ob bližnjem načrtovanem srečanju s predstavniki borčevskih organizacij Furlanije-Juljske krajine, Koroške, Slovenije in Hrvaške v Ce-

lovcu sta si Gorjan in Vincentti izmenjala nekaj misli o tem, kaj naj bi poleg okvirnega programa še obravnavali. Mimogrede naj še omenimo, da so obiskovalci italijanskega gosta povprašali, kako občuti (kot pogost obiskovalec naše države) naša stabilizacijska prizadevanja, pa je menil, da jih je navzven komaj zaznati.

V drugem delu svojega delovnega obiska v Prekmurju so predstavniki predsedstva RO ZZB NOV s predstavniki borčevskih organizacij treh prekmurskih občin razpravljali, kako in na kakšen način bi tesneje navezali stike z madžarskimi partizani, ko je

znano, da pri njih borčevska organizacija ne deluje na terenu (občine, krajevne skupnosti...), ampak le v centru, v Budimpešti in predstavlja desetisočglavo članstvo. Menili so, da bi bilo glede na to, da je v madžarskih koncentracijskih taboriščih med drugo svetovno vojno umrlo 43 Slovencev, in da so se tudi v sestavi naših partizanskih enot NOV in POJ bojevali Madžari, potrebno storiti več za tesnejše sodelovanje. Tak konkreten primer možnosti sodelovanja bi lahko bila že ureditev spomenika v Šarvarju na Madžarskem, kjer so pokopani umrli Slovenci iz bližnjega taborišča.

B. Ž. J.

Brigadirji prve slovenske invalidske delovne brigade Franca Kreseta-Cobana

Dvaintrideset let od ustanovitve prve slovenske invalidske MDB

Živeli, trikrat udarni!

Letos mineva 32 let, odkar je bila ustanovljena prva slovenska invalidska delovna brigada Franca Kreseta-Cobana. Odšla je v novi Beograd in je v Zemunu gradila Invalidski kombinat. Vsak član se je trudil, da bi prispeval svoj delež k obnovi in graditvi nove družbe. Vsem nam je ostal v spominu Jože Stanjko iz Ljutomer, ki je z zdravim roko in vrvjo okrog vratu v osmih urah prepeljal 187 samokolnic betona. Prav presenečeni pa smo bili ob koncu akcije, ko je naša brigada postala trikrat udarna. Še bolj srečni pa smo bili ob veličastnem sprejemu na ljubljanski železniški postaji in palači takratnega izvršnega sveta. Letos slavimo tudi 30 let od ustanovitve druge invalidske delovne brigade Franca Kreseta-Cobana, ki je gradila progo Banjaluka-Do- boj. Tudi ta je postala trikrat udarna.

Stane Korpar-Jožko

Srečali so se artilerici prekomorci

Prav na 40. rojstni dan artilerije oboroženih sil SFRJ (7. oktobra) so se v domu JLA v Ilirski Bistrici sešli borci-artileriisti pripadniki prekomorskih enot in artilerijske brigade 4. armade NOVJ, ki je imela pomemben delež pri sklepnih operacijah za osvoboditev Slovenskega primorja pa tudi naše domovine v celoti.

Natančno 120 nekdanjih artilercev, ki so kot delegati prišli iz vseh krajev Slovenije, Hrvatske in iz zamejstva, se je udeležilo zbora skupnosti borcev artilerijske brigade 4. armade NOVJ. Delegati artilercev prekomorci so sprejeli pravilnik o nalogah, organiziranju in poslovanju skupnosti borcev artilerijske brigade 4. armade NOVJ;

sprejeli so program dela za prihodnje štiriletno obdobje ter izvolili organe skupnosti. Izvolili so tudi delegate za občinski odbor ZZB NOV Postojna in za osrednji odbor prekomorci, ki deluje pri RO ZZB NOV Slovenije. Razen odbora skupnosti borcev artilerijske brigade 4. armade NOVJ, ki ga bo vodil Franc Bittner, bodo delovali artilerici prekomorci, združeni v pododborih. Poleg pododborov v primorskih občinah bodo še v Ljubljani, na Reki in v Splitu.

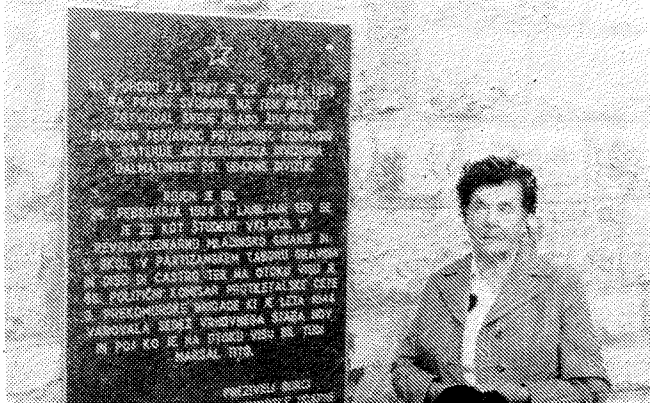
Razstava bo po Ilirski Bistrici še v vseh večjih krajih na Primorskem. Celotno gradivo (142 eksponatov) so borci prekomorci izročili Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Pred odhodom na

Mašun pa so nekdanjemu komandantu artilerijske brigade 26. divizije NOVJ Karlu Miklavčiču ob njegovi 70-letnici soborci izročili spominsko darilo.

Na Mašunu so odkrili spominsko ploščo padlemu prvoborcu komandirju 1. bate-

rije artilerijskega divizion 20. udarne dalmatinske divizije, ki je padel 25. aprila 1945. O njegovem liku je govoril njegov bojni tovariš, artilerijski polkovnik Boris Gojanović, ki je ploščo tudi odkril.

Staš

Artilerici prekomorci so na Mašun povabili tudi mamo pokojnega junaka Marijo Ferjančič. »Hvala vam, tovariši, da niste pozabili nanj!« so bile besede skromne in ponosne partizanske mame.

Sedmo srečanje mladih

Konec septembra je bilo v Gornji Radgoni sedmo srečanje mladink in mladincev prostovoljcev enot teritorialne obrambe s Koroške, vzhodne Štajerske in Pomurja. Iz dvanajstih občin je prišlo 120 tekmovalcev pod vodstvom mentorjev. Prvi dan je bilo na programu tovariško srečanje mladih, ki so se predstavili s kulturnim programom, o dogajanjih v letih 1940 in 1941 v Prekmurju pa jim je pripovedoval predsednik pokrajinskega odbora Pomurja Franjo Sonaja.

V soboto dopoldne so se mladi pomerili v poznavanju orožja, razstavljanju in sestavljanju PAP, metanju bombe, plezanju po vrvi, orientaciji in za konec še na kvizu znanja o življenju in delu tovariša Tita. Najboljši posamezniki so bili: Vlasta Benko, Mirko Iskra, Tomo Vrabčič, Jože Farkaš, Gabrijel Vučko in med ekipami Gornja Radgona s 463 točkami

pred Ptujem (413 točk) in Ormožem (411 točk). Tako so organizatorji prejeli tudi prehodni pokal treh pokrajin, letošnji pokal pa trajno last. Pisna priznanja in knjižna darila so prejeli tudi najboljši posamezniki.

Ob koncu srečanja so poudarili, da so dosedanja sedma srečanja dokazala željo mladih po tekmovanjih s področja SLO in družbene samozastite. Vendar pa pri tem pogršajo to, da s teh regijskih tekmovanj ne pošiljajo najboljših na republiška ali zvezna tekmovanja, kajti le-teh zaenkrat še ni. Verjetno pa bi bilo v prihodnje potrebno razmišljati tudi o tem.

Filip Matko

Trije odlikovanci ob jubileju

V domu družbenopolitičnih organizacij so podelili tri državna odlikovanja. Prejeli so jih: nosilca partizanske spomenice in dolgoletna delavca v državni varnosti in organih za notranje zadeve, Boris Batelina red republike s srebrnim vencem in Vinko Cimerman-Cenko red dela z rdečo zastavo. Rado Pušenjak-Uragan, komandant slavnega jurišnega bataljona, pa red zasluge za narod s srebrnimi žarki. Odlikovanje je izročil Rafael Razpet, predsednik skupščine občine Maribor.

Imenovani so prejeli odlikovanja ob njihovi 60-letnici in ob 40 obletnici praznovanja vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti ter ustanovitve OF Slovenije. Na slovesnosti so se zbrali medvojni in povojni družbenopolitični delavci, borci in aktivisti.

Drago Miklavčec

Poglobiti usposabljanje članov ZRVS

V okviru programa za usposabljanje svojih članov in v počastitev 40. obletnice vstaje ter občinskega praznika je občinski odbor ZRVS Kočevje pripravil orientacijski pohod, streljanje in preverjanje znanja. Srečanje je pokazalo, da mnogi posamezniki vlagajo vrsto naporov za nenehno strokovno usposabljanje. Vendar pa je še nekaj posameznikov, ki tem vprašanjem ne posvečajo dovolj skrbi.

Z namenom, da bi v prihodnje poglobili usposabljanje rezervnih vojaških starešin, so se odločili, da bodo v prihodnje pripravili še več predavanj in srečanj.

Izkušnje na področju izobraževanja, ki jih imajo na Kočevskem, kažejo, da je nujno vabiti na predavanja strokovno usposobljene predavatelje. Tako postajajo predavanja zanimiva, zato je tudi udeležba večja. V razpravi o uresničevanju nalog v prihodnjem letu pa se je občinski odbor odločil, da bo posamezne naloge še bolj podrobno opredelil in časovno določil.

Viktor Dragoš

Združili so koristno s prijetnim

Skupina rezervnih vojaških starešin in borcev NOV iz občine Skofja Loka je konec prejšnjega meseca obiskala zvezno razstavo Varnost in družbena samozastita v Kranju. Z velikim zanimanjem so si ogledali prikazane skice, sheme, fotografije in druge razstavljene predmete. Na razstavi je bil zlasti zanimiv prikaz nastanka in razvoja OZN, od prvih začetkov obveščevalne in varnostne dejavnosti med NOB do ustanovitve OZNE, Ljudske milice in Knoja.

V vojašnici Staneta Zagarja v Kranju so si rezervni vojaške starešine in borci iz Skofje Loke ogledali spominsko sobo Prešernove brigade. Ljubznivi gostitelji so jim pokazali sodobno pehotno orožje in opremo za planinske enote. Prikazali so jim tudi filma o vojaškem življenju ter o obisku tovariša Tita v tej vojašnici.

Pot jih je vodila na Pokljuko, kjer so k spomeniku padlim borcem 3. bataljona Prešernove brigade na Gorenjsko položili venec. Pozorno so prisluhnili pripovedi Franca Jernejca - Milčeta o okoliščinah in poteku junaškega boja in smrti 3. bataljona decembra 1943.

Ob vrnitvi so se ustavili še v Begunjah, kjer so si ogledali muzej in spominski park.

Vsi udeleženci so ob koncu poudarili, da so takšna potovanja za rezervne vojaške starešine in borce NOV velikega pomena, predvsem pri vzgoji in izobraževanju ter ohranjanju in razvijanju tradicij NOB.

F. Galičič

Razvoj civilne zaštite do leta 1985

V občini Slovenj Gradec menijo, da bi morali v tem srednjeročnem obdobju organizirati civilno zaščito v vseh sredinah. Posebno pozornost bodo namenili ustanavljanju splošnih enot Civilne zaštite v blokih, ulicah in zaselkih. V enote in štabe CZ naj bi vključili 16 odstotkov prebivalcev.

Na področju usposabljanja bodo v prihodnje namenili večjo pozornost praksi. Prav tako pa bodo skušali v kar največji meri delovati preventivno. Zagotoviti pa morajo, da bo do leta 1985 vsaj osemdeset odstotkov pripadnikov CZ predelalo predpisan program.

V pripravah in delovanju CZ se vedno bolj uveljavlja odločilna vloga krajevne skupnosti, zato bodo morali poskrbeti, da se bodo štabi za civilno zaščito v teh skupnostih okrepili z najposposnejšimi kadri. V tem času naj bi postali gasilski domovi središča civilne zaštite v krajevni skupnosti.

Adolf Ankon

Preverjanje znanja

V jesenskem delu letošnjega strokovnega izpopolnjevanja so se rezervni vojaški starešine iz Trbovelj v nedeljo pomerili na strelišču v Dobrni v streljanju z vojaško puško. Hkrati pa so se znova seznanili s taktično-tehničnimi lastnostmi polavtomatske in avtomatske puške in vojaške pištole.

Poleg tega so se trboveljski rezervni vojaški starešine seznanili tudi z osnutkom novega statuta RK ZRVS Slovenije in organizacijsko shemo organiziranosti in delovanja ZRVS po krajevnih skupnostih.

Rudi Matko

Ustanovne in volilne konference ZRVS

Člani ZRVS iz občine Trbovlje so se minule dni zbrali na ustanovnih in volilnih konferencah svojih krajevnih in osnovnih organizacij ter aktivov.

Priprave na konference so bile temeljite in vsebinske. Na vrsti sestankov so obravnavali več vprašanj glede organiziranosti, kadrovske politike, delovnih programov in strokovne vzgoje članov.

Ustanovno konferenco so imeli v krajevni skupnosti Alojza Hohkrauta v torek, volilni konferenci v krajevni skupnosti Ivana Kešeta, Klek, Center, Zasavje, Dobovec sta bili včeraj. Vodilna konferenca ZRVS, ki pokriva krajevne skupnosti Franca Fakina, Franca Salamona in Čeč, pa bo danes.

Rudi Matko

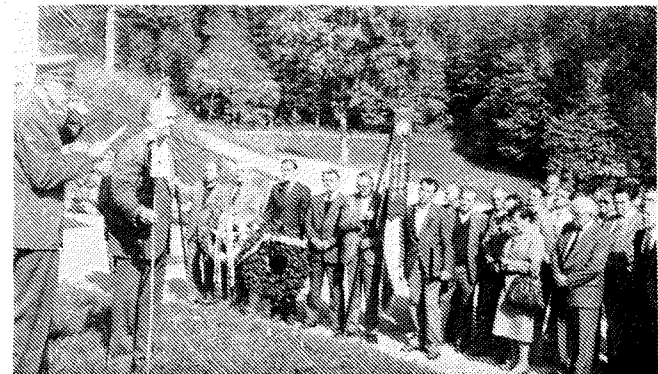
Množični partizanski pohod

V okviru svojih rednih programov bodo trboveljski rezervni vojaški starešine pripravili skupaj z borci in mladino v soboto, 17. oktobra, množičen partizanski pohod Po poteh revirskih revolucionarjev, s katerim bodo obeležili 40. obletnico ustanovitve Revirske čete.

Približno štiristo udeležencev se bo iz več smeri zbralo pred spominskim obeležjem Revirske čete na Čemšeniški planini, kjer bo tudi osrednji kulturni program.

Pobudnik in organizator letošnjega pohoda je občinska konferenca ZRVS Zagorje, ki je tudi izdelala program in so ga soglasno sprejele vse revirske občine.

Rudi Matko

Ob odkritju spominske plošče Bogdanu Ferjančiču

Orientacija je pomemben dejavnik

V začetku tega meseca je bila Ponikvanska planota prizorišče 2. republiškega in 3. jamarsko-planinskega tekmovanja v orientaciji, ki ju je pripravil Jamarski klub Črni galeb Prebold. Gre za dve združeni orientacijski tekmovanji, ki dajeta po svoji vsebini pomemben prispevek k razvijanju revolucionarnih tradicij in usposabljanju mladih za SLO in DS. Prav temu pa posvečajo v zadnjem času precejšnjo pozornost tudi jamarski klubi in društva, še posebno pa preboldski jamarski klub, ki se pravzaprav že vse od ustanovitve leta 1969 poleg specifično jamarskega raziskovalnega dela in drugih dejavnosti aktivno vključuje v tovrstni obliki delovanja in je vsakoletni organizator jamarsko-planinske orientacije Ponikva.

Start in cilj obeh orientacij je bil pri jami Pekel, vendar so bile tekmovalne proge različne, posebna proga pa je bila še za

Ekipe teritorialne obrambe Žalec med pohodom

pionirje, ki so tekmovali na znatno krajši progi in so imeli opisno orientacijo. Ekipa jamarskih klubov so tekmovali v mladinski in članski kategoriji, ekipe planinskih društev, teritorialne obrambe in osnovnih šol pa v vseh treh kategorijah. Različne so bile tudi naloge, ki so jih morale ekipe opraviti med potjo in na cilju.

Na koncu tekmovanja so slavili predvsem domačini - organizatorji tekmovanja, ki so kot dobri poznavalci terena zavzel kar štiri prva mesta. Zmagali so v obeh kategorijah 2. republiške jamarske orientacije in osvojili oba prehodna pokala. V teh kategorijah so bili pri mladincih drugi in tretji Džmžalčani, pri članih pa so bili drugi Postojnčani in tretji jamarji iz Topolšice. V orientaciji Ponikva 81 pa so zasedli pri pionirjih prvo mesto krožkarji jamarskega krožka na OŠ Prebold, drugi so bili pionirji iz OŠ Griže in tretji pionirji OŠ Šempeter; pri mladincih so bili prvi mladinci jamarskega kluba Prebold pred ekipama teritorialne obrambe Žalec; pri članih pa so bili prvi planinci preboldskega planinskega društva, druge članice PD Prebold, sekcija OŠ Šempeter in tretji člani Jamarskega kluba Prebold.

Darko Naraglav

Partizanska pesem na Norveškem

Na osnovi kulturnih izmenjav med SFR Jugoslavijo in kraljevino Norveško bo letos v oktobru gostoval na Norveškem Partizanski pevski zbor iz Ljubljane. Program gostovanja predvideva 4 koncerte, dva v Oslu in dva v Bergnu. Norveška sprejema PPZ prvikrat. Za to turnejo se je zbor načrtno in intenzivno pripravil pod umetniškim vodjem profesorja Milivoja Šurbeka.

Kako je prišlo do gostovanja in kako so potekale organizacijske priprave, je povedal predsednik IO PPZ Vlado Žorž: »Priprave so stekle že letos spomladi. Pobudo za gostovanje je dala jugoslovanska stran. Vlada kraljevine Norveške je tokrat naredila posebno izjemo in odobrila gostovanje, čeprav načeloma ne sprejema tako številnih kulturnih skupin. Za

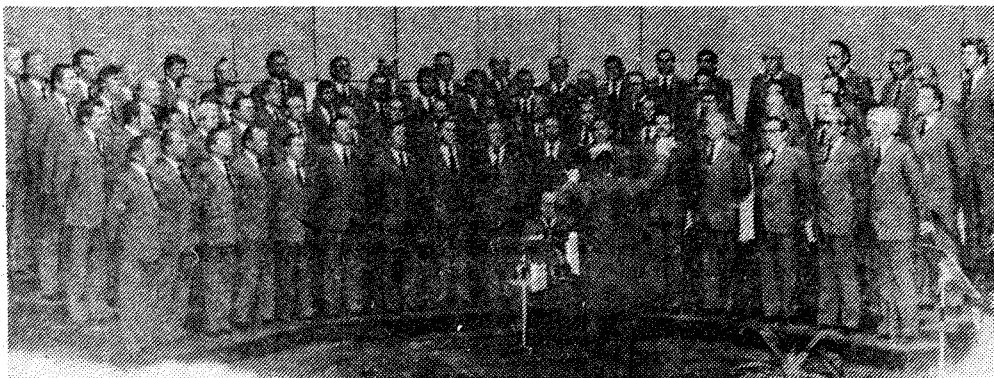
gostovanje smo se dobro pripravili. Ze velike razdalje bodo zahtevale posebne napore. Vsak dan bomo imeli koncert, nato še snemanje za radio Oslo in srečanja z našimi zdomci in veterani druge svetovne vojne mest Oslo in Bergna. Za to gostovanje smo pripravili tudi lepo opremljeno knjigo, bogato z ilustracijami, v slovenskem in angleškem jeziku z naslovom Kultura v boju, borbena pesem in partizanski pevski zbor. Prepričan sem, da bo revolucionarna, borbena in narodna pesem narodov Jugoslavije tudi na Norveškem imela uspeh«.

Kako je prilagojen program za to gostovanje, je odgovoril dirigent Milivoj Šurbek takole: »Programska usmeritev zborja je že tradicionalna. Veliki Slovenci, od Galusa do sodobnih doma-

čih avtorjev, bodo imeli stalno mesto v programih PPZ. Za turnejo po Norveški smo upoštevali predstavitev zborja kot resnega vokalnega telesa, predstavitev Jugoslavije in Slovenije ter primeren poudarek partizanski pesmi. Naši koncerti bodo v prvem delu vsebovali pesmi jugoslovanskih avtorjev po republikah, v drugem pa železni program partizanskih uspešnic originalnih skladb partizanskih skladateljev.«

Partizanski pevski zbor odhaja v deželo, ki je imela v drugi svetovni vojni dobro organizirano protifašistično osvobodilno gibanje. Jugoslavija in Norveška sta si v tem boju delili podobno usodo. Nepozabna bo ostala pomoč norveškega naroda, našim rodoljubom, ki so bili internirani širom po Norveški.

-če-

Partizanski pevski zbor

Kurirček bo obstal

Na minuli seji sveta za tradicije NOB in revolucije pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije so, kot smo že poročali, spregovorili o delovanju mladinskega pevskega zborja Kurirček, ki je bil ustanovljen in deluje pod okriljem Partizanskega pevskega zborja v Ljubljani.

Člani komisije so bili enotnega mnenja glede osnovnega vprašanja, da mora mrež mladinski pevskega zborčeka Kurirček obstati in delovati naprej, kakor so načrtovali od samega začetka njegovega nastanka. Res je, da se ta čas pojavlja vrsta težav, ki pa so kljub nekaterim odprtim vprašanjem programske usmeritve vendarle finančne narave in tesno povezane tudi s finančnimi problemi Partizanskega pevskega zborja.

Mladinski pevski zbor obstaja v okviru PPZ že od marca 1979. leta. »Da bi mogel uspešno opravljati naloge, začrtane v začetku leta 1979, to je širiti in negovati pesem, vezano na NOB in revolucijo, je pritegnil k sodelovanju dirigentko in voditeljico zborja tovarišico Majdo Hauptmanovo.« Tako so zapisali člani komisije pri svetu za tradicije (pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije) že 14. septembra letos, medtem ko so na zadnji seji dodali, da bo opravljena velika naloga, če bodo mladi pevci pevskega zborja Kurir-

ček prevzeli in se navzeli duha revolucionarne in narodnoosvobodilne pesmi, ki jo bodo potem lahko posredno prenašali tudi na druge mladinske pevske zборе po Sloveniji. In četudi ti pevci ne bodo neposredno kadri velikega zborja, bodo brez dvoma privzeli z gojitvijo te zvrsti pesmi duha tradicij NOV in se mogoče kasneje kot zreli in odrasli pevci lahko priključili družini Partizanskega pevskega zborja.

Vprašanje delovanja in programske usmeritve PPZ in zborja Kurirček je razvilo v razpravi tudi vprašanja o razvijanju pevskega revolucionarnih tradicij na Slovenskem nasploh. Pri tem so člani sveta menili, da je PPZ to svoje poslanstvo v vseh povojnih (da o letih vojne ne govorimo) letih tudi uspešno opravljal, zato je treba storiti vse, da bo tudi mladinski pevski zbor zakoračil na to pot. To pa bo lahko storil na dva osnovna načina: z dobrim in izvrstnim petjem in seveda s petjem takih pesmi, ki bodo spodbudila druge. To pa pomeni – ne le prepevanje že znanih revolucionarnih in partizanskih pesmi, ampak tudi petje novih, izvirnih pesmi, ki naj bi jih v ta namen prispevali slovenski skladatelji.

Zborovska pesem med slovensko mladino je namreč ta čas v Sloveniji v takem razmahu kot še nikoli doslej,

hkrati pa je v vsej tej množici lepih pesmi iz mladih grl revolucionarna pesem prešibko zastopana. S tem so odprli novo vprašanje širjenja primerne in potrebne glasbene literature, ki da je je odločno premalo.

V omenjeni razpravi so padle tudi dokaj ostre besede na račun kulturnih skupnosti, ki režejo kruh dejavnostim, kakršno gojijo omenjena zborja in drugi. Zlasti ko gre za razvijanje tradicij NOV in revolucije! Strinjali so se, da bo moral ta svet opozoriti vse ustrezne organe, ki skrbijo za zagotavljanje urejanja finančnih sredstev za delovanje PPZ, zborja Kurirček in podobnih društev, da bolj podprejo to dejavnost in ji tudi odmerijo toliko denarja, da ne bodo večno životarili na robu obstanka in tudi ne iskali (zaenkrat še življenjsko nujnih) oblik pomoči v združenem delu, mimo sistemskih rešitev.

Volja pevcev je tu, mladi v zboru Kurirček so pripravljeni resno delati, vabljeni so novi pevci in zagotovljena jim je vsa strokovna pomoč. Torej je nadvse pomembno, da postane njihovo delovanje redna skrb naše širše skupnosti in ne stvar iznajdljivosti vodstva PPZ, ki v precejšnji meri sloni na vsakokratnih ponudbah svojih pevskega zborja Kurirček.

B. Ž. J.

Kurirček Marjanček

Spomladi leta 1942 sem se nekega večera oglašil pri mojem prijatelju mesarju Alojzu Tratniku. Tamkaj sem našel mladega fantiča, ki je tisto noč tudi prenočil pri Tratnikovi. Tratnik mi je rekel, da je deček pobegnil z Rake, ko so Nemci prišli in odpeljali njegovo družino. Fantek mi je povedal, da je ušel in skočil skozi okno ter da namerala iti k svojemu stricu v Kozje. Zasmilil se mi je in dal sem mu nekaj sladkarij in malo denarja, da bi imel za nadaljnje preživljanje. Ker je bil bos, sem mu dal tudi čevlje. Marjančka potem dolgo nisem videl in sem skoraj pozabil nanj, ko se je čez leto dni, spomladi leta 1943, pojavil v moji trgovini v Rajhenburgu. Marjanček s hitlerjugendsko čepico na glavi. Želel je kupiti zabojo za zajčke.

V skladišču mi je 12-letni Marjanček govoril: »Ne rabim zaboja, saj zajčkov sploh nimam«. Povedal mi je, da je partizanski kurir, da ga pošilja partizani in da bo ohranjal redno zvezo z mano. Fantka sem odslovil ter pri tem še pripomnil, naj gre raje k svojim mami. Marjanček mi je hotel dopovedati, toda nisem ga hotel več poslušati. Odšel je s solznimi očmi. Prihodnje dni sem od

svojih zaupnikov s Kozjanskega izvedel, da je bil Marjanček res določen za kurirja in da mu lahko popolnoma zaupam.

Ob vdoru okupatorja na naše ozemlje sem vodil špecerijsko trgovino. V hiši je bila kurirska postaja.

Marjanček je začel prihajati redno vsak drugi dan v Rajhenburg prek Bohorja iz 20 kilometrov oddaljenega Kozjega. V hlačah »pumperčkah« je imel skrbno vdolan prostorček za poročila. Največkrat je prišel z nahrbtnikom, ki mu je segel prek hrbta. V njem je odnašal vse, kar so partizani potrebovali: sanitetni material, živila, čevlje, tobak, obleko, strelivo in podobno. Prihajal je ob vsaki uri, tudi ponoči. Nemški policisti, ki so stražili na cesti pred sedanjo krajevno skupnostjo v Rajhenburgu, so se s fantkom večkrat šalili in mu dajali tudi bonbone. Ščasoma pa jim je dečko postal sumljiv. Nekega dne me je takoj ob prihodu v trgovino opozoril na sumljivo obnašanje službojočega policista. Komaj je to dobro izgovoril, že je bil policist za njim v trgovini. Marjanček, vedno iznajdljiv in priseben, je brž začel kupovati na živilsko karto, ki jo je imel v ta namen vedno

pri sebi. Ko ga je policist vprašal, zakaj kupuje v Rajhenburgu, mu je odgovoril, da se v njihovem kraju nič ne dobi, ker banditski partizani vse sproti poberejo v trgovini. Policist se je z odgovorom zadovoljil in odšel. Občudoval sem dečkovo požrtvovalnost in vzdržljivost. Prek njega je vse natančno prihajalo na določena mesta in javke. Njegova hitlerjugendška čepica in njegova iznajdljivost sta mu izbojevali dostop kamorkoli. Bil je zelo zanesljiv, še bolj kot kakšen starejši kurir. V njem sem videl velikega sovražnika proti okupatorju, vedno mi je pravil, da jih sovraži zato, ker so ga odgnali od doma ter sorodnike pozaprl. Pri sebi je imel vedno orožje. Ker se mi je to zdelo neupredvidno zaradi morebitne aretacije, sem mu nošenje orožja odsvetoval. Trmasto je vztrajal in dejal, da bo orožje uporabil v primeru aretacije ali pa bo orožje uporabil za samomor, češ da ne bo prenašal fašističnega mučenja. Menda ni bilo pri partizanih na Kozjanskem komandanta in partizana, ki kurirja Marjančka ne bi poznal ali vsaj ne bi slišal o njem.

Kadar je Marjanček prišel k meni z nasmejanim obrazom, je pomenilo, da

je Nemcem spet kakšno zagodel. Nekoč je srečal v Lokovskem grabnu precej vermanov v rjavih oblekah. Vprašali so ga, če je videl partizane. Brž si je izmislil, da jih je v hribu vse polno in da imajo vsi takšne puške na dve nogi. Preplašeni ob takšnem številu puškomitraljezov so se vermani obrnili in vrnili v dolino. Nekoč so Nemci zaplenili kmetom mnogo živine. Segnali so jo na večji travnik v Kozjem. Kurirček Marjanček je tedaj odpeljal tri pare volov in jih skril v neki kleti. Nemci so jih kmalu izsledili, vendar je Marjančku uspelo en par rešiti in jih vrniti lastniku. Nekoliko pozneje so Nemci spet pripeljali precej živine in jo dali v graščinski hlev v Kozjem. S pomočjo partizanov je Marjanček odgnal iz tega hleva 15 goved. Ko je nemški župan v Kozjem delil svojim somišljenikom naropane ovce, je Marjanček iz črede ovac ukradel dve za sebe, nato pa ponižno šel do župana in ga poprosil, naj tudi njemu da ovčko. Šele tedaj je župan opazil, da mu manjkata dve, toda mislil je, da sta še kje na pašniku. Obljubil mu jo je.

Neke zelo temne noči se je Marjanček nalahno približal zamišljenemu

nemškemu stražarju. »Hande hoch!« je s ponarejenim glasom zavpil nad njim. Nemec je bil tako presenečen, da je brez pomisleka dvignil roki k predaji ter skrušen stopal pred Marjančkom vse do Bohorja, kjer ga je Marjanček predal tovarišu Doberšku.

Kadarkoli so Nemci hajkali po Kozjem, se je med njimi vedno sukal tudi Marjanček. Ko so Nemci nekega dne počivali pred hajko v Kozjem se je zmuznil do njihovih mul in tovorov. S spretnostjo je porezal na mulah opremo, kar se je pač dalo. Nabral je po vozovih tudi precej streliva in takoj obvestil partizane, kje so Nemci.

Vse do leta 1945 je bila Marjančku sreča mila. V aprilu tega leta pa je za las manjkalo, da ni postal žrtev sovražnih krogel. V Rajhenburgu so počivale prve kolone, ki so bežale proti severu. Skozi trg je prišel Marjanček, nato varjen s strelivom za partizane. Misleč, da nosi ještvine, so ga ustavili. Ko pa so našli pri njem strelivo, so ga brez pomislekov postavili k zidu, da bi ga ustrelili. Marjanček, spreten kakor vedno, je v hipu izrabil njihovo gnečo in prerivanje, se pomešal med sovražne kolone in

se tako preril do potoka. Za njim so streljali, vendar je srečno ušel krogam.

Vsega organiziranega in junaškega dela kurirčka Marjančka se ne da popisati, vendar lahko rečem, da se ga borci kozjanskega območja zelo radi spominjajo, ker je marsikaterega rešil smrti v zasedi. Marjanovo delo lahko postavimo za zgled vsej slovenski mladini, kako je treba ljubiti in braniti svojo domovino.

O Marjančkovem delu je pisalo med vojno v partizanskem časopisju, leta 1945 v Pionirju, kasneje v Naši ženi, v Pravici, v Zasavskem tedniku, v Celjskem vestniku, razen tega se otroci učijo za 29. november je šolske knjige o njegovem delu in junaštvu v NOV.

Po osvoboditvi je bil odlikovan z medaljo za hrabrost, medaljo zasluge za narod, redom dela s srebrnim vencem, red republike z bronastim vencem.

Marjanček je na svojih poteh mnogo doživel in pretrpel. Na Kozjanskem se je naučil ljubiti zelene štajerske gozdove, ki so ga znali prikleniti nase, postal je gozdarski tehnik.

Miško Žmavc

NOB v likovnih stvaritvah jugoslovanskih umetnikov

V letošnjem jubilejnim letu vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije in ob 40-letnici ustanovitve JLA bo galerija naših oboroženih sil iz Beograda v domu Ivana Cankarja v Ljubljani organizirala peto razstavo z naslovom »Narodnoosvobodilni boj v delih likovnih umetnikov Jugoslavije. Obiskovalci si bodo lahko umetniška dela ogledali od 21. oktobra do 1. novembra.

Galerija doma JLA iz Beo-

grada že vrsto let vzpodbuja likovne umetnike iz vse države k ustvarjanju umetniških del na teme iz narodnoosvobodilnega boja. Svojo nalogo zavzeto opravlja že ves povojni čas, še posebej organizirano pa po letu 1951.

Do zdaj so organizirali že štiri podobne razstave v več kot 50. jugoslovanskih mestih in v skoraj vseh evropskih državah. Več kot 200

slik, grafik in skulptur sto umetnikov iz vseh republik in pokrajin pa so videli tudi ljubitelji likovne umetnosti v nekaterih državah Azije, Afrike in Latinske Amerike. Na vseh dosedanjih razstavah je galerija doma JLA iz Beograda vsa najboljša dela tudi odkupovala, podobno bo storila tudi tokrat. Tako so z leti oblikovali edinstveno zbirko na revolucionarno temo, ki je obenem tudi antologija sodobne jugoslovan-

ske povojne likovne umetnosti. Omeniti je še treba, da bodo iz Ljubljane razstavljena dela preselili še v Sarajevo, Zagreb in Skopje.

Letošnja peta razstava bo še bolj pestra kot dosedanje, saj so k sodelovanju povabili tudi umetnike, ki svoje stvaritve izdelujejo v obliki ilustracij in se poslužujejo tehnike, med njimi izdelovanja tapisirij in keramike. Na razpis je 348 avtorjev poslalo

več kot 400 del. Posebna komisija je izbrala 246 del 217 avtorjev. Pri izbiri je komisija posebno pozornost namenila delom umetnikov, ki so se rodili po vojni, njihova dela pa so nastala na temelju pisanih virov, legend in literarnih del. Zato ni nič nenavadnega, če si bodo lahko obiskovalci v domu Ivana Cankarja ogledali pretežno dela – umetniške dosežke mladih avtorjev. Med avtorji pa bi navedli likovne umet-

nike prvoborce naše revolucije, Franca Miheliča in Stojana Batiča iz Slovenije ter Miloša Bajića in Radenca Miševića iz Srbije.

Letos JLA ne bo več podeljevala denarnih nagrad, ampak posebna priznanja za najboljše likovne stvaritve, vsa najboljša dela pa bo organizator tudi odkupil.

Filip Šemrl

Ocenjujemo

Okna so okenca

Rezija – jezik zemlje, jezik kruha

V založništvu Tržaškega tiska je na pobudo kmetijske zadruge »Ta Rožina dolyna« iz Solvic izšla dvojezična brošurica s poetičnim naslovom »Načrt družbenogospodarskega in kulturnega razvoja Rezije.« Uredil jo je Renato Qualia.

Prvi vtis poetičnosti knjižice podkrepi uvodna pesmica »Tvoja senca«, ki jo preberemo najprej v izvorni »rezijanski«, nato v italijanskem in slednjič še v slovenskem prevodu. Toda prvi vtis začenja kmalu bledeti, kajti v opombi »pod črto« je pripis v povsem realistični slovenščini: »Pesem, spesnena in zapisana 26. 12. 1977, tri dni pred ustanovitvijo zadruge Ta Rožina dolyna«. Tu smo! Knjižica govori v izbrani, skoraj praznični besedi (ob precejšnjem številu razlagalnih fotografij) o dolgoročnem razvojnem načrtu sicer neznatnega, a zavoljo svetovne redkosti

znamenitega otočka onstran jugoslovanske državne meje z Italijo – o Reziji. Občina Rezija obsega skromnih 120 kvadratnih metrov in se razteza na obeh straneh istoimenske reke, ki so ji v davnih časih pravili Bila, kar pomeni »bistra voda«, sega pa še na območje sosedne Učje doline ter do hribovitih pobočij v smeri proti severovzhodu, nasproti Nevejskega sedla. Posebna lega in klima omogočata rast mnogovrstnega cvetja; od tod izvor starodavnega imena »Ta Rožina dolyna« – torej: Rožna dolina. Znanstveno je dognano, da so se tu v šestem stoletju nastanili potomci južnoslovanske veje iz sosedne Soške doline. Tod so se namerili ostati za vselej. Svoj že skoraj tisoč petsto let stari namen želijo prebivalci Rezije ohranjati tudi še danes – v današnjih neusmiljenih razmerah. Želijo si, da bi zanje slišal širni svet. Rezijo so v zadnjem stoletju odkrivali pravzaprav samo jezikoslovci, domovina pa je – vse do sedanje SR Slovenije – gledala nanje, žal, mačehovsko, ali pa je imela o Reziji samo meglene predstave. Toda bo-

dimo pravični! Sredstva množičnega obveščanja skušajo v zadnjem času zamujeno kolikor mogoče dohitevati. Slovenski razumniki so spoznali, da nas trojna usoda Slovencev (matičnih, zdomskih in čezmejskih) zavezuje k intenzivnejšim narodnoobrambnim dejanjem. Z Rezijo smo tesno povezani tako zgodovinsko kot politično in kulturno. In če so urejevalci brošurice »Rezija – jezik zemlje, jezik kruha« v razlagi svojega družbenogospodarskega in kulturnega dolgoročnega načrta dobesedno zapisali, da štejejo za **osnovni cilj – ohranitev in rast kulturnih vrednot naše, se pravi slovenske etnično-jezikovne manjšine**, potem je menda naša »matična« zgodovinska, politična in kulturna dolžnost, da to drobno knjižno novost uvrstimo med pomembne vseslovenske kulturne dosežke. S poudarjenim prispevkom, naj bi ne ostalo zgolj pri tem! Prav bi bilo, ko bi jo naše šole in delovne organizacije tudi kupile in prebrale. Prve zavoljo pouka, druge zavoljo zgleda, kako velja sestaviti dolgoročni razvojni načrt.

(Žal pa je zelo verjetno, da bo v tem primeru ostalo tostran državne meje le pri »matičnem« tiskarniškem dohodku: brošuro je namreč natisnila ljubljanska tiskarna Ljudske pravice. Resnično mačehovstvo!?)

Črnomelj

Da sta v kolofonu v knjižnici Spomeniki delavskega revolucionarnega gibanja in narodnoosvobodilnega boja na Slovenskem v zadnjih zvezkih navedena kot izdajatelj tako časopisno-založniška delovna organizacija Komunist kot Zavod SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine, ni samo začasna odločitev, marveč posledica spoznanja o mnogih skupnih smotrih. Brez kančka razmišljanja pa je takšna odločitev umestna ob 22. zapovrstnem zvezku te zbirke s kratkim naslovom »Črnomelj«.

Ob knjižicah te vrste se pojavlja dilema o tem, kdo bi utegnil biti najbolj primeren za izpolnitev zastavljene naloge: team, se pravi skupina ustreznih strokovnjakov –

ali posameznik, Za team govori izjemni razpon naravnih, političnih in kulturnih, zgodovinskih in sedanjih dejstev, ki jih je treba obdelati, za posameznika razmeroma skromni obseg (približno po 50 strani) vsake izmed knjižic.

Ob »Črnomelju« te dileme na srečo ni bilo. Razrešil jo je Nako Jarc, priznani družbeni delavec, muzealec, poznavalec obče zgodovine tja do arheologije, raziskovalec delavskega revolucionarnega gibanja in NOB na Slovenskem, avtor številnih člankov, razprav in samostojnih knjig (denimo »Partizanskega Roga«), skratka – mož, ki v sebi združuje razvejano znanje in ga zna učinkovito posredovati tudi širšemu občinstvu. Njegovo izhodišče je v spoznanju, da dobro poučuje, kdor pretehtano razločuje.

Ob popisu Črnomlja se je najprej odločil za zemljepisno zamejitev preteklosti od leta 1848 naprej, kar je omogočilo prehod k poglavitnim temam, kot so: »Črnomelj in okolica v osvobodilni vojni in revoluciji«, »Spomeniki in spominska znamenja v Čr-

nomlju in okolici« ter »Spomeniško varstvo v Beli krajini.« Jarčev slog je očističen nepotrebnih tujk in prav tako ponavljanja vsiljenih aktivističnih gesel, ki so bila v preteklosti sicer nujna, zdaj pa bi kvečjemu odžirala že tako in tako skromni prostor, namenjen povzemanju današnjega družbenega trenutka.

Pred nami je podoba Bele krajine v obliki, ki bo koristen napotek predvsem za priložnostne obiskovalce, željne hitre seznanitve z značilnostmi te pokrajine. Privabila jih bo že brezhibna barvna reprodukcija »Pogleda na Črnomelj« pokojnega Borisa Kobeta na naslovni strani.

Avtor brošurice kot celote je profesor Janko Jarc. Ker sta izdajatelj opustila natis njegovega imena in priimka na naslovni strani ovojnice (kar bi bilo edino prav), smo to opravili mi – v želji, da bi bil ta primer zgled tudi za naslednje zvezčke zbirke Spomeniki. Prepričani smo namreč, da je homogenost avtorstva ne le zaželena, temveč nujna.

Jaka Slokan

DOGODKI

– **Zanimiv in uspešen začetek gledališke sezone.** Skoraj vsa slovenska gledališča so začela letošnjo sezono s premierami (deloma tudi krstnimi uprizoritvami) del slovenskih avtorjev. Naj jih naštejemo: Mestno gledališče ljubljansko je uprizorilo »Slo boeme« avtorja Milana Dekleve; Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici »Zaklade gospe Berthe« Andreja Hienga; Eksperimentalno gledališče Glej »Jaslice« Zdravka Duše; Slovensko ljudsko gledališče v Celju »Polko« Milana Kleča – vse same krstne uprizoritve. Nove postavitve pred leti ali desetletji že uprizorjenih del pa smo doživeli v ljubljanski Drami (»Krst pri Savici« Dominika Smoleta), v tržaškem gledališču (»Punčka« Ferda Kozaka) ter v mariborski Drami (»Svatba« Rudija Šeliga.) Po prvih predstavah sodeč se obeta živahna, pestra in zanimiva gledališka sezona.

– **Velika nagrada beograjskega mednarodnega gledališkega festivala podeljena slovenskemu gledališču.** Žirija 15. Bitefa je ocenila, da je najboljšo predstavo na letošnjih predstavah dosežkov evropskega gledališča pokazalo Slovensko mladinsko gledališče iz Ljubljane s svojo »Mašo v a-molu«, kot jo je za oder po Kiševem romanu »Grobnica za Borisa Davidoviča« priredil in jo seveda tudi režiral Ljubiša Ristić. Visoko drugo mesto med vsemi na BITEF povabljenimi predstavami je Ljubljancem dosodilo s svojim glasovanjem tudi beograjsko občinstvo. Še en dokaz o visoki ravni zdajšnjega slovenskega gledališkega dogajanja.

– **Levstikove nagrade 1981.** Vsakoletno

dodeljevanje Levstikovih nagrad (kot se imenuje nagrade založbe Mladinska knjiga) je dobilo letos še prav poseben pomen, saj se je »zlilo« v eno z Levstikovimi proslavami. Letošnji nagradenci so: Marijan Prosen za knjigo »Utrinki iz astronomije«, slikarka-illustratorica Marjanca Jemec-Božić za svojih petero ilustriranih knjig ter pesnik Niko Grafenauer, ki je s pesniško zbirko »Nebotičniki – sedite« vnovič dokazal, da sodi v sam vrh sicer pestre in bogate slovenske poezije za otroke.

– **Levstikov simpozij.** Založba Slovenska matica in Slovenska akademija znanosti in umetnosti sta ob sklepu Levstikovih slavij pripravila znanstveni simpozij, katerega tema so bili, če povzamemo naslove posameznih predavanj: Levstikov kulturni koncept – Levstikov literarni program – Levstikovi pogledi na jezik – Levstikovo mesto v slovenskem političnem življenju... Kot predavatelji in razpravljalci so sodelovali znani slovenski kritiki in publicisti, med njimi Bratko Kreft, Anton Slodnjak, Joža Mahnič, Štefan Barbarič, Martina Orožen, Vasilij Melik, Matjaž Kmecl, Taras Kermauner, Jože Pogacnik in drugi. Nadejamo se, da bo gradivo s simpozija izšlo tudi v knjigi, ki bo podala prerez skozi naše sedanje razumevanje Levstikovega pomena za slovenski narodnosti in kulturni razvoj.

– **Dnevi nemške kulture.** V tem tednu je bila Ljubljana prizorišče razmeroma velikega števila gledaliških, likovnih, filmskih in glasbenoplesnih prireditev, s katerimi so se nam prišli predstaviti umetniki iz Zvezne re-

publike Nemčije. Gre predvsem za manifestativni prerez skozi sedanjo kulturno-umetniško ustvarjalnost v deželi, ki si še zmerom intenzivno prizadeva, da bi obračunala s sencami mračne fašistične preteklosti. Zeleti je, da bi medsebojna soočenja med našo in nemško kulturo ne ostala omejena samo na kratkih nekaj dni.

– **Slovensko-jugoslovanski kulturni dom v Buenos Airesu.** Iz daljnje Argentine prihaja razveseljiva novica, da so si tamkajšnji slovenski izseljenci zgradili lep in prostoren kulturni dom, poimenovan po Triglavu kot simbolu domovinske ljubezni, kar je še en pomemben dokaz ustvarjalne volje naših rojakov, razsejanih po vsem širnem svetu. Ob tej priložnosti je zbranim spregovoril predsednik Slovenske izseljeniške matice Stane Kolman, zapel pa jim je Slovenski oktet, ki se je v minulih dneh podal na 18-dnevno turnejo po nekaterih državah Latinske Amerike.

– **Konec letošnje Forme vive.** Sestero kiparjev, ki so jih povabili na letošnjo Forma vivo v Sečo, je izklesalo svoje kompozicije v belem istrskem kamnu in s svojimi deli obogatilo dosedanje zbirko umetnin, ki šteje že sedeminsedemdeset skulptur.

– **Celoten pregled književnosti med NOB.** V Beogradu so odprli razstavo, h kateri so svoj delež prispevali posamezni republiški muzeji narodnoosvobodilnega boja in revolucije: prikaz literarnih del in okoliščin, v kakršnih je živel in se razcvetela književna ustvarjalnost »v ognju« jugoslovanskega boja in revolucije. Zaželeno bi bilo, da bi se

razstava po beograjski predstavitvi selila skozi posamezne republike in pokrajinske centre. To bi bil nedvoumen prispevek k medsebojnemu seznanjanju, o katerem veliko govorimo, precej manj pa storimo.

– **Slovenski partizanski denar.** Ljubljanska banka je pripravila po obsegu sicer skromno, a zato vse pozornosti vredno razstavo na temo »slovenski partizanski denar.« Razstavljene so bile različne obveznice svobode. Zlasti zanimive so bile obveznice posojila narodne osvoboditve, za katere je osnutek izdelal Božidar Jakac. V Sloveniji so partizanski denar izdelovali v treh tiskarnah. Za denarni promet na celotnem ozemlju Slovenije je skrbel Denarni zavod pri predsedstvu SNOS. Razstava »potuje« po Sloveniji. V septembru so si jo ogledali v Murski Soboti.

– **Razstava o srednjeprimorskem okrožju 1941–1945.** V Goriškem muzeju v Novi Gorici so pripravili razstavo, ki nas je seznanila z vojnimi dogajanja na območju tržaško-komenskega Krasa, Vipavske doline ter goriške ravnine do Soče. Gre sicer samo za del, vendar hkrati izredno zanimiv in specifičen predel celotnega Slovenskega primorja. Ob razstavi so izdali tudi zanimiv, dovolj nadroben in razmeroma bogato fotografsko ilustriran katalog. Oboje: razstavo in katalog je pripravila Slavica Plahuta, gradivo pa so poleg Goriškega muzeja prispevali še Muzej ljudske revolucije Slovenije, Inštitut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani ter odsek za zgodovino tržaške Narodne in študijske knjižnice.

V Sloveniji imamo Titovo Velenje Nadaljevati sprejeto poslanstvo

Med 33 prireditvami ob občinskem prazniku in poimenovanju Velenja v Titovo Velenje tudi sprejem sto mladih v zvezo komunistov

Velenje je od petka, 9. oktobra letos (natančno od 17.25) mesto z novim ali dopolnjenim imenom. Malo je mest v Jugoslaviji, ki so do-

da bodo namesto sobotnega praznovanja raje odšli na delo v jamo po tako potreben premog za našo energijo. Znano je, da so se velenjski

zmom, že je bilo treba znova v boj. Čakala so porušena mesta, neozorana polja, črni zidovi brez streh in izropane kašče. Vendar v izmučenih

težka in trpka zgodovina ljudi Šaleške doline, boji kmetov za staro pravdo proti tujim fevdalcem, boji proti germanizaciji in potiskanju slovenskega življa z naše zemlje, proti socialnemu izkoriščanju knapov in usnarjev, proti tuji in domači gospodi in za nacionalno in socialno prebujanje slovenskih delovnih ljudi, za enakopravnost inajhnega naroda in človeka vredno življenje.

Titovo Velenje prevzema polno odgovornost za varstvo te zgodovine in veličine naprednega izročila, ki ga je ustvarjalo trpljenje, žrtvovanje in boji prejšnjih rodov.

Se posebej prevzema odgovornost za revolucionarno izročilo delavskega razreda in njegove avantgarde, za junaške štrajke rudarjev in usnarjev, za bojno izročilo prvih štajerskih partizanov, ki so prav v tem času pred štiridesetimi leti za nekaj ur osvobodili mesto Šoštanj in

Poimenovanja Velenja v Titovo Velenje se je poleg pionirjev graditeljev mesta udeležilo tudi veliko število gostov, ki jih vidimo na fotografiji v spremstvu Velenjčanov pri prihodu na slavnostno sejo: Mitja Ribičič, Janez Zemljarič, Vinko Hafner, France Popit, poleg njih pa še Franc Leskošek Luka, Lidija Sentjunc, Andrej Marinc, Milan Kučan in mnogi drugi, ki so tako s svojo navzočnostjo dali še slavnostnejše obeležje velikemu dogodku.

veliko aktivnostjo gorenjskih partizanov in dražgoško bitko zaustavil zločinske nacistične načrte po izselitvi tretjine slovenskih ljudi z

druga Titova imena krajev, tovarn in šol širom po domovini naj tudi prispevajo s svojim zgledom in delom k temu, da bomo tudi v pri-

Pred razglasitvijo Titovega Velenja je bilo po mestu in bližnjih zaselkih več delovnih akcij za urejevanje okolja, poleg tega pa so na devetih krajih zasadili po 88 dreves v spomin na tovariša Tita ali skupaj kar 792 dreves. Najprizadevnejši pri akciji so bili mladi, ki tako uspešno nadaljujejo pionirsko delo starejših tovarišev, ki so prvi začeli graditi današnje, zdaj Titovo Velenje.

bila to priložnost in čast, da lahko nosijo ime našega največjega sinu tovariša Tita. Poznan je sklep, da naj bi vse republike in pokrajine dobile mesto s Titovim imenom. Slovenski predlog je bilo Velenje, ki se sedaj imenuje Titovo Velenje. Table ob vpadnicah opozarjajo, da je mlado mesto za vse storjeno dobilo doslej najvišje priznanje, imenuje se po tovarišu Titu.

Celotno slavlje je minilo brez velikega in nepotrebnega trušča, lahko rečemo, da popolnoma umirjeno in primerno času, ki ga živimo. To pa še ne pomeni, da je bilo vse skupaj manj slovesno, kot bi sicer bilo. Nasprotno, tudi takšno poimenovanje je imelo svoj čar. Imelo ga je tudi v tem, da so se delovni ljudje, zlasti rudarji, odločili,

rudarji že pred časom odločili, da bodo do konca leta delali vse proste sobote in nedelje ter tako poskušali nakopati 136 tisoč ton premoga več, kot so načrtovali na začetku leta (4,7 milijona ton, zdaj pa bo 4,836 milijona ton).

Slavnostno sejo vseh treh zborov skupščine občine Velenje je vodil predsednik skupščine Franjo Korun, o nastanku, razvoju, problemih in načrtih pa je govoril sekretar občinskega komiteja ZKS Velenje Janez Miklavčič, ki je v uvodu dejal:

»Teh štirideset let, od trenutka vstaje slovenskega naroda, je bilo vseskozi napolnjenih z bojema. Komaj so izmučeni jugoslovanski narodi in narodnosti odložili puške po zmagi nad faši-

telesih so bila srca, polna volje do življenja, svobode in izgradnje porušene domovine. Tovariš Tito in partija sta z jasnimi mislimi usmerjala to izgradnjo. Tudi ljudje Šaleške doline – Šoštanja in takrat majhnega Velenja so začeli z obnovo in izgradnjo ob zastareli usnjarni in majhnem zastarelem rudniku.

Velike količine črnega bogaštva pod zemljo so izzivale zahtevo po večji izkoriščenosti in dajale upanje v prihodnost!« Svoj govor je sklenil:

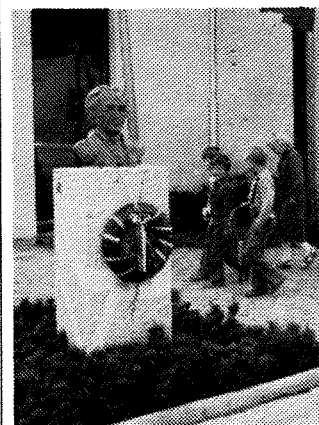
»Podpora in soglasje k predlogu, da naše mesto preimenujemo v Titovo Velenje, je bilo za nas največje priznanje, priznanje za prehojeno pot ter obveza za pot v prihodnost. Večje obveze si nismo mogli zadati. Obvezo o častnem izpolnjevanju naloge, ki jo pred Titovo Velenje postavlja samoupravna socialistična skupnost Titove Jugoslavije, smo zapisali v slovesno listino o razglasitvi Titovega Velenja, vendar mora postati to obveza našega vsakodnevnega življenja, obveza vsake samoupravne delegatske odločitve. V imenu vseh nas in v imenu prihodnjih generacij naj ponovim – Titovo Velenje pozna samo eno pot – Titovo pot.«

V krajšem pozdravnem nagovoru je med drugim predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič dejal: »Titovo ime, ki ga od danes za zmerom nosi vaše mesto, pomeni veliko čast in priznanje. Ne le priznanje za znoj vaših rok, za pridnost graditeljev novega mesta, s tem imenom so povezani tisočletje trajajoča

Na slavnostni seji so podelili tudi najvišje občinsko priznanje, zlati grb, ki so ga tokrat dobili prvi pionirji graditelji sodobnega Velenja, delavci Rudnika lignita Velenje. Sklep o podelitvi visokega priznanja je prebrala predsednica zbora združenega dela Marija Žužek.

bili znamenito bitko na Čreti, od tu pa krenili na znani brežiški pohod, ki je skupaj z

Pred domom kulture so ob občinskem prazniku in krajevnem prazniku odkrili v Šoštanju doprni kip domačinu, prvoborcu Jožetu Lampretu, sicer duhovniku, ki je bil verski referent v slavni Štirinajsti diviziji.

okupiranega področja. To je izročilo partizanskega pesnika Kajuha in partizanskega duhovnika Lampreta, tradicija Graške gore za legendarno žrtvijo šaleških partizanov Pohorskega bataljona in s strahotnimi bitkami štirinajste divizije v teh krajih. In prav tu na našem območju v Topolšici je general Löhr podpisal kapitulacijo tistega dela nemške vojske, ki je štiri leta divjala in pobijala slovenske ljudi v teh krajih med Savo in Dravo. Tako Titovo Velenje tudi simbolizira pomen velike zmage slovenskega naroda, oblikovanje svoje in zvezne države, Socialistične republike Slovenije in federativne Jugoslavije.

Mitja Ribičič je svoj nagovor sklenil s tole mislijo: »Tito, Titov Učice, Titov Veles, Titova Korenica, Titov Drvar, Titovo Velenje in

hodnje kos vsakršni preizkušnji ali nakani, naperjeni proti svobodi naših narodov in sreči tistega rodu, ki bo jutri v svoje roke prevzel zmagovito zastavo proletarske revolucije.«

Po slavnostni seji so delegacije položile cvetje k spomeniku tovariša Tita v središču mesta, nato pa so zbrani prisluhnili lepo pripravljenemu programu, ki so ga izvedli pevci in godbeniki pod vodstvom Ivana Marina na ploščadi pred domom kulture. Titovo Velenje stopa v novo obdobje, ki bo še zahtevnejše od prejšnjega. Obvezuje ime našega največjega sinu, Tita. In ker so delavci Šaleške doline, zbrani iz vseh vetrov Jugoslavije, zmogli tudi najtežje bitke, ni razloga, da ne bi zmogli še te.

Besedilo: Tone Vrabl
Foto: Tone Tavčar

Predsednik delavskega sveta RLV Jože Aljaž sprejema iz rok predsednika skupščine občine Velenje Franja Koruna zlati grb. Po zahvali za visoko priznanje je Jože Aljaž obljubil nadaljnjo pripadnost samoupravnim skupnostim in naporom za odpravljanje trenutnih slabosti. Velenjski rudarji so v soboto, ko so se odpovedali vsem praznovanjem, delali!

Varovanje družbenega premoženja

Malomarnost izpodriva odgovornost

Olajša posel za dolgoprstneže

Varovanje družbenega premoženja, naše skupne lastnine, gotovo sodi med pomembne naloge nas vseh, saj naposled spada med stabilizacijske napore. Podatki, suhoparne številke, ki jih leto za leto zbirajo uprave javne varnosti, pa govorijo povsem drugače. Naš odnos, je moč prebrati v teh zapisih, je skrajno malomarnen, obnašamo se tako, kot da bi vse tisto, kar ni neposredno naša last, spadalo v pristojnost nekoga tretjega, saj v večini primerov menimo, da je varnost izključno pristojnost za to pooblaščenih organov, strokovnih organizacij, ne pa vseh delovnih ljudi in občanov. Le redkokdo se zaveda, da požari, ki jih je, žal, iz dneva v dan več, izničjujejo stabilizacijske ukrepe, da je podobno tudi s slabo varovanimi skladišči in podobno. Ne nazadnje je neodgovoren odnos povezan tudi z nič kaj boljšim odnosom do osebne lastnine.

Do takšnih in podobnih ugotovitev so nedolgo tega prišli delavci uprave javne varnosti iz Celja z eno številnih akcij na območju celjske regije. Četudi velja zapisati, da je stanje varnosti nasploh iz leta v leto boljše, tega ni moč zapisati za varovanje družbene lastnine. Vse več je tatvin družbenega premoženja, posledice neodgovornega ravnanja, večja se tudi število požarov in različnih poškodb objektov in predmetov.

Izzivanje dolgoprstnežev

Delavci celjske uprave javne varnosti so na območju regije pregledali 278 objektov, da bi se podrobneje seznanili z varnostno problematiko. Nenapovedano (se razume) so obiskali različne organizacije združenega dela, temeljne organizacije in njihove dislocirane enote, trgovske objekte, skladišča raznega materiala, različne objekte, šole in vzgojnovarstvene ustanove, gradbišča, kmetijske zadruge, zdravstvene domove, banke in zgradbe upravnih organov in družbenopolitičnih skupnosti, bencinske črpalke, pošte, trafopostaje in podobno.

Tako so, denimo, za celjsko občino, ugotovili v precej primerih ob stavbah poškodovano in neprimerno ograjo, ki ne zadržuje nikogar in še manj varuje, tisti, ki bi morali preprečiti ali gradbišča in podobno varovati, so spali, bili vinjeni ali pa jih sploh ni bilo, v velikih primerih pa so bili čuvaji

tudi neprimerni za to službo, čuvajsko mesto so zapuščali po svoji presoji. Skorajda nikjer v delovnih organizacijah nimajo urejenega dežurstva odgovornih oseb.

V laški občini imajo dolgoprstneži brez dvoma močno olajšan posel. V nekaj primerih lahko brez posebnih težav pridejo do gradbenega materiala, ki povsem nezavarovan naravnost vabi prijatelje nečednih poslov. To velja predvsem za skladišča podeželskih trgovin. Podobno je z nezaklenjenimi motornimi vozili, kamioni in osebnimi avtomobili. Delavce uprave javne varnosti so presenetila na široko odprta okna na poslovnih zgradbah in gostinskih lokalih pa nezavarovana skladišča surovin in izdelkov, posebej pa to velja za gradbišča stanovanjskih blokov v vsej regiji. Nihče se kaj dosti ne gnjavi zaradi neustrezne požarnovarnostne urejenosti objektov. Gasilni aparati so v večini primerov neustrezní (rok trajanja je že davno potekel!), mnogokje jih sploh ni, če pa so, so tako skriti, da je vsakomur jasno, da bi stavba že trikrat pogorela od vrha do tal, preden bi ga izbrskali.

Nič bolje se niso odrezali Konjičani, kjer so prepričani, da žive na svetu sami poštenjaki. Tako bi človek sodil po poročilu, ki pravi, da imajo v Slovenskih Konjicah (tako je bilo ob akciji) odprta okna na stavbi SDK in banke (!), pa da so na voljo trafopostaja in vzgojnovarstvena ustanova, dolgoprstnežem pa ponujajo tudi odprta osebna vozila.

Nočna avantura

V Šentjurju so delavci tovarne Alpos sredi noči nalagali na kamion podstavke za mize za nekega gostilničarja, ki je te reči potreboval za veselico. Mogoče zaradi tega ne bi bil nihče pozoren, če ne bi kamion nekaj časa vozil brez vseh luči!

Pregovor o oslu, ki ne nehno hodi na led, bržkone drži: v šmarski občini so bili odprti nekateri objekti, v katere je bilo že vlomljeno. Tako rekoč na dlani so ležali popolnoma nezavarovani finalni izdelki, pa tudi z gradbenim materialom se je ponovila stara pesem.

Vratarji, skromen do datek, niso znali ravnati z gasilnimi aparati, v mestinski predelovalni industriji pa se sploh niso trudili, da bi obbolelega čuvaja zamenjali z dru-

gim. Povsem svojo logiko o teh stvareh pa je imel čuvaj v eni od veljenskih delovnih organizacij, ki je dejal, da ni dolžan čuvati tistega, kar je zunaj ograje, četudi je last njegovega podjetja.

Ponekod v šmarski občini ni nobena posebna umetnost priti do zaupnih dokumentov, žigov in podobnega, podobno je tudi drugod.

Zanimivo je, ugotavlja jo delavci uprave javne varnosti v Celju, da se ti problemi običajno pojavljajo pri istih delovnih organizacijah, ki so v preteklosti že bile opozorjene ali pa so imele probleme zaradi tega.

Kaj več kot opozoriti, skorajda ni moč storiti, nekaj novosti bo prinesel novi zakon. Stvari bi morali urejati znotraj delovnih organizacij, kjer bi bilo treba zaostri odgovornost, vendar ne le med delavci, temveč tudi med

prav je s pravilnikom o zavarovanju premoženja v organizacijah združenega dela, drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih ter v državnih organih, natančno določeno, kakšen mora biti človek-delavec, da je sposoben opravljati tako zahtevne naloge, kot je varovanje družbenega premoženja. Seveda v takšnih razmerah nemalokrat k rasti kriminala pripomorejo tudi sami organi samoupravljanja in pa odgovorne osebe v organizacijah združenega dela, je zapisano v poročilu celjskih varnostnikov. Ljudje le redkokdaj kaj ukrenejo, požar gasijo takrat, ko je že prepozno, ko je dogodek zahteval ogromne stroške.

Sprehod med krivci

Nenadejan obisk v celjskih Mesninah je našel mirno spečega strojnika, v Aeru pa bi v primeru

istem kraju so delavci odnašali kartone s sokovi na domove. Kopico grehov so nenapovedani gostje našli v cejski Metki, Žični, šentjurskih klavnicah, velenjski ERI, v REK, Vegradu in še kje.

Po oceni delavcev celjske uprave javne varnosti je najslabše na gradbiščih, ki so brez izjeme skorajda nezaščiteni, na voljo ni le gradbeni material, pač pa tudi stroji različnih vrst. Ponekod, kjer imajo čuvaja, ta nima na voljo niti telefona niti svetilke. Gradbeni material je izpostavljen vremenskim neprijetnostim.

Kaj storiti? Predvsem bi se morala povečati vloga občinskih komitejev za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Posamezni komiteji so položaj že obravnavali in bodo začeli z akcijo, nekateri še niso. V Celju so s položajem že seznanjeni.

Najverjetneje bi bilo najbolje, da bi v delovnih organizacijah sami rešili

Zaostreni pogoji gospodarjenja bodo slej ko prej morali obračunati s takšnim načinom varovanja družbenega premoženja, ki žre družbi ogromne vsote prepotrebnega denarja. Preseči bo treba čudno miselnost, ko se posamezniki vse preveč zanašajo pri različnih škodah na zavarovalnico, češ saj bodo tako ali tako povrnili, nihče pa se (videti je tako) ne zaveda, da je tudi to naš denar. Da je bila prizadeta družba kot celota.

Posebno poglavje varnosti je varnost pri delu. Vse več je nesreč pri delu (največ jih je bilo v Rudniku lignita v Titovem Velenju (kar 22), ki nastanejo zaradi malomarnega ravnanja s stroji, nespoštovanja varnostnih predpisov in precenjevanja zmožnosti. Tudi tukaj bi bilo treba zaostri odgovornost.

Odgovornost, magična beseda, ki jo imamo vsi na jeziku, v praksi pa se kaj rada skrije za različne

Visoke žičnate ograje okrog delovnih organizacij niso vselej porok, da je družbeno premoženje zares na varnem, če tega ne spremlja tudi dobršna mera zavesti, ta zavest pa dostikrat ne najde prave poti. Od pomanjkanja zavesti o skupnem do lukenj v ograji pa je le majhen korak.

vodilnimi ljudmi. Izjemno slab občutek odgovornosti je vzrok, da se stanje iz leta v leto kaj prida ne spreminja, kvečjemu na slabše. Ljudje ne poznajo svojih nalog, še vedno je veliko takšnih, ki med opravljanjem službe na veliko uživajo alkohol ali pridejo na delo vinjeni. Kot smo že omenili, so na stražarskih, čuvajskih mestih velikokrat ljudje, ki ne ustrezajo zahtevam, če-

požara lahko le kimali z glavami: hidranti so bili neurejeni in neopremljeni. Gradbeno podjetje Ingrad je šolski primer, kako so stavbišča blagohotno na voljo prijateljem tuje lastnine. V planinskem Tajfunu so, sodeč po obliki steklenic, imeli veseli-ko skromnejših oblik. V mestinskem obratu lesne industrije (!) vratar ni znal ravnati z gasilnim aparatom, niti se do njega ni dalo priti. V Vitalu v

probleme, se otresli neodgovornosti in poostri- li kontrolo. Te skorajda ni, četudi je treba povedati, da je akcija vendarle pokazala, da nekaj organizacij združenega dela resnično zgledno skrbijo za zaupano ji premoženje. Na splošno pa velja, da nihče ne kontrolira delavcev, saj bi sicer bilo nemogoče, da toliko ljudi opravlja svoje delo v vinjenem stanju, celo tisti, ki bi to najmanj smeli.

plašče in halje, izgovore, takšne ali drugačne vzroke. Odgovornost, ki je neposredna posledica zavesti, da je vse, s čimer upravljamo, naše in da je to naše treba varovati. Odgovornost, ki se pokaže šele na sodiščih, ko je ukraden, denimo, gradbeni material in ko odgovarjajo za početje krivci, ki bi sicer še naprej v miru vedrili. Koliko jih je med nami?!

Milenko Strašek

Nič ni bilo prehudo

Skromen, odločen, vztrajen. Če nanese priložnost, tudi šegav, za spoznanje nemiren takrat, ko se spomni na prehojene poti, na hudo preteklost. O čemerkoli bi se pogovarjala, bi misli vedno uhajale za desetletja nazaj. V meni zvedavost, v njem pretirana skromnost. Nekdanji prešernovec, enainšestdesetletni Franc Gale-Franček uživa zasluženi pokoj. Sled svinčenke in bajoneta v plečih, kot spomin na hude čase iz NOB.

Pri Francu Rozmanu-Stanetu v Medvodah se je Franček izučil za peka, vendar poklica ni dolgo opravljal.

Kmalu po začetku vojne se je, kot progovni delavec, vključil v narodnoosvobodilno gibanje, borec Prešernove brigade pa je bil od njene ustanovitve do konca.

Spet doma

»Bilo je leto 1942. V Kranju sem bil na železnici progovni delavec, vendar sem zaradi naprednega gibanja takratnim oblastem postal »nezaupljiv«, in so me premestili na delo v Beljak. Nekoga dne so me naši somišljeniki obvestili, da sem izdan in da me išče gestapo. Moral sem bežati. Po naključju je na postaji v Beljaku stal vlak, namenjen na Jesenice, in brž sem skočil v vagon. V nekem kupeju so se sedele tri ženske srednjih let, katere sem zaprosil, da me skrijejo, ker me zasleduje gestapo. Skrile so me pod klop, in s svojimi širokimi krili tako dobro prikrile moje skrivališče, da me zasledovalci kljub večkratni preiskavi niso odkrili. Ko smo prispeli na jeseniško železniško postajo, je nemški oficir ukazal temeljit pregled vlaka, kajti prepričani so bili, da sem skrit v enem od vagonov. Za

premišljevanje ni bilo časa. Zapustil sem skrivališče, na drugi strani skočil iz vlaka, bežec med vagoni. Ko so me Nemci zagledali, so začeli streljati, vendar sem srečno ušel.

Na prvi straži

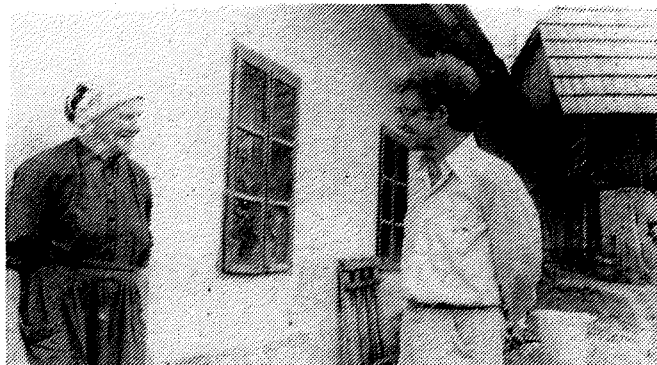
Preganjanci so me še nekaj časa zasledovali, vendar sem po skrivnih poteh srečno prispel do Kranja.

Pri zanesljivih ljudeh sem se ustavil, bila sta to Viktor in njegova žena Anica. On železničar, oba pa aktivista. Tistega večera sem se srečal z nekim obveščevalcem in z njim sem odšel na Martinj vrh. Tu je bila 1. transportna četa. Dali so mi mavzerico in prihodnjo noč sem že bil na straži. Kakšnih 150 metrov stran od hiše, kjer je bila četa, je bilo moje stražarsko mesto. Nekaj po polnoči sem zaslišal hojo po gozdu in

bilo na moj račun, partizanski golaž pa je dobro teknil vsem.

Bilo je strašno

Pri Špehovich v Davči je bila ustanovljena Prešernova brigada, katere borec sem postal tudi jaz. V stari jugoslovanski vojski sem opravil tečaj bolničarja, in to pridobljeno znanje sem uporabljal v 3. bataljonu 1. čete Prešernove brigade. Tako se je začelo zame pravo partizansko življenje. Bataljon je bil namenjen od Cerknega prek Gorenjske v Bohinjsko dolino. Ustavili smo se na Koprivniku in se pripravljali na miting. Videl sem tudi nekega jezdeca na konju, ki je večkrat prihajal v štab bataljona. Ime mu je bilo Gaber. Kmalu po njegovem odhodu je prišlo povelje za premik na Pokljuko. Borci so bili

Ivanka Džak in Franc Gale

lomljenje vej. Na vse moje pozive in opozorila ni bilo odgovora. Nekdo se je približeval. Takrat sem v smer lomastenja poslal dva strela, v hiši pa je seveda nastal preplah. Ko smo prihodnje jutro preiskali okolico, smo našli ustreljeno srno, ki sem jo zadel na straži. Veliko smeha je

utrjeni in premraženi, snega je bilo tedaj nekaj čez meter. Kmetje iz Koprivnika so se ponudili, da nam s konji in vozmi odpeljejo odvečno opremo in tako napravijo gaz.

S Šjancem in Stanetom smo nekoliko zaostali za bataljonom, v Gorjušah pa smo

se ustavili pri kmetu Sodarju. Tu smo dobili nekaj hrane in kmalu krenili za bataljonom proti Pokljuki. Prispeli smo v hotel Šport, kjer je bila že glavnina borcev. Koliko časa sem spal, ne vem, toda ko so me borci prebudili, je zunaj močno pokalo. Bili smo izdani in obkoljeni. Zunaj je nekdo vpil, naj se vdamo, vendar odgovorili smo tako, da smo peli Internacionalo in užigali po Nemcih. Ko je sovražnik uvidel, da z juriši ne bo nič opravil, je skoval peklenski načrt: z zažigalnimi minami se je spravil na leseno streho in hotel je kmalu zagorel. V njem je umrla večina borcev. Tisti, ki so skušali prebiti obroč, so padli pod sovražnikovimi rafali.

Nekaj se jih je rešilo tako, da so rili pod snegom kot krti. Med njimi sem bil tudi jaz. Naprej nisem mogel. Potuhnil sem se med mrtve tovariše, medtem pa je nemški oficir šel od mrtvega do mrtvega in jih streljal v glavo. K sreči me je prestopil, vendar je bil še eden, ki je z bajoneto suval v žrtve in vboj v trebuh še danes čutim. To je bila zame najhujša bitka, v kateri je ugasnilo toliko življenj borcev 3. bataljona Prešernove brigade.

V osjem gnezdu

Nekaj časa sem še ležal potuhnjeno med mrtvimi tovariši, ko pa je nevarnost minila, sem odšel v Koprivnik. Tu sem pri nekem kmetu dobil pomoč in čevlje. Po vrnitvi v brigado sem se udeležil tudi priprav za smučarsko tekmovalstvo v Cerknem. Takrat je bila ustanovljena smučarska četa, katere komandir je bil Tone Azman.

Januar 1945. leta. Smučarska četa, v kateri sem bil tudi jaz, je krenila na Gorenjsko.

Ko smo bili že v Kropi, je prišlo povelje, naj se takoj vrnenomo v 31. divizijo. Dobili smo nalogo, da gremo prek Gorjuš v grad Fužine, kjer je bilo približno 120 ujetnikov. V tej akciji so sodelovali tudi: Subic, Sušnik, Vidic, Pernuša in jaz kot vodnik voda. Še istega dne smo prišli v Gorjuše. Bila je mrzla

Franc Gale-Franček

februarska noč. Drugi so se razkropili po sosednjih domačijah, jaz sem odšel k Diakovim, ki sem jih že prej poznal.

Ko sem prišel, sem domače dobil pri peki kruha. Nera di so me sprejeli, ker je bil napovedan sovražnikov prihod. Pri topli peči sem kmalu zaspal. Nekaj po polnoči me je prebudila gospodinja, kajti zunaj je bilo polno Nemcev. Na hitro sem pobral najnujnejše in boš s pištolo in dvema bombama zbežal na podstrešje. Puška je ostala v pritličju, tudi titovsko sem v naglici izgubil. Na podstrehi je bila dovolj velika skrinja v katero sem se ulegel, na mene pa so nametali ruhe in nekaj perila. Medtem so Nemci že prišli v hišo, Diakovo Ivanko pa so začeli spraševati po partizanu, iskali so drugega. Tudi to pot je bila vmes izdaja. Ivanka je rekla, da ne ve ničesar,

vendar ji niso verjeli. Nekaj se jih je povzpelo po stopnicah na podstrešje. Tu je bila večja omara, ki so jo prereševali z rafali. Iskat so šli močnejšo luč, kajti prepričani so bili, da se zgoraj skriva pobegli partizan. Časa za razmišljanje je bilo malo. Vstal sem iz skrinje in po naključju odkril lino. Iz višine nekaj metrov sem skočil med sovražnike. Zmeda med Nemci je bila tolikšna, da sem jo lahko še zadnji hip ucvrl proti gozdu.

Kmalu je začelo pokati in ena od krogel me je zadela. Bos, skoraj nag, ranjen sem vendarle ušel in zopet prišel v Koprivnik. Pri Koširjevih sem potkal na okno in povedal, kdo sem. Nudili so mi pomoč, ker sem hudo krvavel. Spravili so me do Pod Jele, kjer so me sprejeli kurirji in me odpeljali v bolnišnico. Po enomesečnem zdravljenju sem se vrnil v brigado.

Od dogodka na Gorjušah je minilo že 36 let, ko smo obiskali domačijo Diakovih. Ivanka Dijak, zdaj že priletna ženička, se še dobro spominja tiste noči, posebno pa se ji je vtisnil v spomin drzen Galetov beg. Tudi njen brat Jože, 73-letni možakar, ve veliko povedati iz NOB. Bil je v Primorskem delavskem bataljonu. »Mnogo smo potrpeli, tudi pomagali smo partizanom, kolikor se je dalo. V najhujšem pomanjkanju hrane smo dali kravo, vola in dva teleta, danes pa smo nekoliko odrinjeni,« pravita Ivanka in Jože.

Letos, ko praznujemo dva visoka jubileja, se spominimo tudi na tiste, ki smo jih skoraj že pozabili. Bili so aktivisti in bili so naši. Vrnimo jim drobec tistega, plemenitega, saj so dali svoj delež za nas, za vse, za svobodo – Tito vo Jugoslavijo!

Jože Čurin

Tone Kebe Notranjski padli in umrli prvoborci

Še pred dokončno zapustitvijo doma je Ludvik sodeloval v številnih akcijah v sami Cerknici in njeni okolici. Marsikatero noč je preživel na pohodih pri zbiranju in odnašanju hrane za kožlješke partizane, pri uničevanju komunikacij, pri prenašanju in trošenju propagandnega gradiva, pri zbiranju orožja za partizane...

Pri nekaterih akcijah pa se je izredno znan. Ko so 22. oktobra 1941 v njihovem skednju nepričakovano aretirali oba inštruktorja CK KPS Novaka in Popita in z njima še brata Otona, ki je bil takrat v skednju, se je takoj podal v kolarnico k očetu na delo in italijanski vojaki niso bili pozorni. Ko pa so vse tri

na kamionih odpeljali na zaslišanje, je bil Ludvik že na varnem. Še bolj se je znašel v Dolenji vasi ob koncu leta 1942. Z okrožnim sekretarjem Lojzom Mlakarjem sta se pri Klamarjevi hiši srečala z belogardisti in Italijani. Ludvik se je znašel in zavpil: Ne streljajte! Osupli belogardisti so povestili puške in Ludvik in Lojze sta se rešila, čeprav so pozneje streljali za njima. Tudi pri Mariji Magdalenici se je srečal z belogardistično patruljo in jo preliščil na podoben način.

Januarja 1942 je Ludvik organiziral veliko prehrambeno akcijo v Cerknici, Martinjaku in Grahovem. Zbralo se je kakšnih petnajst terencev in čez zasneženo Slivnico so v smeri Brezij gazili sneg. Prav tam nekje pa so se srečali z večjo skupino partizanov, ki jim je menda hitela naproti. Partizani so prvi hip mislili, da so pod njimi italijanski vojaki in že so mislili udariti po njih. V zadnjem trenutku je to preprečil Ludvik, ki so ga partizani takoj spoznali po glasu. Nekoliko pozneje so zbrali polno vreč suhega mesa za borce, ki so napadli železniško postajo Verd. Meso sta skozi blok odpeljala France Caserman in Jože Mele.

Ludvik je poskrbel tudi za zdravljenje znane avstralskega partizana Johna Denvira-Frenka, ki si je menda prav tisto noč, ko so borci Šerčerjevega bataljona gazili po Slivnici, poškodoval nogo in hrbtenico. Frenka so tedaj nastanili v Šentkovem skednju v Martinjaku. Ludvik je bil dober prijatelj zdravnika dr. Franja Smerduja in le-ta je nudil bolnemu partizanu prvo pomoč. K njemu je dr. Smerdu prišel še večkrat tudi na Jezero k Mivcu, kjer se je Frenk pozneje pozdravil.

Po napadu italijanskih vojakov na Popkovo hišo v Bezuljaku 15. januarja 1942 so ujeli štiri partizane, aretirali pa so še tri domače. Vse so imeli zaprte v Cerknici na karabinjerski postaji v zgornji posojilnici. Cerkniški terenci z Ludvikom na čelu so skupaj z borci Šerčerjevega bataljona pripravili načrt za nji-

hovo osvoboditev. Kakšnih petdeset partizanov je prišlo do Krajčeva žage, da bi izvedli napad in osvobodili ujetnike. Italijani pa so jih v pozni popoldanski uri odpeljali s kamionom v ljubljanske zapore. Tako je koordinirana akcija propadla. (O nekaterih akcijah, kjer je sodeloval Ludvik Lovko, bo objavljen daljši zapis v zborniku Notranjski listi II).

Ludvik Lovko se je udeležil tudi posveta aktivistov na Kožljeku v januarju 1942 (podatek je dal udeleženec posveta Alojz Rožej, Muta), na katerem so razpravljali o političnih in vojaških pripravah na množično vstajo na tem predelu Notranjske. Ludvik je bil namreč član okrožnega odbora OF in član rajonskega komiteja KPS. Po posvetu je Ludvik postal sekretar okrožnega odbora OF.

V aprilu 1942 so zaprli okrožnega sekretarja KPS Alojza Uleta, in rotociklostila tehnik, s katero je dotedaj natiskoval, je obstala. Potlej jo je začasno prevzel Ludvik Lovko in jo je od Antočičevih v Podgori premestil na dom Alojza Mlakarja na Babno polico. Tja je aparaturo, barve, papir in ostalo pripeljal z volovsko vprego. S pomočjo pisalnega stroja je izpisal matrice in začel razmnoževati list Slovenski poročevalec. Poskrbel je še za raznašanje po vsem okrožju in še na hrvaško stran. (Podatek: Alojz Mlakar) To delo Ludvik ni bilo tuje, kajti še pred tem je tipkal in razmnoževal poročila pri Alojzu Rožaju v Slabetovi hiši.

S štabom Zidanškovega batljona sta Ludvik Lovko in France Caserman Tesar pripravila mobilizacijo cerkniških fantov v partizane. Oba sta bila tedaj ilegalna terenska funkcionarja in iz Cerknice sta poklicala na pogovor člana partije in sekretarja skoja Albina Logarja, da bi se z njim pogovorila o načinu izpeljave mobilizacije. Imela sta že izedane pozivnice z žigom in podpisom štaba Zidanškovega batljona. Vpisano naj bi bilo le ime poklicanega, zborna mesto pa bi izbrali zaupniki OF. Tako se je Albin 5. maja

Edina Ludvikova fotografija iz NOB. Fotografiran je bil nekje na Dolenjem jezeru dober mesec pred smrtjo. V ozadju na levi je viden hrib Skrajnik, pod katerim so ga podrl domobranske krogle.

1942 vrnil v Cerknico in takoj pristopil k akciji. Na zborna mesta, bilo jih je več, bi morale 11. maja prispeti patrulje Rakovške čete, a prav na ta dan je napadla italijansko kolono, ki se je z Rakeka vračala na Bloke. Zbranih je bilo več kot šestdeset mož in fantov, toda zaradi omenjenih okolištin patrulje niso prišle na določena mesta. Akcija je tako propadla. Vseeno pa je tedaj odšlo na Križno goro devet fantov, ki so sami našli pot do nje.

Po odhodu Ludvika v ilegalo stiki s Cerknico niso prenehali. Večkrat se je vračal

Zatolminska korenina

Na pobudo poslanca komunistične partije Italije Jožeta Srebrničarja so se 1922. leta v to stranko vpisali trije Zatolminci: Franc Šavli, Valentin Skočir in Andrej Kavčič. Bili so brez izobrazbe in so delali le po svoji poštenosti. Skočir je kot udeleženec oktobrske revolucije seznanjal strankarske tovariše, za kakšne cilje so se bojevali v Rusiji in kakšen naj bi bil socializem. Ta Zatolminska

Andrej Kavčič-Kovač

trojka se je kasneje priključila organizaciji TIGR, ki je italijanskim fašistom povzročala glavobol. Na primer: Zatolminski tigrovcji so dobili od trgovke v Tolminu več metrov črnega blaga, sešili so črno zastavo ter jo izobesili na vrhu Kozlovega roba (pravijo mu grad, ker so na vrhu hriba še vedno ostanki gradu tolminskih graščakov), in to 24. maja, ko je bil v Italiji državni praznik v spomin na leto 1915, ko je Italija napovedala vojno Avstro-Ogrski. Veter je raznašal njeno sporočilo: Fašisti slavite, primorski Slovenci žalujemo, ker smo zaslužnjeni.

pred policijsko uro in po njej. Prespal je po raznih skednjih in kozolcih, pri Dragoliču, pri Klemenovih, pri Kunčevih... in seveda tudi doma. Italijani so ponoči stalno osvetljevali domačina Gradišarja in spustili točo svinčenk, ko je prihajal k sosednji Zajčevi hiši.

Ludvik je imel nešteto javk po Cerknici in po okoliških vaseh. Spal je na kozolcih po Luščah, v Ušivku, Globovščku, Razrihovem in Šentkovem skednju v Martinjaku, pri Mihovih na Marofu, pri Otrinu v Grahovem, pri Pirmannovih in Veselovih v Zerovnici, pri Mivcu in na Pocinovem skednju na Dolenjem jezeru, pri Gornikovih v Dolenji vasi, kjer je imel z drugimi aktivisti bunker v mlinu (k njemu se je prišlo po vodi), pri Urbanovih, Švelcovih, Ulečih, Ugljevih, Lovranovih... v Dolenji vasi, pri Zigonovih v Trnju na Primorskem, pri Šviglevih na Brezjah, pri Blaževih na Kremencah, imel je povezavo s Cajnarji, z Otonico, na Blokah, večkrat je bil v gradu Snežniku, na Otoku in po drugih daljnih vaseh. Seveda je moral dostikrat prebiti noč na prostem in v gozdu, v bunkerju in na pohodih. Njegove terenske tipalke so bile zelo na široko razpredene, a ljudje nikoli niso vedeli, kje se bo pojavil in kam se bo podal. Hodil je ponavadi v obnošeni temni civilni obleki in s črnim klobukom na glavi, vedno pa je imel za pasom kakšno bombo in pištolo.

Dolgo časa se je Ludvik počutil varnega v Mivčevem bunkerju pod svinjsko kuhinjo na Dolenjem jezeru. V bunkerju so večkrat prenočili ali prečepeli (ohranjen je še danes. Dolg je 210 centimetrov, širok 130 in visok 178 centimetrov) tudi France Popit, Tone Debevc, Alojz Mlakar in drugi funkcionarji. Potlej so nekake spomladanske večere 1943 pridrveli v Mivčevo hišo savojški vojaki in slovenski »brambovci«. Žena je še utegnila potakniti partizansko berilo v peč, ko jih je bila polna vsa hiša. Preiskava pa ni bila toliko namenjena hišnim prostorom kot zuna-

Čevljar Franc Šavli-Medved je imel na Jesenicah dva bratrance in po kapitulaciji Jugoslavije ju je obiskal ter z njuno pomočjo navezal stike z organizatorji OF in upora na Gorenjskem. Tako so prek zveze z Gorenjsko na Tolminskem organizirali OF. Prvi sekretar tolminskega partijskega okrožja je bil Franc Šavli-Medved, ki je zaradi zastrupitve strelne rane umrl na Vrsnem nad Kobari-dom marca 1943. leta. Prvi sestanek organizatorjev OF na Tolminskem je bil septembra 1941. leta v hlevu kmeta Andreja Kavčiča, po domače Gugala, zdaj bolj znanega pod partizanskim imenom Kovač. Kovača so na tem prvem sestanku izvolili za predsednika okrožnega odbora OF za Tolminsko in je funkcijo opravljal tri leta, potem pa je zaradi reorganizacije okrožja postal predsednik okrajnega odbora OF za Tolmin. Obe funkciji je opravljal še dve leti po vojni. Zatem je bil poverjenik za kmetijstvo in gozdarstvo na okraju, poverjenik za notranje zadeve, poverjenik za socialno skrbstvo in pred upokojitvijo direktor gradbenega podjetja. Po upokojitvi je bil več let predsednik Društva upokojencev Tolmin in tedaj so v Tolminu zgradili dom upokojencev.

V ponedeljek, 12. oktobra, je Andrej Kavčič-Kovač praznoval svoj 80. rojstni dan. Ob tem življenjskem jubileju so mu čestitali mnogi borci, prijatelji, vaščani in predstavniki družbenopolitičnih organizacij tolminske občine.

Kovača, očeta treh sinov in petih hčera, je vseskozi krasila poštenost, in če se je komu zameril, se je le zato, ker ni vsem prosilcem podpisal izjave o aktivnem delu za NOB (za čas, ko prosilec za določene obdobje tega ni bil upravičen). To pa je končno usoda mnogih prvoborcev in borcev nasploh. Ob Kovačevem čestitljivem življenjskem jubileju se čestitkam pridružuje tudi naše uredništvo.

Jože Vidic

njim. Iskali so bunker in začeli kopati prav tam, kjer je bil. Imeli pa so slab posluh za iskanje bunkerjev, zato so kopali ob zunanji steni svinjske kuhinje. Precej pozno v noč so udrili s krampi in kmalu bi odkrili zakopano puško, ki je bila nekaj centimetrov stran od jeklene konice, ki so jo zasajali v tla.

Ludvik je v veliki napetosti pričakoval najhujše in se pripravil na spopad. Imel je že aktivirano bombo in čakal, kdaj bodo v notranjosti kuhinje dvignili pokrov... Naenkrat je zamolklo udarjanje prenehalo in njegove oči so bile še bolj uprte v lino stropa. Trenutki tišine so bili neskočni, srce je divje udarjalo, telo je drgetalo...

Pozno v noč so preiskovalci odšli. Tudi Mivčeva sta bila vsa prestrašena in oddahnila sta se šele zgodaj zjutraj, potem ko sta večkrat pogledala po vasi in v smeri Cerknice, kamor so se po neuspehu nočni »gostje« končno umaknili. Šele potlej sta prišla v kuhinjo in dvignila pokrov.

Ludvik je bil kajpak še vedno v negotovosti in ko je še pred odpahnjem zaslišal Francetov glas, se je otresel groznega občutja. Takoj zatem je iz bunkerja izvlekel tri zajetne vreče raznega tehničnega materiala in poskrbel, da so ga prenesli drugam. Ludvik se menda v ta bunker ni več vračal...

Ovadbja se ni posrečila

Pozimi 1941/42 je bil sklican sestanek odbora OF pri Zidarjevih na »veliki gasi«, kjer bi se morali pogovoriti o nekaterih akcijah na terenu in razkrinkati člana OF Adolfa Srimška, češ da sodeluje tudi z Italijani. Namesto povabljenih aktivistov pa so v Zidarjevo hišo pridrveli karabinjerji in vojaki in začeli s preiskavo. Sestanek bi moral biti v zgornjih prostorih, kjer je domača hči Pepca zakurila peč. Ob nenadnem pojavu nezaželenih »gostov« se je komajda izmuznila v zgornje pro-

Naši znaki

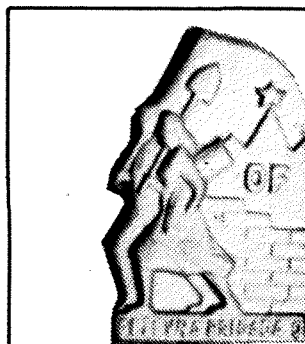
Spomenik iz leta 1949

Leto 1949 je bilo za Jugoslavijo zelo hudo. Razkol po resoluciji informbiroja nas je tudi gospodarsko zelo udaril. Kaj bi revna jugoslovanska industrija lahko ponudila tujemu trgu? Rešitve je bilo potrebno hitro najti in ena izmed njih je bil - les. Po gozdovih so zapele sekire in drevje je neusmiljeno padalo. Gozdnih delavcev je bilo premalo in na pomoč so morale priskočiti delovne brigade. »Le nekaj dni je minilo, odkar je fronta pozvala na pobudo partije svoje članstvo, naj za izdatno pomoč pri izvedbi gozdarskega plana formira frontne brigade. Po nekaj dnevih že seka les nad 100.000 frontovcev...« Tako je zapisal v uvodniku prve številke Frontni brigadir, novo ustanovljenega glasila delovnih brigad OF Slovenije.

Prej navedena številka se je nanašala na vso Jugoslavijo. V Sloveniji je lesna akcija leta 1949 zajela približno 25.000 brigadirjev. Od tega števila jih je bilo 70 odstotkov kmetov. Brigade so odšle v gozdove v drugi polovici maja in z deli končale konec junija. Potrebno bi bilo šele ugotoviti, zakaj je bila akcija tako hitro in neprisiljena končana. Tedanje časopisje ni imelo navade, da bi po svoje komentiralo odločitve političnega vodstva, zato bi lahko šlo v teh vrsticah samo za sklepanje, kateri razlogi so resnično pripomogli h koncu sečnje. V Frontnem brigadirju je bilo 25. maja 1949 objavljeno natančno izdelano navodilo o tem, koliko brigadirjev mora poslati vsak izmed slovenskih okrajev. Številke so bile visoke in aktivisti jih prav gotovo na terenu niso dosegli samo s prostovoljnostjo pri brigadirjih. Tudi o tem časopisi niso pisali, to

ali ono pa je le zašlo tudi med natisnjene vrstice. Tako je bil med drugim opisan primer s Pokljuke, kjer so brigadirji povsem popustili pri delu. Pokazalo se je, da bodo morali biti pri sečnji lesa (po njihovem mnenju) predolgo, in so delali vedno slabše. »Mislili so samo na to, kdaj bo prišel dan odhoda domov«, je pisalo v časopisu. Pravi prostovoljci bi prav gotovo mislili še na kaj drugega. Kakorkoli že, lepi ali nelepi spomini na trdo delo po gozdovih leta 1949, značka, ki jo predstavljamo, je vsekakor zanimiva. Frontni brigadir je zapisal: »Preden se bodo vrstile brigade do-

bila namenjena samo za gozdne brigade. Leta 1949 so frontne brigade še vedno delale pri ruševinah in zidavi novih hiš, torej so bili verjetno tudi ti brigadirji upravičeni do značk. Čudno je le to, da značka še zdaleč ni tako pogosta, kot bi morala biti, če bi bila podeljena vsaj vsem 25.000 pripadnikom gozdnih frontnih brigad. Če ne bo kateri izmed naših bralcev poslal drugačnega pojasnila, bi bilo vendarle najbolje videti v tej znački spominsko odličje brigadirjev iz gozdnih brigad leta 1949. Živele in delale so v odročnih gozdovih v težkih razmerah. Tudi hrana je bila

Značka brigadirjev delovnih brigad Osvobodilne fronte Slovenije 1949

mov, bodo dobili brigadirji spominske značke. To spomenico bomo čuvali, kajti v njej je delež napa, ki smo ga doprinesli za izpolnitev prve petletke... Naprej do končne zmage!»

Značke so izdelane iz tanke pločevine medeninate barve. Vsaka je visoka 27 milimetrov in široka 18 milimetrov. Na njej sta brigadirka z žitnim snopom in lopato ter brigadir z zastavo. Za njima sta znak OF in zid nedokončane hiše. Spodaj piše DELOVNA BRIGADA OF. So-deč po simbolih na znački, ni

večinoma zelo skromna. Izvršni odbor OF Slovenije je vsak teden podelil najboljšim brigadam prehodne zastavice. Štirikrat so jih podelili. Brigade so nosile imena po herojih in političnih voditeljih. Tako so bile brigade z imenom Mihe Marinka, Stana Rozmana, Majde Šilceve, Lidije Sentjurske, Dakija (Daki je svojo brigado v Mačkovicu pri Planini na Notranjskem tudi obiskal), Slavka Šlandra, Petra Staneta in tudi Matije Gubca ter drugih.

Janez J. Švajncar

store in pometala v peč vse, kar bi jo lahko bremenilo sodelovanja v organizaciji OF. Italijani so njeno izginotje opazili in vse domače so nato nagnali v spodnjo večjo sobo. Devetletna Irena pa se je skrila pod stopnišče in pomagala domačim iz zagate. Vedel je, da bodo k njim prišli ljudje, ki ne marajo Italijanov in doumela je, da mora po svoji moči pomagati. Kmalu zatem je skozi prednja vežnja vrata zakoračil Ludvik Lovko, ki ni imel navade zamuditi. Italijanski vojaki so bili ravno pri preiskavi in Ludvika na srečo še niso opazili. Sicer pa ga je že na pragu zagledala Irena in mu namignila, da v hiši nekaj ni v redu. Takoj je razumel in v hipu je krenil skozi Zidarjev kot proti »mali gasi«. Prav tedaj je na sestanek prihajala Slavka Gerkman in že je hotela zaviti skozi stranska vrata, ki so peljala skozi skedenj, k Zidarjevim. Za napol odprtimi vrati je čepel italijanski stražar in prežal na plen. Menda ga je Ludvik zagledal in po nekem tišem sporazumu sta se s Slavko objela in poljubila, nato pa sta se objeta mahnila proti »mali gasi«. Tam sta se takoj ločila in po ulicah prestrezala prihajajoče aktiviste. V zadnjem hipu sta opozorila Franceta Casermana. Tako sta preprečila vsem, da jih niso zasledili Italijani, ki so skriti v hiši čakali na aretacijo.

Ljudje vedo povedati, da so pozneje Italijani prebunkali Frenka Srimška, brata osumljenega Adolfa, češ da jih je potegnil za nos. Preiskava zoper ovadbo je dobila epilog pri ogranih VOS, ki so pozneje izrekli Frenku Srimšku strogo kazen.

»Kontrarevolucionarji« sprejmejo okupatorjevo orožje

Po roški ofenzivi, ki je napravila veliko gorja, so bili ljudje na terenu zelo prestrašeni in potrebno je bilo mnogo truda in prepričevanja, da so se terenske mreže odborov OF,

partijske in skoevske organizacije zopet spravile v red. Takrat so aretirali mnogo ljudi, dobrih aktivistov in potrebno jih je bilo nadomestiti. Nekateri pa so iz strahu postali pasivni. Ludvik je s preostalimi terenskimi delavci zastavil vse sile, da bi delo na terenu zaživel. Zelo mu je takrat pomagal Alojz Rožej, ki je bil zadolžen za menišeovski del.

Med roško ofenzivo in po njej pa se je pojavilo še huše zlo. Tihi organizatorji slovenske lige so nastopili javno z orožjem v roki, ki so ga izposlili pri italijanskih oblasteh. Vaške straže so se že ob koncu julija 1942 pojavile tudi v Begunjah in okoliških vaseh. Alojz Matičič, ki ga je Ludvik Lovko nekoliko prej zaščitil, ker je objubil, da bo opustil protipartizansko delovanje, je postal komandant vaških straž. Ne sam on, tudi drugi, ki so jih imeli za pripadnike OF, so prijeli za orožje. Ludvik je bil nad vsemi zelo razočaran. Vsa prizadevanja in odvrčanja so se razblinila v nič. Nekoliko manj ga je prese-netilo ravnanje župnika Viktorja Turka, glavnega organizatorja bele garde, čeprav se je z njim velikokrat sestajal in ga svaril pred samotnim dejanjem. Turk mu je sprva še celo dajal prispevke za Osvobodilno fronto.

Prav tako mu ni v Cerknici uspelo odtegniti od protikomunistične dejavnosti kaplana Borisa Femca. Izmenoma sta k njemu hodila z Edvardom Tavžljem iz Dolenje vasi, a uspe-la nista v ničemer. Femc je bil za razliko od Turka bolj odkrit in je jasno in iskreno kazal sovražno stališče do OF in partizanskega gibanja. Že ob koncu leta 1941 je zbiral v kaplaniji mlade in jih povezoval v katoliško akcijo ter jih protikomunistično vzgajal. V začetku leta 1943 je začel izdajati še list: »Notranjec v borbi proti komunizmu« in ga v osamej izvodih s pomočjo skrivnih sodelavcev raz-pečeval po Notranjskem. Nastala je polari-zacija sil, bratomorna vojna, ki je terjala še hujši oboroženi spopad.

Se nadaljuje

GABRŠKA GORA

V spomin na kurirsko postajo G-13

Na Gabrški gori v Poljanski dolini so v nedeljo, 6. oktobra, odkrili spominsko ploščo na hiši pri Kumru, kjer je med vojno delovala kurirska postaja G-13. Pri znani partizanski domačiji Jožeta Čadeža-Kumra na Gabrški gori se je to nedeljo zbralo več nekdanjih partizanskih kurirjev, borcev in aktivistov NOV, mladine in vaščanov iz okoliških vasi.

Slovesnost z odkritjem spominskega obeležja je dobro organiziral in pripravil pododbor partizanskih kurirjev Gorenjske v sodelovanju z ZB NOV in drugimi družbenopolitičnimi organizacijami iz Pušala in Zminca.

V kulturnem programu so nastopili in sodelovali učenci podružnične šole iz Poljan, in vodstvo te šole upravičeno zasluži pohvalo in priznanje za dobro sodelovanje na številnih proslavah v počastitve letošnjih jubilejev 40-letnice ustanovitve OF in vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Ob začetku proslave je predstavnik krajanov Zdravko Mrak najprej pozdravil vse udeležence in še posebej vse nekdanje partizanske kurirje in borce NOV, s katerimi je prebivalstvo teh krajev tesno sodelovalo in doživljalo hude čase v letih narodnoosvobodilnega boja. Po pozdravnem govoru je spregovoril nekdanji komisar prve gorenjske relejne linije Vinko Arhar-Vojko. Omenil je pomembno vlogo partizanskih kurirjev med NOV, zlasti organizacijo kurirskih zvez na Gorenjskem in uspešno dejavnost partizanskih kurirjev v povojnem obdobju. Dejal je, da se med vojno ni mnogo govorilo in še manj pisalo o delu in nalogah partizanskih kurirjev. To je bilo za takratne čase razumljivo, saj sta na kurirske zveze neprestano prežala sovražnik in domači izdajalec. Danes imamo kronike in dokumentarne zbirke od prvih začetkov poštne službe in s posebnim poglavjem o kurirskih zvezah in delovanju vezistov med zadnjo vojno.

Kurirska postaja G-13 je bila ustanovljena sredi leta 1943. Zvezo je vzdrževala prek poljske Sore s postajo G-15, s postajo G-5 na javki ob cesti v Poljanski dolini in s kurirsko postajo G-7 na javkah največkrat na Kovskem vrhu pri kmetu Ruparju ali pri Kožuhu in občasno tudi na Skoblu. Prek te postaje je potovala tudi pošta za pokrajinski komite KPS za Gorenjsko in gradivo za partizansko tiskarno DON. Na kurirski postaji je bilo 8-10 kurirjev. Prvi komandir je bil Franc Kozjek, za njim pa Jože Jamnik-Damjan. Postaja kurirjev je bila v stalni nevarnosti zaradi bližine sovražnikovih postojank. Večkrat je prišlo do premestitve na razne terene v Poljanski dolini. Proti koncu leta 1944 sta se postaji G-13 in G-5 v Delnicah združili v eno kurirsko postajo z oznako G-13. S tem se je tudi povečalo število kurirjev in obenem tudi obseg nalog.

Slovesnost pri Kumru na Gabrški gori se je nadaljevala s kulturnim programom. Nastopili so učenci iz Poljan in nekdanji kurir Tone Benedik s svojo harmoniko. Posebnega aplavza je bila deležna tudi Pavla Benedik iz Jazbin, ki je ganljivo recitala sestavek o partizanskih kurirjih in dogodkih osvobodilnega boja na Gabrški gori in po okoliških krajih. Sledilo je tovariško srečanje in pri Kumru na Gabrški gori je bilo zares veselo.

F. GALIČIČ

RADOVLJICA

Spominski park na Pokljuki

V Radovljici je bila seja medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko. Člani so v osrednji točki obravnavali priprave na izgradnjo spominskega parka na Pokljuki, kjer je 15. decembra leta 1943 v neenakem boju z Nemci padlo 79 borcev. Člani sveta so si ob tem tudi ogledali maketo parka, ki so jo pripravili v Radovljici, kjer tudi poteka omenjena akcija za postavitev in ureditev spominskega parka na Pokljuki. Zgrajen naj bi bil do leta 1983, ko bodo slovesno počastili 40-letnico boja. Člani sveta so dali vso podporo za ureditev parka, ob tem pa so dejali, da je to tudi ena izmed akcij, da se na Gorenjskem dokončno obeleži revolucionarni boj med NOB. Prav tako so ob nekaterih pomislekih, da bo za ureditev parka potrebno veliko finančnih sredstev, dejali, da naj akcija za gradnjo poteka kar najbolj načrtno in potrebno je poiskati vse možnosti, da bodo izdatki kar najmanjši. Med drugim bo akcija potekala širše v sodelovanju celotne radovljiške občine in tudi drugih gorenjskih občin, nadalje delovnih organizacij, za izgradnjo pa bodo pripravili tudi akcije, na katerih bodo sodelovali brigadirji in pripadniki JLA. Na seji so kritično spregovorili o premajhnem sodelovanju borčevskih in mladinskih organizacij v vseh gorenjskih občinah pri prenašanju tradicij NOB na mladi rod. Ugotovitve v zadnjem času kažejo, da se proslav in različnih manifestacij udeležuje očitno premalo mladine in ob tem se borci seveda upravičeno sprašujejo, kako potem prenašati tradicije naše slavne preteklosti. Več o tem bodo spregovorili na prihodnji seji medobčinskega sveta. Prav tako bodo na prihodnji seji več besed namenili tudi problematiki počitniških domov za borce.

JANKO RABIČ

ČEPOVAN

Oseminosemdeset dreves za Tita

Ob krajevnem prazniku krajevnih skupnosti Čepovan je bilo letos v tem prijaznem partizanskem kraju nadvse slovesno. Sem so v nedeljo, 11. oktobra, prihili delovni ljudje in občani iz bližnjih in oddaljenih krajev, sem so prišli borci, mladina, lovci, predstavniki delovnih organizacij. Slavnostni govor je imel predsednik republiške lovske zveze Slovenije tovariš Bojan Škrk. Na slovesnosti je krajevno združenje borcev NOV Čepovan razvilo svoj prapor, simbolično so zasadili drevesa za tovariša Tita z odkritjem obeležja, na katerem je zapisano: »88 DREVES ZA TITA - 11. 10. 1981.«.

V bližini obeležja in Titovega parka je lovska družina Čepovan odprla svoj lovski dom, ki ga bodo uporabljali tudi za potrebe krajevnih skupnosti in DPO ter za SLO. Ob tej priložnosti so v domu priredili tudi lovsko razstavo in razvili svoj lovski prapor. Vse to so lovci storili prav ob krajevnem prazniku, 40-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti in 40-letnici ustanovitve OF prav zato, ker visoko ceni tovariša Tita. Na čepovansko pokopališče je na skupno grobnico, kjer počiva 21 padlih partizanov in med njimi narodni heroj Sovjetske zveze Mihailov.

Kulturni program so izvedli recitatorji domače osnovne šole, lovski pevski zbor iz Vipave in godba na pihala iz Nove Gorice. Lovska zveza je zaslužnim lovcem podelila lovska odlikovanja in priznanja.

LOJZE KRISTANČIČ-MINKO

CERKNO

Srečanje skojevcev

Nekdanji skojevci in skojevke ob spomeniku na Brdcih

Letošnjega, drugega srečanja v Cerknem se je udeležilo veliko nekdanjih skojevcev in skojevcev s Cerkljanskega, ki so po osvoboditvi odšli iz teh krajev, ker tu ni bilo zaposlitve. Srečanje je bilo nadvse prisrčno.

Več let so se vračali za kratek čas le posamezniki. Lani pa so tisti, ki živijo v Cerknem, organizirali srečanje, ki se ga je udeležilo okrog 90 nekdanjih aktivistov in aktivistk - članic Skoja. Letos je to število preseglo sto. Prišli so iz vse Slovenije, kjer so se vrasli in si ustvarili družine.

Po sprejemu so odšli k spomeniku na Brdcih. Po poklonitvi in položitvi vencev so odšli v osnovno šolo - spomenik NOB, kjer so jim pripravili program. Predvajali so jim tudi film o partizanski saniteti. Udeleženci srečanja so si ogledali muzej NOB in nekatere obrate Ete. Zvečer pa so se zbrali v hotelu Eta, kjer so v prijetnem počutju obujali spomine na hude čase. Ob slovesu so si klicali: Na svidenje prihodnje leto.

JANEZ JERAM

DOMŽALE

Tovariške vezi

Mestna organizacija ZB NOV Domžale je že pred leti navezala prijateljske stike z borci iz Ajdovščine. Tako so njihovi vsakoletni obiski prerasli v izmenjavanje revolucionarnih tradicij dveh slovenskih občin. Takšno tovariško srečanje je bilo tudi 19. septembra, ko so prišli na obisk v domžalsko občino borci in aktivisti iz Ajdovščine. Čeprav vreme ni bilo najbolj naklonjeno, so se gostje naprej odpeljali v Kamniško Bistrico, popoldan pa so preživeli kot gostje domžalskih borcev. V Jamarškem domu na Gorjuši, v okolju, kjer so se v zgodovini delavskega gibanja in narodnoosvobodilnega boja izvršili pomembni dogodki, je potekalo sobotno popoldne v veseljem in prijetnem počutju. Posebnost tega tovariškega srečanja je bilo tudi »tekmovalstvo«
pevskih zborov, ki so ubrano zapeli vrsto partizanskih in narodnih pesmi in se tudi ob zvokih harmonike veselilo zavrteli.

Takšno srečanje so brez dvoma velikega pomena za ohranjanje tradicij NOB in za gojitve tovariških odnosov med občinama. Slovo je bilo hudo, vendar že prežeto s povabilom, da se prihodnje leto ponovno snidejo v Ajdovščini.

KUŠAR

MARIBOR

Razgibano v KS Slavko Šlander

Že tradicija je, da se na območju krajevnih skupnosti Slavko Šlander vedno dogaja nekaj, kar zbližuje krajanje. Srečo imamo, da so tu izredno aktivni in delovni ljudje, ki se na moč trudijo, da bi nam bilo življenje čim lepše, ter da bi se med seboj dodobra spoznali in spoprijateljili. Zato ni nič čudnega, če vidimo, kako mladi taborniki urejajo okolje ob spomeniku Slavka Šlandra, če mladina in aktivisti zbirajo papir in oblačila za Rdeči križ ali se zbirajo krajani v zgodnjih jutranjih urah pred samopostrežno trgovino na Goriški 10, od koder jih avtobusi popeljejo po naši lepi domovini.

Krajevna organizacija ZB NOV Slavko Šlander iz Maribora je 26. septembra organizirala izlet v Velenje in Prebold. V Velenju smo si ogledali mogočni spomenik tovariša Tita. Vsi udeleženci izleta smo za trenutek umolkili, ko so trije mladinci ob vznožju spomenika položili venec.

Se hiter posnetek pred spomenikom in že smo hiteli proti Graški gori, kjer nam je o boju in trpljenju borcev spregovoril udeleženec izleta Rudi Rogelj, z enominutnim molkom pa smo počastili spomin na padle.

Naša naslednja postaja je bil Prebold. Tovariši borci iz Prebolda so nas pričakovali pred hotelom in nas toplo pozdravili, kljub naši zamudi. Skupno smo se podali k spomeniku borcev, kjer je z zlatimi črkami na ploščah zopet zapisano mnogo preveč imen. Prvoborec Anton Kotnik, domačin iz Prebolda, nam je spregovoril o Savku Šlandru, o bojih in trpljenju ljudi iz njihovega kraja. Obiskali smo tudi Šmiglovo zidanico nad Grajsko vasjo.

Vrnili smo se na skupno kosilo v Prebold. Ob petju in zvokih harmonike ter prisrčnem petju smo preživeli popoldan. Kar nekam težko smo se ločili, seveda pa so nam borci iz Prebolda obljubili, da nam bodo obisk vrnili.

S seboj smo odnesli darilo, v lesu izžgane značilnosti Prebolda in mnogo prijetnih vtisov ter poglobljeno prijateljstvo med borci Prebolda in nami. Mladinci so navezali stike z mladimi iz Prebolda, vsi udeleženci izleta pa smo hvaležni predsedstvu naše organizacije, ki je članom in njihovim sorodnikom omogočilo tako lepo doživetje. Prav tako posebno hvala Rudiju Roglju za izčrpana podajanja, ob spomenikih in drugih znamenitostih in ne nazadnje našemu neutrudnemu Rafku Zidanšku, ki nam je z zvoki svoje harmonike pomagal pri petju in dobri volji. Še enkrat prisrčna hvala vsem, ki so nam ta izlet omogočili.

DANICA KOVAČIČ

PEČINE

Proslavili so 40-letnico OF

Dne 4. oktobra so se na Pečinah zbrali na tovariškem srečanju kurirji nekdanje karavle P-21 ter borci, aktivisti, mladina in krajani skupnosti Pečin, ki je letos posvečeno tudi 40-letnici ustanovitve OF in vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije. Slavnostni govornik je bil Ignac Lahmarnar, ki je obudil spomin na NOB, ko je vas Pečine žrtvovala 22 borcev, ki so dali svoja življenja za svobodo.

Po govoru je sledil krajši kulturni program, ki so ga izvedli osnovnošolci s Šentviške gore. Krajani Pečin so v nedeljo ponovno pokazali zvestobo revolucionarnemu izročilu.

ALOJZ MUNIH

PODNART

Dejavnosti v KS

Izvršni odbor in koordinacijski kadrovski odbor pri krajevni konferenci SZDL Podnart sta na nedavni skupni seji razpravljala o prihodnjih volitvah. Družbenopolitične organizacije in društva so že evidentirala 249 možnih kandidatov, vendar še nadaljujejo s predvolilnimi postopki. Na seji so tudi sklenili, da bodo decembra po vaseh sklicali zbere delovnih ljudi in občanov, na katerih bodo iz evidentiranih določili kandidate za delegate.

Analizirali so tudi vajo NNNP 81 in ugotovili, da je dobro uspela. Tako so ocenili tudi občinski orani.

V začetku tega meseca je krajevna organizacija ZRVS Podnart preverila znanje svojih članov. Pomerili so se v orientacijskem pohodu, reševanju topografskih in taktičnih nalog ter streljanju z vojaško puško. Vsi člani so pokazali dobro znanje in dosegli nadvpoprečne rezultate.

V krajevni skupnosti Podnart pa do konca leta načrtujejo še nekaj akcij. Novembra bodo praznovali mesec kulture, ki ga bodo povezali z obeležitvijo 25-letnice Svobode in s 50. obletnico kulturnega dela na območju sedanje krajevnih skupnosti. Že šestindvajseti pa bodo novembra praznovali svoj krajevni praznik. Decembra pa bodo obeležili 22. december, dan JLA in akcijo Naša obramba v vsako družino.

CIRIL ROZMAN

LJUBLJANA

Peti spominski pohod Šujica 81

Pripravljamo 5. spominski pohod ŠUJICA 81, ki bo v soboto, 24. oktobra 1981. Pohod je razpisan za tri kategorije udeležencev in bo potekal v treh smereh.

Pohod mladinskih pohodnih enot se začne ob 6. uri zjutraj pri spomeniku na Rašici in gre mimo spomenika v Smartnem pod Smarno goro, pod obronki Šmarne gore do visečega mostu v Vikrah in preko mostu in gorenjske vpadnice do spomenika v Stanežicah, od tu pa krenejo pohodne enote prek Bormesa do Toškega čela in se spuste do Omejeve domačije in od tu do Šujice, kjer je spomenik padlemu narodnemu heroju Ivanu Bizjaku-Janku.

Pohod kolesarjev se začne ob 9.30 uri na Črnučah pred spomenikom padlim udeležencem NOB in njihova trasa vodi po Titovi do Nemške ceste, po njej do odcepa v Šentvidu in prehod gorenjske vpadnice pri zadnjih semaforih, od tu dalje po kolesarski stezi Celovške ceste do križišča Celovška-Sišenska in po Šišenski na Večno pot oziroma kolesarsko obvoznico do zoološkega vrta. Od tu dalje po cesti 27. aprila mimo Vidmarjeve hiše in nato prek študentskega naselja v Škrabčevu ulico do spomenika v Rožni dolini, po Cesti na Brdo do Satnerjeve ulice do križišča z Viško cesto in po njej do spomenika padlim na Viču, po Pokljukarjevi se ponovno vračajo na Cesto na Brdo mimo »Podmornice«
ter nadaljujejo pot do spomenika na Vrhovcih in od tu na Cesto Dolomitskega odreda do mostu v Kozarjah ter po obvozni poti do spomenika padlim na Dobrovi in dalje do Šujice.

Množični pohod za vse druge udeležence pa se začne ob 8.30 uri pred spomenikom padlim sodelavcem Avtomontaže na Celovski cesti 180 ter gre skozi podhod in sosesko SS/6 preko Vodnikove ceste po Kamnogiški skozi Kamno gorico do gasilskega doma v Podutiku, mimo asfaltna baze do spomenika kolesarja in naprej do spomenika pionirjem-kurirjem na Peških. Od tu dalje po gozdni stezi do Omejeve domačije in naprej na Šujico do spomenika padlemu narodnemu heroju Ivanu Bizjaku-Janku.

Za spomenikom na prostoru, ki je odmaknjen od ceste Dobrova-Polhov Gradec bo krajša sklepna slovesnost s kulturnim programom, ki bo posvečena spominu padlim junakom naše revolucije.

MILAN PLEVNİK

GORICE PRI LENDAVI

Tretji krajevni praznik

Občani krajevnih skupnosti so dokaj slovesno proslavili tretji krajevni praznik. Povezali so ga z obletnico partijske konference, ki je bila v znani Kranjčevi zidnici v lendavskih goricah. Na slovesnosti so analizirali dosedanje uspehe in si začrtali naloge za prihodnje. Dokaj utečeno pa je tudi, kot so poudarili, sodelovanje z obmejno karavlo Štefan Kovač.

JOŽE ŽERDIN

SLOVENSKE KONJICE

Uspešen zbor borcev Bračičeve brigade

Letošnjega zbora borcev Bračičeve brigade, ki je bil v Slovenskih Konjicah 10. oktobra 1981, se je udeležilo prek 130 nekdanjih borcev te slavne brigade 14. divizije. Vključili so se v praznovanje občinskega praznika Slovenske Konjice, v kateri ima Bračičeva tudi svoj domičil. Najprej so se v domu TO pomenili o dosedanjem delu odbora te brigade in sprejeli načrte za delo.

Po delovnem zboru so šli borci v sprevedu na množično zborovanje, ki se ga je udeležilo res veliko naših občanov in gostov iz drugih občin. Spregovoril nam je nekdanji komandant brigade, general in narodni heroj Andrej Cetinski-Lev, ki je zlasti poudaril veliko pripravljenost naših ljudi v pomoči NOV in sedanjem prizadevanju za uspešen razvoj občine, ki se je nekdanje nerazvitosti že krepko otresla. To dokazujejo tudi novi objekti ob letošnjem prazniku občine, med katerimi je še zlasti velikega pomena nov zdravstveni dom, kjer bomo tudi borci končno le dobili svoj dispanzer in tako boljše možnosti za naše zdravstveno varstvo.

Po slavlju so bili vsi navzoči borci Bračičeve pogoščeni v obnovljenih prostorih družene prehrane Konusa, kjer so imeli tudi priložnost, da so se o mnogočem pogovorili. Čeprav že ostareli in bolehn, so vendarle srečni, če se lahko srečajo in tudi poveselijo ob uspešnem razvoju občine, za katere obstoj so nekoč bili bitke in prelivali kri. Vsi so izražali željo, da se še srečajo, in zahvalo, da so bili v Slovenskih Konjicah tako toplo in gostoljubno sprejeti.

JULKA TAJNIKAR

NOVO MESTO

Obravnava zgodovine
partizanske sanitete

V Novem mestu se je končal 30. jubilejni znanstveni sestanek Zveze znanstvenih društev za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije. Organizacijo sestanka je prevzelo Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije.

Na sestanku so obravnavali tele glavne teme: Zgodovina zdravstva na Dolenjskem (3 teme), Partizansko zdravstvo na Dolenjskem (19 tem), Razvoj socialno medicinskih idej in prakse (21 tem), Zgodovina sanitete v Ilirskih provincah (3) in saniteta v vojni krajini ter proste teme (21). Skupno je bilo 73 referatov.

Iz zgodovine partizanskega zdravstva na Dolenjskem so bili obravnavani tile referati: akademik, general polkovnik dr. Gojko Nikoliš in gen. polkovnik dr. Djordje Dragić: Skupnost in posebnosti v razvoju zdravstvene službe med NOB; akademik prof. dr. Janez Milčinski in dr. Milan Dolenc: Izobraževanje partizanskih sanitetnih kadrov; prim. dr. Pavla Jerina-Lah: Pregled partizanskih enot na ozemlju 7. korpusa na Dolenjskem; polkovnik prof. dr. Marjan Južnič: Pregled razvoja partizanske sanitete na ozemlju 7. korpusa, prof. dr. Martin Benedik in prof. dr. Majda Benedik: Delo kirurških ekip v 7. korpusu na Dolenjskem; prof. dr. Zora Stritar-Konjač: Organizacija civilne partizanske sanitete v NOB na Dolenjskem; prim. dr. Božena Grosman: Preventiva infekcijskih bolezni v NOB na področju 7. korpusa, prim. dr. Cirila Maselj: Prikaz dela civilno epidemioloških ekip na osvobojenem ozemlju Korduna od julija do decembra 1943; prof. dr. A. Zimolo: Izkušnje slovenskih in hrvaških partizanskih zdravnikov na obmejnem področju Hrvaške; mr. dr. Veljko Vulikić: Zobozdravstvena služba v NOB na Dolenjskem; dr. Milan Dolenc: Veterinarska služba v NOB na Dolenjskem; polk. mr. ph. dr. Dragan Stupar: Sanitetno oskrbovanje NOV in PO Slovenije; mr. ph. Dušan Vodeb: Zdravilo v NOB Slovenije; prim. dr. Eman Pertl: Delo in usoda slovenskih zdravnikov in farmacevtov – izgnancev v Srbiji, na Hrvaškem in drugih predelih Jugoslavije; dr. Velimir Zavrnik: Delo slovenskih veterinarjev-izgnancev; sanitetni major D. Karavlić: Nekateri značilnosti dela sanitetne službe Slovenije v končnih bojih za osvoboditev Jugoslavije; polk. dr. Alfred Nick: Boj pripadnikov narodnoosvobodilnega boja Slovenije za boljše zdravstvene možnosti v raznih koncentracijskih taboriščih; polk. mr. ph. Eliezer Katan: Številčni pregled ranjenec, bolnikov in umrlih v SCVPB od julija 1942 do julija 1944; E. Katan: Številčni pregled evakuiranih pacientov iz Slovenije z letali in prek Like v Dalmacijo od julija 1944 do marca 1945.

Referati in plodna diskusija so dali pobudo za temeljito in analitično obdelavo te bogate in edinstvene zgodovine partizanske sanitete. Referate iz zgodovine partizanskega zdravstva bo objavljala revija Borec.

Ob sestanku je bila odprta v dolenjskem muzeju razstava slovenskih partizanskih slikarjev s tematiko partizanska saniteta.

Na koncu sestanka so si udeleženci v velikim zanimanjem ogledali partizansko bolnišnico Zgornji Hraštnik v Kočevskem Rogu.

MILAN DOLENC

LJUBLJANA

Novice iz BBO

Po daljšem poletnem premoru so se borci in aktivisti Briško-beneškega odreda ponovno zbrali, da so pregledali opravljeno delo in naloge, ki so si jih zadali na zadnjem sestanku v juniju. Namestnik predsednika sekcije je poročal o udeležbi članov ljubljanske sekcije pri odkritju spominskih obeležij dne 6. 9. 1981 v Plavah in Desklah.

V Plavah je bilo odkrito spominsko obeležje akcijam 17. brigade in BBO v letih 1943 in 1944.

Na slavnostnem zborovanju borcev in aktivistov BBO in prebivalstva Soške doline so bile podeljene spominske značke in medalje aktivnim borcem BBO, to je tistim, ki jih še niso dobili pri svojih sekcijah. S polno lepim doživetjem se je 26 udeležencev naše sekcije pozno popoldne vrnilo v Ljubljano.

JANEZ DEISINGER

ČRENŠOVCI

Priznanja OF

V krajevni skupnosti, ki zajema še vasi Trnje, Žizki, so lepo proslavili peti krajevni praznik, ki ga slavijo v spomin na zbor aktivistov v letu 1941. Proslavili so pester kulturni program, v katerem so sodelovali učenci osnovne šole in člani KUD Tone Plej Črenšovci. Krajevna konferenca SZDL pa je ob tej priložnosti podelila pet priznanj OF posameznikom, ki so se izkazali s svojim delom.

JOŽE ŽERDIN

LOŽ

Vedno tesnejše vezi
med borci

Dne 19. septembra se je zbralo pred Kovino-plastiko Lož 68 borcev NOV. Upokojeni in aktivni borci smo se veselo srečevali s pogledi, polnimi zadovoljstva, saj so se z nami prvič srečali tudi borci našega tozda Metalpres Plešce in naš predstavnik iz Tuzle Mile Mandić. Ze to, da je naš aktiv sestavljen tudi iz članov ZB drugih republik, nam je dajalo novo zadovoljstvo, saj smo kot med NOV združeni v bratstvu in enotnosti.

Za vse prijavljene je bilo premalo prostora v avtobusu, zato sta odpeljala še dva osebna avtomobila. Najprej nas je pot peljala v Muzej revolucije v Ljubljano. Tam nas je že čakal naš rojak profesor Tone Avsec. Pripovedoval nam je o dogodkih in ljudeh Loške doline.

Pot smo nadaljevali v grad Goričane. Med nami je bil tudi naš član ZB, katerega so nemški okupatorji z vso družino vred med okupacijo pripeljali prav v ta grad, kjer je bil zbirni center za Gorenjsko.

Nato smo se odpravili v Dražgoše. Veličasten je spomenik dražgoški bitki. Čas nas je priganjal in že smo se peljali v Bohinjsko dolino.

Ves čas našega potovanja je Tone povezoval dogodke krajev z našo Notranjsko – Loško dolino. Res prijetno je bilo srečanje borcev starejše in mlajše generacije, vendar menim, da bi bilo tako srečanje še mnogo prijetnejše, če bi se ga udeležilo več mladih, kajti le na tak način bi živo prešla tradicija na našo mladino.

Vse priznanje in zahvala za tako lep dan pa gre seveda organizatorjem, to je delavcem iz splošno-kadrovskega sektorja. Zato v imenu vseh, ki smo se udeležili izleta, iskrena hvala vsem, ki ste za to imeli razumevanje in nam pomagali. Še posebej prisrčna hvala našemu Tonetu za pošteno prikazovanje naše slavne zgodovine.

VILMA PROSENC

CERKNICA

Občani praznujejo

Letos poteka natanko 40 let od prvega večjega napada na Notranjskem, in sicer partizanskega napada na italijansko postojanko v Ložu in Bezuljaku, 19. oktobra 1941. leta. Legendarni napad na Lož je vodil pozneje padli komandant in narodni heroj Ljubo Šercer. Kot spomin na omenjene dogodke so si občani Cerknice izbrali ta dan za svoj občinski praznik.

Letošnje slovesnosti v počastitev občinskega praznika so se pričele že nekaj dni pred praznikom. Tako so v petek, 9. oktobra, odprli v Cerknici dom varnosti, v nedeljo, 11. oktobra, pa je bila v Cerknici množična kolesarska prireditev. V petek, 16. oktobra ob 16. uri se bodo občani zbrali v Novi vasi na Bloški planoti, kjer bodo na rojstni hiši pokojnega dr. Božidarja Lavriča odkrili spominsko obeležje. Letos poteka 20 let, odkar je umrl dr. Božidar Lavrič. Po odkritju spominske plošče pa bo slovesno odprte nove osnovne šole v Novi vasi, ki nosi ime po Tonetu Šraju – Aljoši, zgrajena pa je bila iz sredstev samoprispevka občanov, in nove zdravstvene postaje.

Osrednja prireditev ob letošnjem občinskem prazniku Cerknice pa bo v soboto, 17. oktobra, ob 10. uri, in sicer v industrijski coni Podskrajnik. Na slovesnem zboru bo govorila članica predsedstva SR Slovenije Anica Kuharjeva, podelili pa bodo tudi letošnja občinska priznanja. Skupaj z delovno skupnostjo Avtomontaže TOZD TTN Cerknica pa bodo proslavili veliko delovno zmago, saj se bo ta kolektiv preselil v nove, sodobne proizvodne prostore v Podskrajniku, ki bodo odprti ob tej priložnosti.

Istega dne ob 17. uri bo slovesna proslava pred spomenikom padlim žrtvam iz NOB v Ložu, pred proslavo pa bodo pripadniki teritorialne obrambe iz krajeve skupnosti Loška dolina ponazorili napad na Lož, zvečer pa bo v kinodvorani v Starem trgu kinopredstava s tematiko iz NOB.

V nedeljo, 18. oktobra ob 10. uri bo sklepna slovesnost letošnjih praznovanj z odprtjem dolgo pričakovane osnovne šole v Babnem polju, hoje željni občani pa se bodo udeležili tradicionalnega množičnega pohoda na Slivnico.

SLAVKO BERGLEZ

IDRIJA

Slovesno ob
občinskem prazniku

Letošnji praznik občine Idrija je potekal zelo slovesno. Osrednja slovesnost je bila v delovnih prostorih tovarne Iskra v Spodnji Idriji, kjer je bila slovesna seja skupščine občine Idrija. Na seji sta predsednika skupščin občin Idrija in Labin v Istri podpisala listine o pobratenju teh dveh občin. Ko so pod Italijo idrijski rudarji zgubili delo v idrijskem rudniku, se jih je veliko zaposlilo v labinskih rudnikih, kjer so nekateri ostali. Nekaj pa se jih je vrnilo 1942. leta in so se vključili v Vojkovo četo. Na seji so tudi podelili domile Vojkovi čet. Občina Idrija pa praznuje svoj praznik in spomin na ustanovitev Vojkove brigade. Po slavnostni seji so odprli nove obrate tovarne Iskra v Spodnji Idriji.

JANEZ JERAM

Vabila

V petek, 30. oktobra 1981, ob 15. uri bo v Kopru (v mali sejni dvorani), Verdijeve 3, ustanovni zbor skupnosti borcev 2. prekomorske brigade. Poleg poročila o dosedanjem delu bodo sprejeli nov pravilnik o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev 2. prekomorske brigade, program dela za prihodnja štiri leta, izvolili nov odbor skupnosti in nadzorni odbor, delegate za občinski odbor ZZB NOV, osrednji odbor prekomorcev – borcev NOVJ itd.

Vabimo vse nekdane borce 2. prekomorske brigade, da se udeležijo zbora skupnosti borcev. Odbor 2. prekomorske brigade

★

Zavedamo se pomena drugega srečanja partizanskih učiteljev Primorske, ki ga bomo imeli v obliki 1. plenuma. Na plenumu vabimo vse učitelje, ki so med NOB poučevali v partizanskih šolah na Primorskem, Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji.

Pridite in s svojo navzočnostjo obogatite 1. plenum partizanskih učiteljev Primorske, ki bo v soboto, 17. oktobra 1981, v Ajdovščini.

Pripravljalni odbor

★

Vse pripornice »Prisilne« v letih 1944–45 vabimo na že tradicionalno tovariško srečanje, ki bo 14. novembra 1981, ob 15. uri pri Slamiču na Gosposvetski cesti v Ljubljani.

Odbor »Prisilna«

★

Zbor skupnosti borcev 1. prekomorske brigade bo 18. oktobra ob 8.30 v prostorih družbeno-političnih organizacij v Novi Gorici, Kidričeva 9. Vabimo borke in borce 1. prekomorske brigade.

Domicilni odbor
1. prekomorske brigade

★

Odbor zaščitne enote vojno-političnega vodstva NOV in POS vabi vse svoje pripadnike-borce na občni zbor, ki bo v petek, 23. oktobra 1981, na Brdu pri Kranju.

Za prevoz z avtobusne postaje Kranj na Brdo z odhodom ob 11.30 uri je preskrbljeno.

Po običnem zboru bosta kulturni program in tovariško srečanje z nekdajnimi varovanci.

IO zaščitne enote
vojno-političnega
vodstva NOV in POS

★

Vse borce enot 18. divizije NOVJ (8. SNOB Frana Levstika, 9. SNOB Kočevske, 10. SNOUB Ljubljanske, jurišnega bataljona in drugih enot divizije) vabimo na zbor borcev s tovariškim srečanjem, ki bo v soboto, 24. oktobra 1981, ob 15. uri v dvorani doma JLA v Ljubljani. Zboru bomo poročali o delu odbora, načrtu dela v prihodnje in finančnem stanju. Zbor bo potrdil predlog novega pravilnika in izvolil nov odbor skupnosti borcev divizije. Zbor je posvečen 40-letnici ustanovitve OF, vstaje slovenskega naroda in 38-letnici ustanovitve divizije.

Po zboru bo tovariško srečanje. Posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Odbor skupnosti borcev
18. divizije

Obvestila

Pozivam vse borce – ranjence, ki ste se zdravili v šestih (6) Paučkovih bolnicah na Mali in Veliki Kopi, da nam pošljete podatke, ki jih potrebujemo zaradi evidence in izdelave znakov ranjencev Paučkovih bolnic, in sicer: natančen naslov, dan prihoda in v katero bolnišnico ter iz katere enote ste prišli. Vse podatke pošljite na naslov: Josip Toplikar-Mirko, Dobrna p. p. 12, 63204 Dobrna.

★

V soboto, 24. oktobra 1981, ob 10. uri bo v domu JLA v Ljubljani redna letna skupščina skupnosti bivših borcev 10. SNOUB ljubljanske.

Istega dne ob 16. uri in v istih prostorih bo tudi skupščina 18. divizije. Pridite v čim večjem številu!

Osebnih vabil ne bo!

Stalni odbor

IZID NAGRADNIH
ŽREBANJ

Vsem nagradencem iskrene čestitke! Po pošti boste prejeli lepe knjižne nagrade Založbe Borec, ki vam jih poklanjajo za dobro rešitev delovni kolektivi Pionir Novo mesto, LIV Postojna, Agroobnova, Lesnina Ljubljana ter Uredništvo in uprava TV-15.

Nagradna križanka PIONIR NOVO MESTO

1. Karolina Gašper, 68310 Sentjerne 29
2. Franc Opeka, Ul. Prekomorskih brigad 3, 66310 Izola
3. Aleš Stimec, Roška 24, 61330 Kočevje

Nagradna križanka LIV POSTOJNA

1. Franjo Lasič, Jana Husa 50, 61000 Ljubljana
2. Zora Bradeško, Pecarjeva 9, 61410 Zagorje
3. Ivan Peklenk, Stara c. 6, 64000 Kranj

Nagradna križanka AGROOBNOVA

1. Lenčka Sok, Mošnje 46, 64240 Radovljica
2. Tone Pezdirc, Celovška 140, 61000 Ljubljana
3. Olga Erjavac, Drska 20, 68000 Novo mesto

Nagradna križanka LESNINA

1. Krista Kuharič Slamberger, Kidričeva 15, 61000 Ljubljana
2. Vida Kastelec, Titova 85, 61000 Ljubljana
3. Marko Družamerič, Valjavčeva 9, 64000 Kranj

Priprave za izdajo
monografije 2.
krajiške NOUB

Odbor za izdajo kronike Druge krajiške narodnoosvobodilne udarne brigade pripravlja ob pomoči vojnozaložniškega zavoda iz Beograda monografijo te enote. Hkrati pa odbor zbira tudi gradivo za Zbornik spominov iz narodnoosvobodilnega boja brigade. Zato prosijo vse preživele borce, sorodnike in prijatelje padlih in umrlih, da s svojimi spomini pripomorejo k popolnejši osvetlitvi bojne poti te znane brigade.

V prilogi monografije bodo objavili imena vseh padlih in umrlih borcev med vojno. Preživeli borci, sorodniki in prijatelji naj zato pošljejo podatke o letu in kraju rojstva, času in kraju smrti in pogreba. Prav tako prosijo preživele borce te brigade, neglede na to, koliko časa so bili v njenem sestavu, naj pošljejo kratke biografske podatke, če tega že niso storili. Odbor tudi prosi, da navedejo sedanjí kraj bivanja in natančen naslov.

Odbor za izdajo kronike Druge krajiške NOU brigade prosi vse posameznike, še posebej pa krajevne in občinske organizacije zveze borcev NOV, da podatke pošljejo na naslov:

Gradski odbor Saveza boraca NOR Beograd – Sekcija boraca Druge Krajiške NOU brigade, 11000 – Beograd, Trg bratstva i jedinstva 9/IV.

Dne 21. junija 1981 je bilo organizirano srečanje nekdanih udeležencev skojevskega tečaja pri PK SKOJ Slovenije v Sentvidu pri Stični. Ker se je udeležilo srečanja zelo malo bivših tečajnikov, posebej pa še iz 9. tečaja, iniciativni odbor 9. tečaja prosi vse tečajnike 9. tečaja, da sporočijo svoje natančne naslove, da bi lahko organizirali srečanje in izmenjavo spominskega gradiva. Naslove pošljite na naslov: Albin Štok, RSNZ, Kidričeva 2, Ljubljana.

Nič več Auschwitza!

»Naš spomin na Auschwitz je poln groze, pa tudi ponosa in tovarštva. Bratstvo, ki smo ga kovali v senci krematorijev interniranci vseh naših narodov med seboj, je skovano za vselej. Nam ni težko uresničevati Titovega naročila: Varujte in negujte bratstvo in enotnost naših narodov. Mi ga nosimo v svojih srcih in želimo, da bi tako ravnali vsi«, so med drugim v resoluciji Zvezi združenj borcev NOV Jugoslavije zapisali bivši interniranci in interniranke zloglasnega koncentracijskega taborišča Auschwitz na prvem povojnem srečanju v Novi Gorici.

V najmlajšem slovenskem mestu, ki je nastalo v svobodni Jugoslaviji, mestu, ki so ga gradili mladi iz cele Jugoslavije, se je zbralo blizu 500 preživelih nekdanjih števil. Prišli so iz cele Jugoslavije pa tudi iz tržaške, goriške in videmske pokrajine v Italiji. Zbrali so se, da bi ob 40. obletnici zgodovinske vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti proti fašističnim okupatorjem, ponovno izpričali svojo pripadnost ciljem in idejam socialistične revolucije, ki jih je v boju in povojni graditvi vgrajevala v

skupna prizadevanja komunistična partija.

Jesenski čas so si za srečanje izbrali v spomin na prve transporte protifašističnih borcev iz Jugoslavije v Auschwitz. Dne 28. septembra 1941 je namreč vlak odpeljal 22 upornih mož s Koroške in Gorenjske na kraj, kjer naj bi po možnosti za vedno izginili. Potem so sledili še drugi transporti, ki so bili številčno najmočnejši v letih 1942 in 1944.

Nova Gorica je pripravila nekdanjim internirancem in internirankam zares prisen sprejem. To se je čutilo na vsakem koraku v mestu ob meji. Višek pa je bilo enkratno doživetje v kulturnem domu, katerega velika dvorana še ni bila tako polna. Kulturni program je iz marsikaterega očesa privabil solzo. Toda bila je to solza veselja in sreče, solza svobode.

»Iz nepopolnih podatkov je razvidno, da je bilo samo na nemškem okupacijskem območju prek 800 taborišč s podružnicami vred, kjer so pokončali več kot 10 milijonov ljudi. Iz Štajerske in Gorenjske so že leta 1941 izselili v Slezijo, na Hrvaško in Srbijo prek 60.000 prabivalcev. V

načrtu so imeli izseliti še 100.000 ljudi, vendar jim je vstaja slovenskega ljudstva preprečila izvedbo tega načrta. Namesto izseljevanja so začeli še bolj preganjati in streljati slovenske rodoljube, misleč, da jih bodo odvrnili od organiziranega upora proti okupatorju,« je med drugim dejal slavnostni govornik na sobotni slovesnosti Lojze Bukovac, član republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. V nadaljevanju je govoril o taboriščih v Jugoslaviji in Italiji, o boju jugoslovanskih narodov za osvoboditev in sedanjih razmerah pri nas.

»Ko se ozremo na nemška taborišča, ki jih je bilo tudi največ, se v prvi vrsti spominjamo najhujšega, to je Auschwitz. Tu je bilo pokončanih več kot 4 milijone ljudi, med njimi največ Židov. Med več tisoč Jugoslovani so pobili tudi 1.331 Slovencev. V taborišče so nacisti v 30 transportih pripeljali prek 24.000 Jugoslovancev. Ko se spominjamo, kako so nas fašisti in nacisti preganjali, se moramo tudi spomniti, kako so leta 1944 prav s sedanje Goriške pregnali 700 ljudi, med njimi največ žensk, Deskle in Kromberk

pa popolnoma izpraznili in vaščane transportirali v zloglasno taborišče Auschwitz.«

Poleg resolucije, ki so jo poslali ZZB NOV Jugoslavije, pa so udeleženci dvodnevne srečanja sprejeli in poslali resolucijo tudi mednarodnemu komiteju Auschwitz v Varšavi. V njej je med drugim zapisano: »Polni vsebine in idej našega narodnoosvobodilnega boja in Komunistične partije Jugoslavije, ki nas je vzgajala v duhu bratstva in enotnosti med narodi Jugoslavije ter v duhu prijateljstva in sožitja z vsemi narodi sveta, smo iskali in našli v taborišču iskrene prijatelje in somišljenike vseh narodnosti, ki so se prav tako kot mi bojevali za svojo svobodo. Povezovalo nas je skupno prepričanje in hotenje: NIKOLI VEČ VOJNE, NIKOLI VEČ TABORIŠČ. Na ruševinah starega sveta, smo dejali, moramo zgraditi nov svet, svet prijateljstva in miru. Žal tega tako zelenega cilja še vedno nismo dosegli. Nasprotno, ponovno in vse bolj se razrašča egoizem in želja po premoči države ali skupine držav nad drugimi, umetno se razpihujejo verske, strankarske, nacionalne in druge nestrpnosti, da bi razpihvalci izkoristili razprtije v svoj prid. Ali so bile milijonske žrtve druge svetovne vojne zares zaman?«

Na delovnem srečanju v hotelu Park je beseda tekla tudi o izdaji zbornika o Auschwitzu, za katerega je material že zbran, izšel pa naj bi prihodnje leto v nakladi 3.000 izvodov in o ureditvi jugoslovanskega dela v muzeju v Auschwitzu. Ob koncu srečanja je delegacija odnesla cvetje na grob bivše interniranke iz Auschwitza Anice Čopi na pokopališče v Solkanu pri Novi Gorici.

»Nova Gorica vas bo vedno pričakala z odprti rokami. Zato še pridite k nam«, je povabil ob koncu bive interniranke na Goriško predsednik občinske organizacije ZZB NOV Nova Gorica Mirko Remec.

Janez Ranzinger iz Hrastnika, ki je prišel v Auschwitz že 6. decembra 1941, je bil navdušen nad srečanjem:

Nekateri so se videli prvič po prihodu iz taborišča

»Ob takšnih priložnostih obujamo spomine na hude dni, ko smo se v koncentracijskih taboriščih bojevali proti sovražniku. Nikoli nismo klonili. Vesel sem tudi, da bo izšel zbornik. Prav tako komaj pričakujem zbornik o Buchenwaldu, kjer sem tudi preživel veliko grozot.«

čanja še nisem doživela. Ne-katere tovaršice sem videla prvič po osvoboditvi. Takšne strahote, kot sem jih doživela v Auschwitzu, se ne smejo nikoli več ponoviti. Z zbornikom, ki bo izšel, pa bodo mladi lahko izvedeli, kaj se je dogajalo v tem taborišču.«

Geslo srečanja NIKOLI

Na delovnem srečanju so sprejeli vrsto nalog za delo

»Vsi smo rahlo vznemirjeni. Tu v Novi Gorici so nas lepo sprejeli. To je bilo za mene enkratno doživetje. Še večkrat se moramo tako srečati. Hvala vsem, ki so organizirali to srečanje, še posebej tovarišici Majdi Kende-
vi«, je pripovedovala Rina Smajla iz Pulja.

Berta Ukmar iz Nove Gorice, ki je nastopala tudi v kulturnem programu v novogoriškem kulturnem domu, pa je povedala: »Takšnega sre-

čanja še nisem doživela. Ne-katere tovaršice sem videla prvič po osvoboditvi. Takšne strahote, kot sem jih doživela v Auschwitzu, se ne smejo nikoli več ponoviti. Z zbornikom, ki bo izšel, pa bodo mladi lahko izvedeli, kaj se je dogajalo v tem taborišču.«

Jani Alič

V Novi Gorici se je zbralo okrog 500 bivših internirancev koncentracijskega taborišča Auschwitz

Nekdanji dachauci so spet peli

Preteklo soboto so v radovljiški kino dvorani nekdanji interniranci (bilo jih je okrog 150) z območja gorenjskih občin ter Domžal in Kamnika ter številni povabljeni in sorodniki nekdanjih dachauskih internirancev znova prisluhnili sicer maloštevilnemu pevskemu zboru, tako imenovanemu »dachauskemu slovenskemu pevskemu zboru«. Poseben pripravljalec odbora za prijateljsko srečanje nekdanjih dachauskih internirancev z gorenjskega območja ter Kamnika in Domžal je namreč želel navzočim pripraviti majhno presenečenje: pevce

nekdanjega dachauskega pevskega zbora. Razumljivo, to ni bil več tisti pevski zbor po svoji kakovosti in obsegu, kakršen je bil, recimo leta 1944 v taborišču Dachau, ki je štel tedaj okoli 70 članov. Pa vendar je »današnji« zbor zapel pristrčno in je navzoče popeljal spomin za 36 let nazaj...

V Dachauu je bil že do decembra 1941. leta interniran tudi Korošec Valentin Hartman-Folti, doma iz Libuče pri Pliberku pod Peco. Ko je sredi leta 1943 slišal, da v »jugoslovanskem bloku« št. 24 pojejo, se je Folti odločil,

da jih bo učil, da bo iz slovenskih internirancev »naredil« pevski zbor. To se mu je posrečilo in dachauski pevski zbor je vadil ter je imel kar dva samostojna nastopa. Razumljivo: peli so v slovenščini, a morali so predložiti komandantu taborišča tudi besedila svojih pesmi. In po osvoboditvi taborišča so zapeli pevci slovenskega dachauskega pevskega zbora tudi pred Američani, ki so osvobodili taborišče. Potem so se osvobodjeni pevci vrnili domov. Tudi Folti se je vrnil in na avstrijskem Koroškem je vodil več slovenskih zborov. Zdaj vodi le zbor v Pli-

berku.

Sicer pa je bilo preteklo soboto srečanje nekdanjih dachauskih internirancev z gorenjskega območja pristrčno, sproščeno. Še kratek kulturni program so pripravili sekstet iz Zirovnice, recitatorji ter govorniki. Potem so bivši interniranci odšli v Begunje in pri grobovih talcev je spet zadonela pesem iz grl pevcev nekdanjega dachauskega zbora.

Po vrnitvi v Radovljico je bilo pristrčno srečanje, saj se mnogi interniranci niso videli že od osvoboditve. O

tem srečanju pa je tovariš Franc Žemva, predsednik pripravljalec odbora tega srečanja, povedal med drugim tole:

»Ko je lani v Dobrni pri Celju na prvem srečanju nekdanjih dachauskih internirancev z območja Celja prvič po 35. letih zapel tudi nekdanji dachauski slovenski pevski zbor, bilo jih je okoli 25, smo med drugimi sklenili, naj bo prihodnje območno srečanje na Gorenjskem, pel pa naj bi tudi naš nekdanji taboriščni pevski zbor. To se je tudi zgodilo, vendar je zdaj že malo nekdanjih pev-

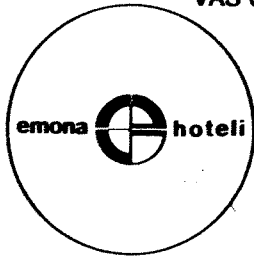
cev. Sicer so dan pred srečanjem vadili z dirigentom Foltejem, a škoda, da je bilo zdaj že manj pevcev. Računamo, da bo prihodnje leto spet več pevcev, ko bo srečanje za bivše interniranke z ljubljanskega in zasavskega območja. Tako bi želeli, da tradicijo tega edinstvenega pevskega zbora ohranimo.

Vsekakor bo radovljiško srečanje nekdanjih dachauskih internirancev z območja Gorenjske ter Kamnika in Domžal ostalo udeležencem v prijetnem spominu. Kajti bilo je pristrčno in zaželeno.

B. A.

TERME ČATEŽ

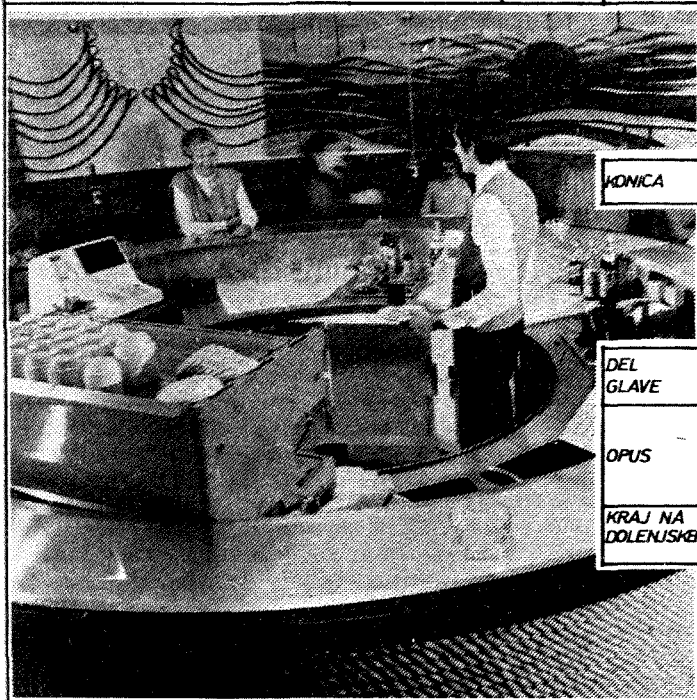
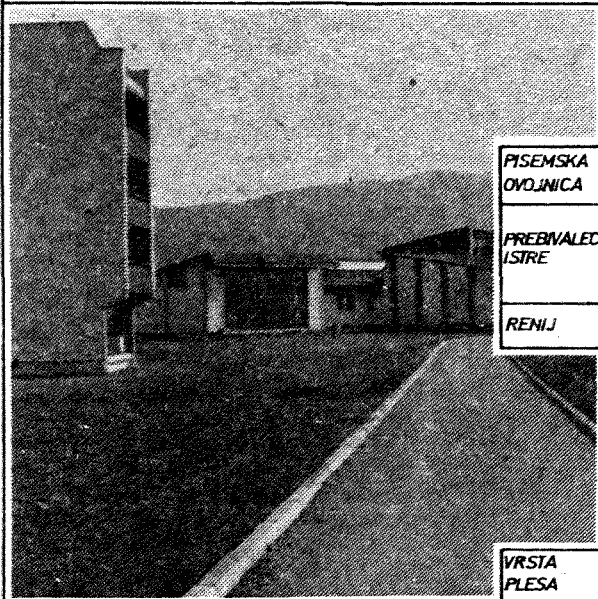
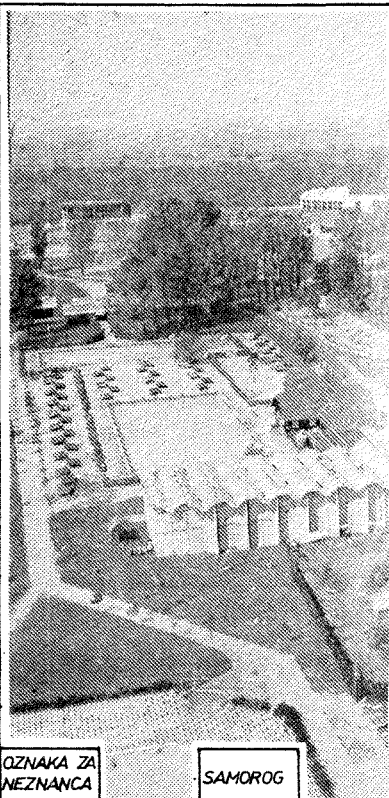
ODDIH, POČITEK IN ZDRAVJE VAS ČAKA V TERMAH ČATEŽ

Na vsako križanko v TV-15 je velik odziv. Tokrat jo je vnetim reševalcem pripravil delovni kolektiv TERME ČATEŽ. Želimo vam veliko uspeha pri reševanju.

Rešitve pošljite do 5. 11. 1981 na naslov Uprava TV-15 Miklošičeva 28, Ljubljana. Na spodnji del pisma napišite TERME ČATEŽ.

Žreb bo razdelil tri knjižne nagrade.

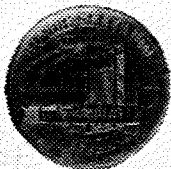
[illegible]

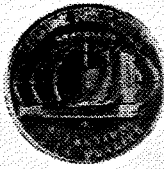
V SLOVENIJI PIJEMO DOBRO PIVO

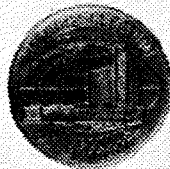
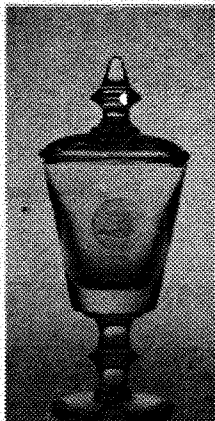
Zlata medalja
«Mond selection
Bruxelles – selec-
tion de la qualite-
» za «Union svetlo»
na 20. mednaro-
dnem ocenjevanju
piva letos v Am-
sterdamu.

Zlata medalja
«Mond selection
Bruxelles – selec-
tion de la qualite-
» za «Union temno»
na 20. mednaro-
dnem ocenjevanju
piva letos v Am-
sterdamu.

Srebrna medalja
«Mond selection
Bruxelles – selec-
tion de la qualite-
» za «Union temno»
na 20. mednaro-
dnem ocenjevanju
piva letos v Am-
sterdamu.

Zlata medalja
«Mond selection
Bruxelles – selec-
tion de la qualite-
» in zmagoviti po-
kal za mednaro-
dno vrhunsko
kvaliteto (tri za-
poredna zlata me-
dalja) za «Union
grand» na 20. me-
dnarodnem oca-
njevanju piva le-
tos v Amsterdamu.

AMSTERDAM, 25. SEPTEMBRA 1981

ACK

Delovna organizacija
INDUSTRIJA — VELETRGOVINA
ADRIACOMMERCE
EXPORT-IMPORT, n. sol. o.
66000 KOPER, JLA 8
JUGOSLAVIJA
Telefon: n. c. 22-481, 22-171, 24-151

TOZD Trgovina ADRIA Koper,
n. sub. o Koper, JLA 8
– notranja trgovina: Telefon
26-596

IZVOZ-UVOZ
– živila, meso in mesni izdelki:
Telefon 21-050
– les in lesni izdelki: Telefon
22-590
– maloobmejni promet,
repromaterial, oprema in široka
potrošnja: Telefon 22-285, 23-685
– dežele v razboju: Telefon
21-059
Žiro račun: 51400-601-13149
Telex: 34-111, 34-129

POSLOVNE ENOTE
Ljubljana, Celovška 268
Telefon: 554-041, 554-053
Telex: 31-597
Skladišče: Telefon 558-789

Zagreb, Savska c. 41/IX
Telefon: 530-206, 530-155,
539-039
Telex: 21-788
Trgovina: 512-003, 513-705,
515-923

Beograd, Stanoje Glavaša 8
Telefon: 520-716, 323-315,
321-522
Telex: 11-580

TOZD Izdelava preciznih izdelkov
Izola, n. sub. o.
66310 Izola, Cankarjev drevored 15
Telefon: 62-120
Žiro račun: 51400-601-13250

TOZD Tovarna električnih
aparatur Divača, n. sub. o.
66215 Divača, Kraška c. 79
Telefon: 74-546, 74-547
Komericalna služba
Koper, JLA 8
Telefon: 21-734
Žiro račun: 51400-601-13133

DELOVNA SKUPNOST SKUPNIH
SLUŽB KOPER, JLA 8
Tajništvo: Telefon 22-583
Gospodarsko-računski sektor:
Telefon 21-057
Žiro račun: 51400-607-70840

ADRIACOMMERCE

TRGOVSKO PODJETJE
»GALEB« LJUBLJANA
Mestni trg 21

SE PRIPOROČA ZA OBISK

Franc Modic

Februarja smo se na pokopališču na Blokah poslovili od Franca Modica iz Metulj, rojenega 1917. leta na Glini na Blokah. Leta 1941 je služil vojaški rok, Nemci so ga zajeli in odpeljali v nemško taborišče, kjer je bil do osvoboditve. Tudi tam je organizirano delal za NOV. Po vojni je bil aktiven v družbenopolitičnih organizacijah.

Jože Štrukelj

Jožeta Štruklja iz Gradiškega, rojenega 1904. leta v Zalesu, smo maja pokopali na pokopališču Sivce na Blokah. Za NOG je začel delati 1942. leta. Kmalu so ga Italijani odpeljali v taborišče na Rabu, kjer je bil 15 mesecev. Ko se je vrnil domov, se je vključil v obnovo domovine.

Jože Bertoncelj

Maja smo se poslovili od 71-letnega Jožeta v Lipici pri Škofji Loki. Udeležil se je tekstilne stavko v Škofji Loki in Kranju in potem prenašal povračilne ukrepe. Med vojno je bil v taborišču. Po vrnitvi je rad delal na kulturnem področju.

Anton Kuhar

Februarja smo se na rogozniškem pokopališču v Ptuju poslovili od aktivnega borca NOV in člana ZB NOV Tone Žnidriča Ptuj, tovariša Antona Kuharja iz Budine. Rojen je bil leta 1911. Ves čas je bil družbenopolitični delavec.

Alojz Gošte

Julija je umrl Alojz Gošte, upokojeni rudar iz Kisovca pri Zagorju ob Savi. Rodil se je leta 1926 na Lokah pri Zagorju ob Savi. Bratu, ki se je zgodaj vključil v NOG, je pomagal zbirati razstrelivo in drug material. Starejši brat je kmalu po prihodu k partizanom padel in Nemci so očeta in Alojza aprila 1943 zaprli. Julija 1944 se je priključil Cankarjevi brigadi. Bil je ranjen. Za zasluge je bil odlikovan.

Ivan Perko-Johan

Julija smo se na pokopališču v Podgradu pri Novem mestu poslovili od Ivana Perko-Johana. Rodil se je leta 1927 v Pristavi. Bil je v Gorjanskem bataljonu, 9. brigadi in v Istrskem odredu. Za zasluge med vojno in po njej je bil dvakrat odlikovan. Po vojni je delal v raznih družbenopolitičnih organizacijah v Podgradu.

Ignac Gregorčič

V 68. letu starosti je umrl Ignac Gregorčič. Rojen je bil v Novem mestu. Od leta 1941 do 1945 je bil vključen v NOG in je kot terenški aktivist v Ljubljani opravljal mnoge pomembne naloge. Po vojni je živel in delal v Mariboru. Aktiven je bil tudi na družbenopolitičnem področju. Za zasluge in uspešno delo je bil odlikovan. Avgusta smo ga pokopali v Ljubljani.

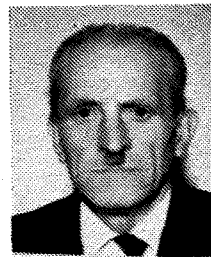
Albert Čargo

Junija smo se na pokopališču Idrija pri Bači poslovili od aktivista Alberta Čarga. Rojen je bil leta 1921. Januarja 1943 je začel aktivno in organizirano delati za NOB. Bil je član odbora ZMS, sekretar Skoja v vasi. Opravljal je kurirsko in obveščevalno službo. Tudi po vojni je vestno izpolnjeval vse naloge.

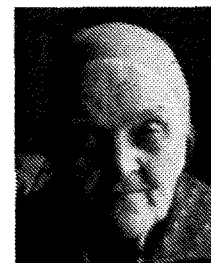
Mihec Kolar

Avgusta smo se na kozjanskem pokopališču poslovili od Miheca Kolarja. Rodil se je leta 1925 v Zagorju pri Lesičnem. Komaj 16-leten se je vključil takoj po okupaciji domovine v NOG. Leta 1942 je opravljal kurirsko službo za Tončko Čečevca in Antoneško Četo. Septembra 1941 je bil aretiran skupaj s kozjanskimi aktivisti in odpeljan v Stari pisker, od tu pa v taborišče Froheim, od koder se je vrnil po vojni. Vsa leta po vojni je neutrudno delal v družbenopolitičnih organizacijah. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Alojz Kastelic-Gašper

Julija smo na pokopališču v Šentvidu pri Stični pokopali 77-letnega Alojza Kastelica-Gašperja, kmeta iz Hrastovega dola. Decembra 1941 je sprejel pod svojo streho prve partizane, ki so tabo- rili v Kremenjaku. Nato je postal prvi predsednik krajevne- ga odbora OF in je organiziral številne akcije zbiranja hrane, narodnega davka, orožja in drugega za partizane. Skrival in prevažal je ranjene partizane ter obveščal o sovražnikovih premikih. Bil je izvoljen za delegata na Zbor odposlancev slovenskega naroda oktobra 1943 v Kočevju. Po osvoboditvi je bil predsednik obnovitvene zadruge.

Jela Babič

Iz naših vrst je odšla Jela Babič, neutrudna sekretarka AFZ na terenu Hinko Smrekar. Od prvega dne vojne in še veliko let po osvoboditvi je nesebično delala. Njeno stanovanje je bilo vsa huda vojna leta vedno odprto za številne sestanke. Nenehno je zbirala hrano, perilo, posojila, pletla za partizane, pošiljala internirancem pake- te, potresala po ulicah letake. Številna odličja iz časov narodne obrambe so že danes priča njenega nesebičnega dela in zagnanosti.

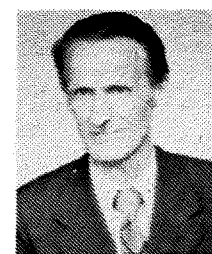
Elvira Koren

Avgusta smo se poslovili od zavedne slovenske in partizanske matere Elvire Korenove. Rodila se je pred 87. leti v Solkanu. Med prvo svetovno vojno se je pred fronto umaknila in nato z možem odšla v Mursko Soboto. Vsa njena družina se je opredelila za OF, kar pa ni ostalo prikrto okupatorju. Elviro so skupaj s hčerko odpeljali v Dachau, nato v Bergen-Belsen, kjer je dočkala svobodo. Dan pred zavezniško osvoboditvijo ji je v naročju umrla hčerka. Doma je našla prazen dom in odšla je v rojstni Solkan.

Jernej Jeriša

Julija smo na pokopališču v Planini pri Rakeku pokopali Jerneja Jeriša iz Jakovič, starega 70 let. Za NOB je začel delati že leta 1941. Italijani so ga decembra 1942 zaprli in ga zaradi pomanjkanja dokazov izpustili po treh mesecih. V NOV je vstopil oktobra 1943, decembra so ga Nemci ujeli in odpeljali v Dachau, kjer je bil do konca vojne. Po vojni je opravljal razne funkcije v družbenopolitičnih organizacijah. Za zasluge je bil dvakrat odlikovan.

Filip Lesnjak-Regin

Na pokopališču v Smiklavžu pri Slovenj Gradcu smo avgusta pokopali sekretarja OO ZZB NOV Velenje in družbenopolitičnega delavca Filipa Lesnjaka-Regina, borca, mitraljezca, političnega komisarja brigade Miloša Zidanška, ki je bil rojen 1923. leta v Razborju. Devetnajstleten je bil mobiliziran v okupatorjevo vojsko, iz katere je pobegnil in se septembra 1943 priključil borcev Pohorskega bataljona, nato je bil v brigadi Milana Zidanška. V boju je bil dvakrat ranjen. Po osvoboditvi se je šolal v gimnaziji, v političnih in oficirskih tečajih ter opravljal razne pomembne družbenopolitične naloge. Za svoje delo je prejel številna priznanja in odlikovanja.

Vladimir Žnidrič

Na pokopališču v Renčah smo se junija poslovili od Vladimira Žnidriča, rojenega 1926. leta v Renčah. Dne 9. 9. 1943 se je pridružil NOV. Bojeval se je na goriški fronti, nato v brigadi Simona Gregorčiča, kjer je bil ranjen. Nazadnje je bil kurir pri pokrajinski tehniki. Za zasluge je bil odlikovan.

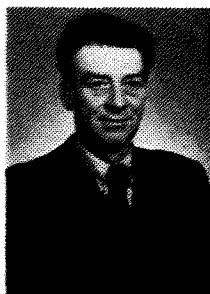
Marija Petrič

Avgusta smo se poslovili od partizanske matere Marije Petričeve iz Javorja. Pred 82. leti se je rodila v Jazbini. Poleti 1942. so se pri Petriču v Jazbini oglašali prvi partizani. Zaradi sodelovanja s partizani so Nemci vso družino odpeljali v taborišče. Po vojni so se vsi vrnili v požgan dom.

Valerija Božič

Julija smo se na pokopališču na Idriji pri Bači poslovili od Valerije Božič. Rodila se je leta 1928 na Idriji pri Bači. Bila je aktivna članica v mladinski organizaciji in pozneje v skojevski. Opravljala je razne naloge za NOB, predvsem pa kurirsko in obveščevalno službo.

Hubert Almajer

Rodil se je 1913. leta v Kozariščah v Loški dolini. Za OF je začel delati leta 1942, zaradi česar so ga Italijani aretirali ter odpeljali v internacijo. Pri vračanju iz internacije domov so ga zajeli Nemci. Bil je zaprt v Begunjah in nato odpeljan v Dachau, kjer je bil do konca vojne. Julija smo ga pokopali na pokopališču v Planini pri Rakeku.

PRAVNI SVETOVALEC

Povečanje borčevske pokojnine

Z. T. M. Kot borec NOV pred 9. 9. 1943 se boste konec letošnjega leta starostno upokojili. Dopolnili ste 41 let pokojninske dobe in vas zanima, v kakšni višini vam bo odmerjena pokojnina?

Odgovor: Kot borcu NOV pred 9. 9. 1943 vam bo starostna pokojnina odmerjena na podlagi 35 let pokojninske dobe v višini 85 odstotkov pokojninske osnove, to je valoriziranega mesečnega povprečja osebnih dohodkov, ki ste jih dobili v zadnjih petih letih zavarovanja pred uveljavitvijo pravice do pokojnine, ali če bi bilo za vas to ugodnejše, na podlagi valoriziranega mesečnega povprečja iz katerihkoli zaposrednih deset let zavarovanja. Tako odmerjena pokojnina pa se vam bo povečala za 5 odstotkov. Po 63. členu Statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji se namreč zavarovancu-borcu NOV ali zavarovanki-borki NOV pred 9. 9. 1943 ali do 13. 10. 1943, ki dopolnita 35 ali 30 let pokojninske dobe in ostaneta še naprej v zavarovanju, ne da bi uveljavila pravico do pokojnine, pokojnina poveča za vsako leto zavarovanja po izpolnitvi navedene pokojninske dobe za en odstotek, skupno pa največ za pet odstotkov.

Invalidska upokožitev

M. R. C. Ste delovni invalid 2. kategorije invalidnosti, hkrati pa tudi vojaški vojni invalid. Kot tak ste začasno razvrščeni v 6. skupino. Ali ste upravičeni do invalidske pokojnine po 3. točki 1. odstavka 13. člena zakona o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja?

Odgovor: Po navedenem zakonskem določilu pridobi pravico do invalidske pokojnine zavarovanec-vojaški vojni invalid 1. do 6. skupine, ki ne more več opravljati svojega dela nad polovico polnega delovnega časa, ne glede na to, ali izpolnjuje pogoje za poklicno rehabilitacijo ali zaposlitev. Če torej kot delovni invalid 2. kategorije invalidnosti niste svojega dela zmožni opravljati nad polovico polnega delovnega časa in ker pravite, da ste kot vojaški vojni invalid razvrščeni v 6. skupino, ste po našem mnenju upravičeni do invalidske pokojnine.

Otroški dodatek

K. Š. T. Radi bi vedeli, kateri dodatki družine se ne upoštevajo pri presoji upravičenosti do otroškega dodatka?

Odgovor: V celotni dohodek družine, na podlagi katerega se ugotavlja upravičenost do otroškega dodatka, se po 56. členu statuta Zveze skupnosti otroškega varstva SR Slovenije ne prištevajo prejemki, za katere je v posebnih predpisih, s katerimi je posamezen prejemek uveden, izrecno določeno, da se pri ugotavljanju gnotnega stanja družine ne upoštevajo. Ne všteto so tudi prejemki oziroma dohodki, za katere skupščina Zveze skupnosti izrecno določa, da se ne prištevajo v dohodek družine. Navedena skupščina je za take prejemke ali dohodke v 4. členu pravilnika o pogojih za pridobitev pravice do denarne pomoči določila tole: osebni dohodek za delo prek polnega delovnega časa po 78. in 79. členu zakona o delovnih razmerjih (elementarne nesreče, nujna dela), dodatek za nočno delo, povečanje osebnega dohodka za delo na dan državnega praznika, nagrada ob delovnem jubileju, odpravnina ob odhodu v pokoj, štipendija, vajenska nagrada in dohodek od inovacij.

Posmrtnina

J. B. P. Ali vam po pokojnem bratu, ki je bil borec NOV prd 9. 9. 1943 in uživalec invalidske pokojnine, pripada za to, ker ste z njim dolgo vrsto let živeli v skupnem gospodinjstvu, posmrtnina?

Odgovor: Pravico do posmrtnine bi po pokojnem bratu imeli le, če bi vas kot zavarovanega družinskega člana do svoje smrti preživljala.

Napad na letališče Belvedere

Franc Črnugelj-Zorko 2

Nalogo ogleda terena je prevzel Mark osebno. S seboj je vzel tudi mladega Francoza slovenskega rodu Luciena de Bellisa, vodnika voda v 2. bataljonu. Oba sta se preoblekla v civilno obleko, imela pa sta tudi ponarejene dokumente. »... Prvo noč sva se ustavila na pol poti do letališča in prespala, pot sva nadaljevala pred zoro. Nikjer ni bilo žive duše, saj je bilo jutro hladno... Popoldne sva ogledovala letala... Letališče sva obšla, bilo je zelo razsvetljeno. Promet na letališču je bil živahen, kar ni pozitivno delovalo na naš program. Ko sva se vrnila, sem zabeležil v zvezek vse, kar sva videla. Naredila sva tudi skico letališča: vnesla sva bunkerje, stražarje, pota, razporeditev letal in stavb na letališču in ob njem. Vse, kar sva zapazila, sva skrbno zarisala in napisala. Hitro sva se vrnila v štab bataljona, ki je bil nad vasjo Breginj na Plazeh. V bataljonskem taboru sva počivala samo en dan. Zvečer smo že odšli v akcijo...« (Pripoveduje Lucien de Bellis. Rojen je bil v Franciji, toda starši so po rodu iz vasi De Bellis iz Beneške Slovenije. Po vojni je imel čin poročnika JLA, 1947. leta pa se je vrnil v Francijo.)

Arturo Siega, udeleženec boja na letališču, se spominja, da so priprave za to akcijo, posebno pa zbiranje podatkov o postojanki in celotnem ritmu letališča, trajale dlje časa. »V Belvederu smo bili trikrat; jaz (Siega Arturo), Gino... - Alpino in Mark. Iz sobe v gostilni Pascqua smo lahko opazovali in preučevali utrip letališča, gibanje sovražnika, letal ter razmišljali in načrtovali možnost napada. Romolo je bil naša glavna zveza na terenu, od njega smo dobili največ informacij.«

Namestnik komandanta odreda Mark je šel nekolikokrat v Belvedere zaradi zbiranja podatkov o letališču in sovražniku, toda nikoli sam.

Maks je bil star partizan z veliko izkušnjami o vodenju partizanskega boja. Njegovo geslo je bilo: partizan nikoli ne sme biti sam, imeti mora zaveznika, zvezo s tovarišem. To je zagotovilo varnosti. Z veseljem je opravljal naloge tudi zunaj enote. Občutljive naloge je nerad zaupal drugim. S seboj je jemal borce, ki jim je zaupal. Tako je ravnal tudi pri pripravi akcije na letališče Belvedere.

Obveščevalna služba je imela podatke o razporeditvi sovražnikovih enot tudi na širšem območju letališča Belvedere. Takrat, pa tudi pozneje so imeli Nemci svoje postojanke razporejene tako, da so varovale glavne komunikacije. Za letališče Belvedere je bila glavna sovražnikova postojanka s poveljstvom divizije v Vidmu. (V Vidmu je bila 162. turkestanška divizija. Njene enote so varovale komunikacije severno od Vidma proti Guminu in Čedadu, nekaj enot je bilo celo v Soški dolini proti Gorici. V Gorici je bila 188. pehotna divizija: en polk v Tolminu in v Kobaridu, drugi v Gorici, tretji v Ajdovščini, četrti - topniški jugozahodno od Gorice. - Iz poročila štaba 9. korpusa Glavnega štaba NOV in POS z dne 15. marca 1944. leta fasc. 232/II v IZDG - Ljubljana.)

V Kobaridu je prek tisoč vojakov 1. polka 188. pehotne divizije, a v Šentpetru je poleg nemške vojske še okrog 200 italijanskih republikanskih vojakov. Prav tako je 500 italijanskih republikanskih vojakov v Čedadu. - Iz poročila obveščevalne službe Briškobeneškega odreda z dne 23. marca 1944.

Obveščevalna služba 9. korpusa v poročilu Glavnemu štabu NOV in POS posebno poudarja: »Po odhodu 30. divizije iz Beneške Slovenije 20. 2. 1944 Nemci niso več prišli v beneške hribe, in je ta sektor popolnoma miren.« - Verjetno je mišljena zahodna Beneška Slovenija, op. avtorja. - Poročilo z dne 15. 3. 1944. leta, fasc. 232/II v IZDG Ljubljana.)

Sovražnikove postojanke so bile na prometnih žilah: Videm-Gorica; Videm-Čedad-Kobarid; Gorica-Kobarid; Videm-Gumin. Močno je bila zavarovana tudi proga Videm-Tricesimo. Letališče je bilo od te proge oddaljeno le 3 do 5 kilometrov.

Poleg sovražnikovih enot v neposredni bližini letališča Belvedere so bile tudi policijsko-karabinjerske postaje, ki so predstavljale pomembno oviro tako pri zbiranju informacij o letališču kot pri skrivnem približevanju. V štabu odreda, posebno pa v štabu 2. bataljona so pričakovali možnost sovražnikovega posega pri napadu na letališče in kasneje. Poročila o sovražnikovi moči niso nikogar hkrabljala, prej vznemirjala, posebno nekatere, saj je sovražnik 10-20 kilometrov od letališča imel okrog 2500-3000 mož. To je bila velika moč, ki so jo morali resno upoštevati. Vendar pa je na odločitev partizanskega vodstva vplivalo to, da je bilo letališče slabo zavarovano. Na njem je bilo okrog 30-35 mož v dveh stavbah, ki sta bili oddaljeni kakšnih 500 metrov. Skrivaj bi se lahko približali letališču in nenadoma udarili na sovražnika in letala. Predvsem so računali na nočno presenečenje.

Pred napadom na letališče je 2. bataljon Briškobeneškega odreda taboril blizu Breginje. Imel je okrog 70 do 75 ljudi, vsi niso novinci-mobiliziranci, ki so v dneh pred napadom na letališče in po njem prihajali v tabor 2. bataljona na Plazeh. Bataljon je imel v svojem sestavu tudi borce drugih narodnosti: 14 borcev iz SZ, 8 Italijanov, večinoma so bili Furlani, v bataljonu je bil tudi Nemec, Jonny iz Berlina. Večina borcev je bila doma iz severnega Posočja: s Kobariske, iz Beneške Slovenije in eden iz Režije. Bataljon je imel tudi tri borke. Oboroženi so bili s pehotnim orožjem, imeli so štiri lahke mitraljeze, enega težkega in seveda puške ter več bomb. (Ustna izjava Zvonimira Vodopivca - Nazdarja. Partizanke so bile: Mizza Felicita-Čiči, Nada Urbančič, obe Slovenki in Furlanka Angelina Gerussi, doma iz Tricesina.)

Stanje borcev je bilo dobro, hrane ni primanjkovalo, vsak dan so prehodili po več kilometrov. Nekaj borcev je bilo še neutrujenih, in niso bili sposobni za večje napore in pohode. Skoraj vsak borec je imel za seboj že nekaj bojov, tako je bataljonsko vodstvo dobro poznalo bojno sposobnost skoraj vsakega posameznega starejšega borca, prav tako tudi njihove moralnopolitične vrednote. Partizanski staž borcev je bil okrog 4-6 mesecev. Med njimi so bili trije borci, ki so bili v partizanskih enotah že pred razpadom Italije.

Bataljon je bil homogen, deloval je disciplinirano. Tudi bojno razpoloženje je bilo zelo dobro. Politično delo je nekoliko zaostajalo čeprav je bila idejnopolitična vezanost borcev za NOB dobra. To je bilo popolnoma zadovoljujoče stanje za partizanski bataljon, in ta 2. bataljon Briškobeneškega odreda se v ničemer ni posebno razlikoval od drugih enot odreda, razen mogoče po stažu borcev v NOV.

Pred napadom na letališče in med napadom je 2. bataljon Briškobeneškega odreda taboril 5 kilometrov od vasi Breginj na severnem pobočju planote Brdo, na desnem bregu potoka Črni potok na Plazeh v stajah Tam na Lepem brdu. Te staje so bile oddaljene od najbližje vasi Beneške Slovenije Brezje (Montemaggiore) približno 4 kilometre.

Letališče Belvedere je bilo v štirikotniku med kraji, kjer so bile postavljene vojaške garnizije: Videm, Čedad, Fojda in Tricesimo. Vzhodno od Belvedera na črti sever-jug je bilo deset večjih vaških naselij. Skoraj vsa ta naselja so bila povezana z dobrimi cestami, večinoma asfaltiranimi. Cestna povezava je bila tudi s kraji, v katerih so bile vojaške garnizije.

V vzhodne strani Belvedera je več vodnih ovir, majhnih potokov in reka Malina (T. Malina). Teren je prepleten s prometnimi potmi in razbrazdan z vodnimi koriti, kar je bilo zelo neugodno za gibanje partizanov zunaj cest.

Se nadaljuje

Obisk v novinarskem krožku na osnovni šoli Janka Premrla-Vojka

Kakor iz kipečega lonca

Eno šolsko leto se je obrnilo, odkar smo jih spomladi obiskovali, naše primorske dopisnike na osnovni šoli Janka Premrla-Vojka v Kopru. Približno trideset jih je v novinarskem krožku, od drugega razreda dalje. Sestajajo se enkrat tedensko med jutranjo in popoldansko izmeno. Nekateri pridejo vsak teden, drugi vsakih štirinajst dni, če njihov urnik rednega pouka tako zahteva. Med najmlajšimi so Nataša Bobnik, Alenka Obid, Irena Peroša in Tom Placer, ki so bili v maju še drugošolci. Mogoče pa so z novim šolskim letom prišli v njihove novinarske vrste novi najmlajši, ki bodo začeli sukati pero tako za šolsko glasilo kot za druge časopise. V četrty razred so letošnjo jesen prikorakale Katjuša Igličar, Tamara Dolšak in Tamara Nemač, iz četrtega v peti pa Danijela Mihevc, Mateja Šutar, Belinda Jukič, Lucija Zrin in Sado Muminović.

Skupaj z njihovo mentorico Angelo Podlesek, ki jo imajo zelo radi, smo za celo uro zasedli šolsko zbornico, ki nam je v tem hipu edina nudila miren in prazen koti-

Prah se nima časa nabirati v šolski knjižnici osnovne šole Janka Premrla-Vojka v Kopru

zasledili, o zanimivostih pri pouku ali pa na poti v šolo, pa o tem, kaj se dogaja novega v našem mestu. Seveda, nobena ura novinarskega krožka ne gre mimo, ne da bi se pogovarjali o narodnoosvobodilnem boju. Pa za tiste, ki imajo več literarnega smisla kot sporočevalskega, imamo tudi prostor in čas v našem krožku.

Mladi dopisniki so najbolj veseli dela na terenu, to je takrat, ko jih mentorica pošlje v bližnjo okolico, da opazujejo in sprašujejo ob raznih akcijah. In ko se odloča-

terih glas bo segel v še tako oddaljen in osamljen kraj.

Pa še en način poznajo, s katerim razvijajo čut za pisanje, za lep jezik in lepo oblikovane misli - to so knjige. Njihova šolska knjižnica je kar dobra založena in po knjigah ne sežejo le takrat, ko gre za bralno značko. Knjiga jim je prijatelj. Ni strahu, da bi se na knjižnih policah šolske knjižnice nabiral prah. Vsak dan prihaja sem skupine učencev in brskajo po njih, dokler ne najdejo kaj zase.

Mladi novinarji znajo po-

Narodni heroj Janko Premrl-Vojko, po katerem nosi ime njihova šola in ob katerega spomeniku pred šolo se tako radi fotografirajo, bi bil gotovo ponosen nanje

ček za naš pogovor. Ni bilo zadrege glede tega, kaj bi kdo povedal. Besede so prihajale kakor iz kipečega lonca. Kakšno veselje je bilo v teh žarečih očeh, ki so govorile o navdušenju mladih dopisnikov. Vse jih zanima, vse, kar sega v njihov svet. Najraje pa pišejo o naravi, o prijateljih in o narodnoosvobodilnem boju. Vedno nape-to prislunhejo, če beseda nanesa na čas revolucije, bodisi v šoli, doma, pa tudi sami obiskujejo borce, da bi izvedeli kaj, česar ni v knjigah in kar najjo borci tako lepo povedati, da se sploh ni težko živeti v tisti čas.

V krožku se pogovarjamo o objavljenih spisih in vedno preberemo katerega od njih, pravi mentorica Angela. »Potem posamezniki pripovedujejo o aktualnih dogodkih, ki so jih v tednu dni

jo, kaj bodo v svojem sestavku sporočili, razvijajo čut za tisto najpomembnejše, kar morajo povedati, da bo bralec razumel, kaj se je dogajalo in zakaj. Čeprav so vsi še zelo mladi in bi težko že govorili o poklicih, pa imajo nekateri že novinarske želje. Če ne bodo pravi novinarji, pa želijo ostati vsaj dopisniki časopisov, sporočevalci, ka-

skrbeti tudi za družabnost. Vsako leto na jesen organizirajo piknik na Markovec. Pečejo krompir in kostanje, pojejo partizanske in druge pesmi ter se igrajo razne igrice. Ko je zabave konec, pa zanje ni še vsega konec. Kot zavedni novinarji o vsem lepo napišejo, da dogodek ne ostane zaprt v njihov ozek krog.

Živa Drole

Na 4. seji RK ZSMS, ki je bila pred tednom dni, je Boris Bavdek, dosedanjí predsednik RK ZSMS, prepustil svojo predsedniško funkcijo novo izvoljeni predsednici Darji Colarič, do sedaj predsednici občinske konference ZSMS Novo mesto. Za podpredsednika je bil ponovno izvoljen Bojan Fink, za sekretarja pa Robert Černe.

V nadomestnih volitvah za člane predsedstva RK ZSMS pa je funkcijo predsednika konference mladih delavcev prevzel Branko Florjancič, predsednika komisije mladih v vzgoji in izobraževanju Bogdan Čepič, predsednika komisije za idejnopolitično delo in kulturo Srečo Kirn, vodje centra za obveščanje in propagando pa Vili Pšeničnik.

Ž. D.

Kolesarjenje prijateljstva

Z veseljem sem ugotovila, da tudi letos telesnokulturne organizacije z obeh strani meje organizirajo kolesarjenje prijateljstva. Takoj sem se prijavila. A glej, nesreča res nikoli ne počiva! Dan pred srečanjem sem ugotovila, da je v gumo mojega kolesa zapichen oster predmet. Domov sem morala pešati.

Bil je večer, doma pa nisem imela nikakršnih pripomočkov za popravilo. Kolesarjenja se torej nisem mogla udeležiti. V ponedeljek sem bila kar nevoščljiva sošolcem in sošolkam, ki so mi navdušeno pripovedovali o kolesarjenju. Izvedela sem, da se ga je na 30 kilometrov dolgi progi

udeležilo približno 1500 prijateljev kolesarjanja z obeh strani meje. Najmlajšemu je bilo komaj tri leta in je mirno sedel na očetovem kolesu, najstarejši pa je bil petinosemdesetletni mož. Srečanje je lepo uspelo. Upam, da se me prihodnjič ne bo držala takšna smola kot tokrat, kajti podobna

srečanja, ki jih imamo ob meji z Italijo večkrat letno, so zelo koristna. Krepijo telo pa tudi naše odnose s sosednjo državo, in to je v današnjem ogroženem svetu še kako pomembno!

MARTINA KRAMAR, 6. a
dop. lit. krožek
OŠ Solkan

Obisk v taboru

Od petega do šestnajstega septembra je v Preski pri Medvodah deloval učni center teritorialne obrambe občine Ljubljana Šiška. Ob koncu učnega programa so povabili v tabor predstavnike krajevne skupnosti, učitelje in učence osnovne šole heroja Franca Bukovca. V zahvalo smo jim priredili kratek program.

mo tudi mi. Recitirali smo in s pevskim zborom zapeli nekaj pesmi. Po programu smo vsi mirno stali ob spuščanju zastave. Medtem ko je drsela po drogu, smo jo s ponosom ogledovali. Mirno in z dvignjeno roko so jo pozdravili teritorialci. Sledilo je podeljevanje piznanj. Komendant učnega centra Janez Herman je zaslužnim pripadnikom teritorialne obrambe podelil nagrade in priznanje za prizadevno delo med urjenjem.

Poslovili smo se. Na poti domov me je spremljal sosed, teritorialec, ki mi je povedal še marsikaj zanimivega. Bil je utrujen in s težko zimsko obleko, vendar v stalni pripravljenosti - brniti domovino.

BILJANA ČARMAN, 8. b
OŠ Franca Bukovca
Medvode-Preska

Ljubitelji petja, pozor!

Mladinski pevski zbor Kurirček iz Ljubljane vabi v svoje vrste mlade pevke in pevce v starosti od 10 do 15 let. Oglasite se v pisarni Partizanskega pevskega zbora v Ljubljani na Krekovem trgu št. 2. Kot kratko informacijo bodočim pevcem tega zbora naj povemo, da je zbor nastal pod okriljem Partizanskega pevskega zbora in tudi neguje revolucionarne ter borbene pesmi, poleg novih, ki izražajo razvoj in rast mladih generacij v svobodni Jugoslaviji po drugi svetovni vojni. Prizadevna voditeljica zbora je Majda Hauptmanova, pevcem pa pomaga še pet korepetitorjev. Za podrobnejše informacije lahko povprašate telefonsko na številko (061) 317-597.

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Pred 1. novembrom

Vsak čas bo tu ta tihi jesenski dan, ko bolj kakor druge dni v letu mislimo na naše umrle; sorodnike, sosede, znance iz sosednje ulice ali sosednjega mesta, na velike može, katerih dela in ideje še živijo med nami, na tovariša Tita, Kardelja, spomnimo se padlih borcev narodnoosvobodilnega boja, katerih imena so vklesana na spominske plošče grobnic ali pa so njihovi grobovi že zravnani z debelo listnato odejo v gozdu. Drugače razmišljamo tega dne, ker razmišljamo vsi in kar nekako slovesno žalosten je dan mrtvih v soju tisočeri dogrevajočih sveč na grobovih.

Dragi naši mladi dopisniki in vsi, ki se vam ob tem razmišljanju utrne enkratna misel - na papir z njo, v kuverto in nanjo napišite naš naslov. Lahko rišete, lahko pošljete kakšno fotografijo na temo 1. novembra, lahko napišete kakšno razmišljanje ob grobu ali spomeniku borca, mogoče se bo rodil kakšen verz, želja, zahvala, obljuba..., gotovo bo na prvem mestu zaživela misel na Tita.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Sklepi in želje

Devetindvajseti september je. Danes smo se zbrali na pionirski konferenci delegatov vseh naših pionirjev z namenom, da pregledamo opravljeno delo in se pogovorimo o načrtovanem. Nismo povsem zadovoljni; lahko bi napravili več, veliko več.

V našem načrtu smo zajeli vsa področja. Sklenili smo, da se bodo že ustaljenim dejavnostim pridružile še nove. Bojimo pa se, da vseh ne bomo mogli uresničiti, ker delamo v zelo težkih razmerah.

Pridno bomo zbirali odpadne surovine, sodelovali bomo pri različnih tehničnih in kmetijskih dejavnostih.

Razvijanje tradicij narodnoosvobodilnega boja je še vedno ena izmed najpomembnejših dejavnosti. Pridno bomo dopisovali v TV-15, ki ni samo vaš, ampak tudi naš časopis. Želimo le, da bi bilo v njem več prostora za naše prispevke, da bi se na naši strani videl vsak pionir-dopisnik.

Pionirji pionirskega odreda
Pavel Ruš, Vipava

Trgovska delovna organizacija

SOZD
merx
CELJE

»TEKO«

63000 Celje, Gubčeva 2

SE PRIPOROČA ZA OBISK
VSEH POSLOVALNIC V CELJU

PADALCI SO SI SODILI SAMI

6

Narisal in priredil besedilo:
JELKO PETERNELJ

Ob eksploziji bombe so se zdrobile šipe in njihovi drobci so ranili več potnikov. Ko so ti zaslišali še streljanje, so se razbežali na vse strani. Atentatorja sta izkoristila zmešnjavo in ušla. Za Kubiša to ni bilo lahko, saj ga je po obrazu obrizgala njegova ručna bomba. Kri, ki mu je lila po licih, ga je na pol zaslepila, vendar je kljub temu v splošni zmedeni našel neko kolo in se odpeljal s kraja atentata. Precej časa je poteklo, preden so osupli opazovalci prepoznali visokega v črno uniformo oblečenega esesovskega generala.

Zaustavili so tovornjak, ki je pripeljal mimo. Med zaboje so položili Heydricha in ga odpeljali v bližnjo bolnišnico. Uro kasneje ga je že operiral nemški zdravnik, ki so ga poklicali, naj pride takoj tja. Ta je menil, da rane niso smrtno. Enakega mnenja je bil tudi Heydrichov osebni zdravnik. Kasneje so berlinski specialisti in v najvišjih nacističnih krogih očitati temu zdravniku, da je s Heydrichom ravnal zelo nespretno.

Koliko je v tem resnice, ni znano. Res pa je, da bi nemški rajhovski protektor ostal živ, če bi takrat poznali penicilin. Ker pa ga Nemci niso imeli, je Heydrich zaradi splošne zastrupitve sedem dni kasneje umrl. Četrtega junija 1942 opolnoči se je po praških ulicah v starem tevtonskem stilu pomikal pogrebni spreved s Heydrichovimi ostanki. Truplo nemškega policijskega generala, enega izmed največjih morilcev, kar jih je premogel svet, so prepeljali v Berlin na uradni pogreb.

»Moje življenje je cela knjiga«

V našem skupnem drvenju iz dneva v dan, iz leta v leto se vendar včasih ustavimo in se ozremo nazaj, na tiste postaje v življenju, ki jih ne more prekriati prah pozabe. Vsako življenje ubira svojo pot skozi prostor in čas, vsako prinaša nekaj svojega. Za osemdesetletnico Santino Pertot iz Lonjera pri Trstu ta pot gotovo ni bila vseskozi obsijana s soncem in posuta s cvetjem, bilo je vmes tudi bodikovo trnje, in celo več je bilo tega slednjega. Začelo se je že v otroštvu.

Biščkova družina z desetimi otroki, med katerimi je bila tudi Santina, se je težko prebijala. Boren zaslužek očeta vrtnarja in matere perice je komaj zadoščeval za preganjanje najhujše lakote. »Lahko si predstavljate velike otroške oči, ki so zbrane okoli kotla kadeče se polente postajale še večje,« pripoveduje Santina, »in na koncu smo se skoraj stepli za zažgane skorje, ki so se držale kotla. Pa vendar je bilo lepo v naši majhni bajti, kjer smo bili nagnjeni eden ob drugem, mogoče lepše kot v kakšni razkošni vili, kjer je samo praznina odmevala po hodnikih z visokimi stenami in nedosežnimi stropi. Še danes se rada vračam tja, v svoj rojstni Lonjer, v zibelko svojega otroštva, v kraj, ki je pozneje postal zame kraj najbolj nesrečnega imena, omadeževan z nasilno smrtjo mojega moža. Toda to še ne sodi sem, to je posebno poglavje v mojem življenju,« pravi Santina, medtem ko se vzravna na stolu in zamahne z roko, kot bi hotela odgnati grenkobo misli in besed, ki so nepoklicane vdrle v zgodbo otroštva.

Santina je bila med mlajšimi člani družine, in ko so njen oče ter bratje odhajali za zaslužkom v Trst, jim je malo dekletce vsak dan odnašalo tja kosilo. V tržaškem »giardino publico« (narodni park) so se zbirali, pa še drugi vaščani so prihajali in vsak je dobil nekaj zaloga, da je lažje zdržal do konca delovnega dne. Včasih si je Santina med potjo kupila kosček kruha za priboljšek.

»V šolo sem šla le dvakrat tedensko,« nadaljuje moja sogovornica. Bila je to slovenska in nemška šola, ker je bilo v času avstrijske oblasti. »Ni bilo časa za učenje. Doma je bilo toliko dela! Vedno sem si želela postati šivilja. Tako dolgo sem v sebi premlevala to željo, dokler mi ni leta 1915 mama kupila šivalnega stroja. Saj nisem mogla verjeti! Ni bilo šivilskega tečaja zame, pomagala sem si sama. Ure in ure, največkrat zvečer, sem presedela ob stroju in se urila v spretnosti šivanja. Zdi se mi, da so bili to najlepši trenutki moje mladosti. Sicer sem pomagala mami pri pranju. Najtrša so bila tista leta od 1917 do 1922, ko sem delala na železnici. Moških ni bilo, zato smo morale ženske prijeti za krampe in lopate, delati v predoru, nalagati vagone in podobno.

Poročila sem se. Andrej je bil dober življenjski tovariš. Tri sinove sva imela in le smrt male hčerkice je kalila našo tiho družinsko srečo. Življenje pa je v bistvu teklo dalje po starih kolesnicah. Treba se je bilo bojevati za vsakdanji kruh. Andrej je vozil gramoz v Trst, po

letu 1933 pa s tem ni bilo več zaslužka in je odšel v kamnolom, kjer je od šestih zjutraj pa do šestih zvečer delal za borih 140 lir. Sama sem postala perica. Za petinštirideset družin sem prala, s pepelom in »šodo«. Ne ne, pralnih strojev takrat ni bilo. Z rdečimi in večkrat oteklimi hrapavimi rokami sem božala svoje otroke. Tako rada bi jim dala lepo otroštvo, pa ni bilo kje vzeti. Pol klobase ob novem letu je dalo prazniku pravi slovesni videz.

In kako so bili kljub temu lahko srečni? Bili so bogati globoko v sebi, oviti s toploto domačega ognjišča. Mogoče za današnji čas to ni razumljivo, danes, ko v tej svetovni naglici bežimo eden mimo drugega, ko tudi v družinah ni časa za prepoznavanje globin, ko so otroci marsikje prepuščeni svojemu svetu, ko boj za prestiž trga iz nas ljudi?!

Človek preprosto mora tako razmišljati, ko sreča takšno osemdesetletno korenino, kakršna je Santina. Življenje jo je bičalo, pa ni upognila svojega hrbta. Zravnan, ponosna in odločna sedi pred menoj, kakršna je bila vedno. Njene besede me iz razmišljanja spet vrnejo v stvarnost: »Že leta 1918 sem bila v Ljudskem domu povezana z rusko revolucijo. Leta 1943, ob padcu Mussolinija, pa smo bili v vasi že vsi organizirani v OF.« Le kako je zraslo v preprosti ženi s kupom družinskih obveznosti in skrbi toliko zavesti o nujnosti revolucije, od kod je jemala pogum? »Ni bilo treba biti preveč ostroumen,« nadaljuje Santina, kot bi brala moje misli, »čas je narekoval svoje, potem pa se je vse sprosti odvijalo. V vasi so bili dva ali trije zaupniki fašizma, ki so izdajali nas, osumljence. Moji otroci so bili v šoli bele vrane, pač odpadniki z drugo idejo, in tudi ko so učencem enkrat tedensko delili makarone, naši niso nič dobili. Tudi službe ni bilo za tistega, ki je bil rdeče začrtan. Ali ne budi že samo to v človeku odpor? Vaška mladina je bila napredna, hitro so šli v akcije. Med njimi so bili tudi moji fanje. Starejši pa smo delovali bolj skrivno in bolj razsodno. Pet žensk nas je bilo v Lonjeru in vsaka je imela svojo zadolžitev, od raznašanja časopisa Agitprop, do skrbi za saniteto, denar in drug material, ki je bil potreben našim borcem.

Ko je bila ustanovljena tržaška VOS, je naša hiša postala zbirališče partizanov. Upam si trditi, da ni bilo vedevejevca v Trstu, ki ne bi bil tudi pri nas doma. Zvečer so prihajali kurirji iz različnih krajev v okolici, prinašali pošto in pri nas našli navodila za naprej. Kolikokrat sem najmlajšemu sinu zašila kakšno sporočilo v kapo, da ga je odnesel v sosednjo vas. Kolikokrat sem se sama ob že prepovedani policijski uri znašla na cesti s sporočilom ali hrano za partizane. Strah? Mogoče da je tudi bil v nas. Toda, treba ga je bilo potlačiti. Dolžnost je bila pred njim, dolžnost do vseh tistih, s katerimi smo bili povezani, dolžnost do akcije. Če en člen odpove, veriga razpade – tega se je bilo treba zavedati v vsakem trenutku... Spominjam se, kako so nekega dne opoldne

prišli v hišo belogardisti. Pred pol ure pa so prav tu imeli sestanek člani tržaške skupine VDV. Spraševali so po mojem sinu Danilu. »Ne vem, kje je,« sem dejala in potem spet oni: »Žalostno, da mati ne ve, kje je njen sin!« Tako me je pojezilo, da sem stisnila pesti in ostro odvrnila: »Dobro, da vaša ve, kje ste vi!« Na te besede so me belogardisti prav neumno in osuplo pogledali, se obrnili in drug za drugim tiho odšli iz hiše. Pa je le nekaj veljal moj pogum, čeprav

seveda s tem sovražniki še zdaleč niso končali zasledovati naše družine. Sumili so ali pa celo vedeli, da je moj mož Andrej vaški aktivist in da je sin Danilo med vedevejevci.

Vas Lonjer je bila odlična baza za sabotažne akcije v Trstu samem, poleg tega pa so bili vaščani zanesljivi. Zato ni čudno, da so se odločili v njej postaviti bunker. Med tistimi, ki so izdelovali bunkerje za tržaške skupine VDV, je bil tudi Santinin sin Danilo, ki je postal namestnik komandirja lonjerske VDV grupe. Prej je bil bunker pri kamnolomu Faccanoni pri Andreju Čoku, toda tega so odkrili in za vedevejevce je bilo treba najti novo zaklonišče. Našli so ga pri očetu Milke Kjudrove, Nandu Čoku. Prav s pomočjo Milke je Santina lahko vzdrževala stalno zvezo z bunkerjem. Vse skupaj pa je postalo že precej nevarno. Nemci, ki so se namestili spodaj pod hišo v vrtcu, so k Čokovim prihajali po mleko in pogled se jim je s sumom ustavljal na prevelikem loncu na štedilniku. Poleg tega pa vedevejevci niso mogli stalno čepeti v bunkerju. Treba je bilo na akcije v Trst. Mimo nemških straž, ki so bile tik pred nosom, pa se ni bilo tako preprosto prebijati. Tako so bunker premestili v star odslužen vodnjak pod cesto, v katerem pa je bilo še vedno toliko vode, da so se kljub deškam, ki so jih položili na tla, vsako jutro prebujali mokri.

»Tisti dan, 21. marec 1945, je najbolj črn dan v mojem življenju. Toda tega

takrat še nisem vedela,« pravi počasi in zamišljeno Pertotova mama. Pogled se ji v tišini za hip ustavi na sklenjenih rokah v krilu. »Colottijeva politična policija, sila SS in X Mas so 21. marca obkolile naš Lonjer. Vse sumljive vaščane so aretirali, tudi mene. Nečakinjo so posadili na električni stol, za njo še mojega moža. In medtem ko so Andreja odpeljali iz gostilne »Dopolavoro« pred bunker 2. grupe VDV, da bi z njim izvalili vedevejevce (tako so mi pozneje pripovedovali), sem se nemalo začudila, ko so me odpustili domov. Tovarišem na tovarnjaku, bilo je enaindvajset moških in dvajset žensk, sem obljubila, da jim v vasi preskrbim hrano, preden jih odpeljejo v zapor. Pa se je vse drugače zasukalo.

»Iskreno sožalje,« je dejal Drejček, ki me je srečal med potjo. Nisem resno jemala njegovih besed, saj smo ga vsi poznali kot šaljivca. »Sedaj ni čas za šalo, Drejček,« sem mu odvrnila in odšla naprej. Nisem vedela, da je bil takrat, po sovražnikovem napadu na bunker, moj mož s še tremi tovariši iz bunkerja že mrtev. Nisem vedela tega tudi ves čas potem, ko me je pred hišo aretiral policist in me odpeljal v zapor v ulico Cologna v Trst. Mislila sem, da je zaprt. Ves čas sem si odtrgovala od ust kosčke kruha in jih dajala stražniku, naj mu jih izroči. Vse do takrat nisem vedela, dokler nisem prišla iz mučilniškega zapora in mi je sin Danilo, ki je bil 21. marca tudi sam v napadenem bunkerju, pripovedoval o napadu. Kako hudo je bilo fantu, ki je moral čez očetovo truplo in skozi tri obroč, da se je skupaj z dvema tovarišema rešil. Kako hudo mu je bilo potem, ko je lahko samo z daljnogledom z grička nad vasjo spremljal očetov pogreb. Bil je zastražen in ljudje niso upali zraven.

In še danes je Danilu hudo, ker ne sme obiskati očetovega groba, ker ne sme v svoj rojstni Lonjer. Res, da se je maja 1945 začela svoboda, da so takrat 1. maja, ko se je Santina vračala iz zapora, odmevali z Bazovice streli v pozdrav zmagi. Toda to ni še bila prava svoboda. Policisti so še vedno preiskovali. Zlasti Pertotova hiša je bila kot glavna javka najbolj preresetana. Leta 1947 so italijanske oblasti obsodile Danila na smrt. V obsodbo so navedli vse njegove medvojne akcije in imenovali so ga za kriminalca. Družini ni preostalo drugega, kot da se odseli iz Lonjera. Prišli so v Ljubljano. Najprej so stanovali pri neki družini za Bežigradom, sedaj pa imajo svojo lepo urejeno hišo, v kateri živi Santina s sinom Cvetom, snaho in nečakom. Tudi Miran in Danilo sta si ustvarila svoji družini.

Santina še vedno rada šiva. Pravi, da si pri tem spočije živce. Sicer pa jo veselijo potovanja. Pri njej res ni mogoče govoriti o kakšnem večeru življenja. Toliko novega bi rada še spoznala, novih krajev in ljudi in zdi se ji, da mora še veliko storiti. Nad vsakim dnem pa kakor mračna senca bedi Danilova obsodba, ki vse do danes še ni razrešena.

Ziva Drole